

SCOTT O'DELL / OTOK PLAVIH DUPINA

hit BIBLIOTEKA MODERNE
junior OMLADINSKE LITERATURE

hit
junior

ČETVRTO KOLO

23

L* red uje

IVAN KUŠAN

Likovno opremio
RATKO JANJIĆ—JOBŌ

SCOTT O'DELL

Otok plavih dupina

S engleskog preveo
OMER LAKOMICA

ZNANJE 1987

Naslov izvornika

Scott O Dell

ISLAND OF THE BLUE DOLPHINS

Houghton Mifflin Company, Boston

Copyright © 1960 Scott O'Dell

Za
Russellovu djecu
Isaaca
Dorsu
Clare
Gillian
i
Felicity
kao i
Ericu
Cherie
i
Twinkle

1

Pamtim dan kad je na naš otok došao aleutski brod. U prvi mah činio se kao kakva školjčica koju nosi more. Onda je narastao pa je bio kao galeb sklopljenih krila. A naposljetku se, o granuću sunca, pretvorio u ono pravo — u crveni brod sa dva crvena jedra.

Moj brat i ja bili smo navrh kanjona što vijuga nizdol do uvalice zvane Koraljna draga. Skupljali smo korijenje koje ondje raste u proljeće.

Brat mi je Ramo bio tek dječaćić, upola mlađi od mene, a meni bilo dvanaest godina. A bio je i malen za stvora što živi već toliko sunaca i mjeseca, ali kao šturak živ. A i luckast kao šturak čim bi ga što uzбудilo. S tog razloga, i što sam htjela da mi pomogne skupljati korijenje a ne da mi nekamo pobjegne, ništa ne rekoh ni za školjku ni za galeba sklopljenih krila.

Nastavila sam kolčićem kopati po šikari kao da se na moru ništa ne zbiva. Pa i onda kad mi je bilo jasno daje galeb zapravo brod sa dva crvena jedra.

Ali Ramovu oku malo je što moglo izbjeći na svijetu. Oči mu bile crne kao u gušterice a vrlo velike, i, baš kao u gušterice, katkad kao pospane. A tada bi i najbolje vidjele. I takve su sada bile. Upola sklopljene, kao u gušterice što se opružila na kamenu, a samo što ne tržne jezikom i ulovi muhu.

— More je mirno — reče Ramo. — Ono je gladak kamen bez grebotine.

Ramo se volio pretvarati da u nečemu vidi ono što nije.

— More nije kamen bez grebotine — rekoh. — Ono je voda i sad nema valova.

— A za mene je plavi kamen — uzvratu Ramo. — A daleko, daleko, na kraju, tamo oblačić sjedi na kamenu.

— Oblaci ne sjede na kamenju. Ni na plavom ni na crnom, uopće ne sjede na kamenju.

— A ovaj sjedi.

— Ne na moru — odvratih. — Ondje sjede dupini, i galebovi, i kormorani, i vidre, a i kitovi, ali ne oblaci.

— Onda je možda kit.

Ramo se izdizao čas na jednoj, čas na drugoj nozi i gledao brod stoje dolazio, mada nije znao što je to jer nikad i nije bio vidio broda. Ni ja ga dotle nisam bila vidjela, ali sam mu izgled znala po pričanju.

— Dok ti zuriš u more — rekoh — ja kopam korijenje. A on<za ću ga ja jesti a ti bogme nećeš.

Ramo je uzeo kolčićem čačkati po tlu, ali kako se brod bližio, a jedra mu se crvenjela na jutarnjoj sumaglici, on ga je držao na oku sve se praveći da ga ne gleda.

— Jesi li ikad vidjela crvenog kita? — upita me.

— Jesam — odvratih, iako ga nikad nisam vidjela.

— A ja sam vidio samo sive.

— Ti si vrlo mlad i još nisi vidio sve što pliva po svijetu.

Ramo je iskopao korijen i htio ga baciti u košaru, a onda mu se usta razjapiše i opet sklopiše.

- Kanu! —kriknu. —Golem kanu, još veći od svih naših kanua zajedno! 1 crven!

Kanu ili brod, Ramu je bilo svejedno. Tek što si dahnuo, baci korijen u zrak i već ga nije bilo, srnuo kroz šikaru sve uz prasak i vrisku.

Nastavila sam skupljati korijenje, ali sam rovala po tlu drhtavim rukama jer sam bila uzbuđena i više od brata. Znala sam daje ono ondje na moru brod a ne veliki kanu, a da brod može značiti svašta. Najradije bih bacila kolčić pa i ja pojurila, ali sam nastavila iskapati korijenje jer ga je selu trebalo.

Dok sam napunila košaru, aleutski je brod oplovio široki pojas algi koji okružuje naš otok i prošao između dviju hridi što čuvaju ulaz u Koraljnu dragu. Glas o njegovu dolasku već je bio stigao u selo Ghalas-at. I dok su naši muškarci s oružjem u ruci žurili utrenikom što krivuda do obale, žene su se skupljale na rubu zaravni.

Prošla sam kroz gustu šikaru i brzim korakom sišla klancem do litica nad morem. Tamo sam se spustila na sve četiri. Ispod mene ležala je draga. Voda je bila niska i bijeli se pješčani žal blistao na suncu. Pola muškaraca iz našeg sela stajalo je kod same vode, dok su ostali bili skriveni među

stijenama na dnu utrenika, spremni da napadnu uljeze pokažu li zle namjere.

Dok sam tako čučala među grmljem božikovine, pazeći da ne padnem s litice i krijući se što bolje, ali ipak da čujem i vidim što se dolje zbiva, s broda se uputi čamac. Tjerala ga njih šestorica dugačkim veslima. Lica im bila široka a sjajna im crna kosa pala na oči. Kad su se približili, vidjela sam da su im nosnice probušene koštanim ukrasima.

Iza njih je u čamcu stajao visok muškarac žute brade. Dotle još nikad nisam bila vidjela Ruse, ali mi je otac pričao o njima, i zato, gledajući onoga čovjeka kako se raskrečio, pesnicama ustobočio i zagledao uvalicu kao da je već sva njegova, pitala sam se nije li od tih ljudi sa sjevera kojih se moji boje. A kad je čamac najahao na žalo, a on iskočio i stao se derati, bila sam sigurna da jest.

Glas mu je odjeknuo između vrletnih strana drage. Govor mu je bio čudan, kakav nikad prije nisam čula. A onda je stao polako govoriti našim jezikom.

— Dolazim u miru i želim pregovarati — reče našim ljudima na žalu.

Nitko mu od njih ne odgovori, a moj otac, koji je bio s onima skrivenima među stijenama, spusti se kosinom žala do njega, pa žabi svoje koplje u pijesak.

— Ja sam poglavica Ghalas-ata — reče. — Zovem se poglavica Chovvig.

Začudila sam se što je neznancu rekao svoje pravo ime. U našem plemenu svatko je imao po dva imena: ono pravo, koje je bilo tajno i rijetko se izgovaralo, i drugo, obično. Jer, ako se služiš svojim tajnim imenom, onda se ono troši i gubi svoju

čaroliju. Tako su mene znali kao Won-a-pa-lei, što znači Djevojka duge crne kose, a tajno mi je ime Karana. Tajno ime mog oca bilo je Chowig. A zašto ga je odao strancu, to ne znam.

Rus se nasmiješio i digao ruku, govoreći daje on kapetan Orlov. I otac je digao ruku. Lice mu nisam mogla vidjeti, ali ne bih rekla da se i on nasmiješio.

— Evo, došao sam sa svojih četrdeset ljudi — reče Rus. — Došli smo loviti morske vidre. Htjeli bismo taborovati na vašem otoku dok lovimo.

Otac je šutio. Bio je visok muškarac, iako ne tako visok kao kapetan Orlov, stajao je uspravnih golih pleća i razmišljao o onome što je Rus rekao. S odgovorom nije žurio, jer su Aleuti već prije bili došli da love vidre. To je bilo davno, ali ih je otac jednako pamtio.

— Ti se sjećaš jednog lova — reče kapetan Orlov vidjevši da moj otac šuti. — I ja sam za nj čuo. Vodio gaje kapetan Mitriv a on je bio glup, i sad je mrtav. Nezgoda je bila u tome što ste zapravo lovili samo ti i tvoji ljudi.

— Mi jesmo lovili — reče otac — ali onaj što ga ti zoveš glupim htio je da lovimo od mjeseca do mjeseca bez prestanka.

— Ovaj put vi ne morate ništa raditi — odvrati kapetan Orlov. — Moji će ljudi loviti, a ulov ćemo dijeliti. Jedan dio vama, koji ćemo platiti robom, a dva dijela nama.

— Dijelovi moraju biti jednaki — reče otac.

Kapetan Orlov zagleda se u more pa odgovori:

— O tome možemo razgovarati poslije, pošto iskrcamo svoje stvari na obalu.

Jutro je bilo vedro, s blagim vjetrom, ali je to bilo doba godine kad lako naiđe oluja, zato sam shvatila

zašto je Rusu bilo stalo da se što prije iskrca na otok.

— Bolje je da se sad dogovorimo — reče otac.

U dva duga koraka kapetan Orlov se udalji od oca a onda se okrene njemu sučelice.

— Od tri dijela jedan vama, to je pošteno, ako je sav posao i sva muka na nama.

Otac zavrti glavom.

Rus se uhvati za bradu.

— Uostalom, more i nije vaše, pa zašto bih vam uopće morao što dati?

— More koje okružuje Otok plavih dupina pripada nama — otpovrne otac.

Rekao je to mirno, kao obično kad bi bio ljut.

— Zar odavde do obale Santa Barbare, dvadeset liga¹ daleko?

— Ne, samo ono što dira otok i gdje vidra živi.

Kapetanu Orlovu kao da je nešto zapelo u grlu.

Pogledao je u naše ljude koji su stajali na žalu i u one koji su bili izašli iza stijena. Pogledao je u mog oca pa je slegnuo ramenima. Onda se naglo nasmiješio, pokazujući duge zube.

— Dijelovi će biti jednaki — reče.

Rekao je još nešto, ali to nisam čula jer sam tog trena u svom silnom uzbuđenju gurnula jedan kamen koji zaštropota niz liticu i skotrlja mu se do nogu. Sa žala svi uzgledaše. Iskrala sam se iz grmlja i bez stanke odjurila na zaravan.

¹ Liga (stara duljinska mjera) = 4,6 koptene milje, tj. 7,4 km.

2

Tog se jutra kapetan Orlov i njegovi lovci Aleuti smjeste na otok a mnogo puta se prevezoše od broda do žala u Koraljnoj dragi. Kako je žalo bilo maleno, a visoka bi ga voda gotovo cijela preplavila, kapetan je zatražio da se utabori na višem tlu. To mu je moj otac odobrio.

Valja mi reći koju riječ više o našem otoku pa da znate kako leži, gdje nam je selo i gdje su Aleuti taborovali gotovo do kraja tog ljeta.

Naš je otok dvije lige dug a jednu širok, pa ako ga gledaš s koje od onih glavica što se dižu usred njega, učinit će ti se nalik na ribu. Nalik je na dupina što se opružio, rep mu upro u granuće, nos u smiraj sunca, a peraje su mu grebeni i hridi duž obale. Da li je netko zbilja stajao ondje na glavicama onih dana kad je zemlja bila mlada, pa ga je zbog njegova oblika nazvao Otokom plavih

dupina, to ja ne znam. U moru oko nas žive mnogi dupini i možda je po njima i nazvan otok. Bilo ovako ili onako, tako se otok zvao.

Rekla bih da je prvo što će čovjek primijetiti na našem otoku — vjetar. Puše gotovo svakog dana, sad sa sjeverozapada, sad s istoka, a za rijetkih prigoda i s juga. Osim onoga s juga, svi su nam vjetrovi oštri i od njih su nam glavice glatko pometene a drveće nisko i krivo, čak i u kanjonu što se spušta do Koraljne drage.

Selo Ghalas-at leži istočno od glavica, na maloju zaravni, nedaleko od Koraljne drage a blizu dobra izvora. Otprilike pola lige prema sjeveru ima jedan drugi izvor; ondje su Aleuti podigli svoje šatore koji su im bili od koža a tako niski da su se ljudi potruške uvlačili u njih. U sumrak se vidio žar njihovih vatara.

Te je večeri otac upozorio sve živo u našem selu Ghalas-at da ne bi tko išao u logor Aleuta.

— Aleuti su iz jednog kraja daleko na sjeveru — rekao je. — Običaji su im drukčiji od naših, a takav im je i govor. Došli su po vidre a za naš dio dat će nam mnogo stvari koje oni imaju a nama mogu služiti. Tako ćemo imati koristi. Ali da se s njima pokušamo sprijateljiti, od toga nema koristi. To su ljudi koji ne znaju što je prijateljstvo. Nisu isti kao oni koji su bili ovdje prije, ali pripadaju istom plemenu s kojim smo imali muka prije mnogo godina.

Očevih su se riječi svi držali. Mi nismo išli u tabor Aleuta a oni nisu dolazili u naše selo. Tim nije rečeno da nismo znali što oni rade — što jedu i na koji način to kuhaju, koliko vidri ubiju svakog dana, pa i štošta drugo — jer bi se uvijek našao

netko tko bi ih gledao s litica kad su lovili a iz klanca kad su bili u svom taboru.

Tako je Ramo, naprimjer, donio vijesti o kapetanu Orlovu.

— Ujutro ispuže iz šatora, sjedne na kamen i češlja bradu tako da mu se blista kao kormoranovo krilo — ispričao je Ramo.

A moja sestra Ulape, dvije godine starija od mene, donijela je najnevjerojatniju od svih vijesti. Tvrđila je da je među lovcima i jedna žena Aleutka, na što se klela.

— Ima istu odjeću od kože kao muškarci — rekla je Ulape. — Ali nosi krznenu kapu, a ispod kape ima gustu kosu, koja joj seže do pasa.

Nitko joj nije povjerovao. Svakome je bila smiješna i sama pomisao da bi se lovci gnjavili da vode sa sobom žensko čeljade.

A i Aleuti su motrili naše selo, inače zacijelo ne bi doznali kakva nam se sreća nasmiješila malo nakon njihova dolaska.

Evo kako je to bilo. Rano je proljeće loše doba za ribolov. Zimi uzburkano more i vjetrovi otjeraju ribu u dubinu gdje ona ostaje sve dok se vrijeme ne smiri, a ondje ju je teško uloviti. Za to vrijeme se u selu mršavo jelo, uglavnom od zalihe sjemenja pobrana ujesen.

Glas o našoj dobroj sreći stiže jednog burnog popodneva, a donese ga Ulape, koja nije nikad ljenčarila. Bila je otišla do hridi na istočnoj strani otoka ne bi li skupila što školjki i rakova. I kad se stala penjati uz liticu da se vrati kući, čula je neki prasak iza sebe.

U prvi mah nije vidjela otkuda ta buka. Pomislila je da je to valjda vjetar huknuo kroz neku spilju i

htjela nastaviti put, ali uto joj pogled pade na neka srebrnkasta tijela na tlu dražice. Ona tijela dolje su se micala i Ulape je u njima prepoznala cijelo jato golemih tunja, svaki je bio velik kao ona. Bježeći pred kitovima ubojicama, koji njih love kad tuljana nema, ribe su udarile prema obali. Ali, izbezumljene strahom, prevarile su se u dubini vode i nasukale na hridi.

Ulape je pustila košaru sa školjkama i dojurila u selo. Bila se tako zapuhala da je samo upirala prstom prema obali. Žene su upravo kuhale večeru, ali su se toga ostavile i okupile oko nje čekajući da progovori.

— Jato tunja — napokon je izustila Ulape.

— Gdje? Gdje? — zagrajale su žene.

— Na hridi. Ima ih desetak. Možda i više od deset.

Nitko je više nije slušao, sve smo zagrabile prema obali, nadajući se da ćemo stići na vrijeme, da se riba nije otkoprcala u more ili daje slučajno kakav val nije odnio.

Stigle smo na liticu i pogledale dolje. Jato tunja još je ležalo na hridi, blistalo se na suncu. Ali već se voda uzdigla, i najduži su valovi doticali ribe, pa nismo smjele gubiti ni časka. Jednu po jednu, izvukle smo ih van dometa valova. Zatim smo ih, sve po dvije žene noseći jednu ribu jer su bile jednako krupne i teške, iznijele navrh litice i odnijele kući.

Riba je bilo dosta da se cijelo naše pleme najede te večeri i iduće, ali nam ujutro u selo dođoše dva Aleuta i potražiše mog oca.

— Vi imate ribe — reče jedan od njih.

— Samo koliko treba mojim ljudima — odgovori otac.

— Imate četrnaest riba — nato će Aleut.

— Sad sedam, jer smo ih sedam pojeli.

— Od sedam možete dati dvije.

— Vas je u taboru četrdeset —odvrati otac — a nas je u selu više. Uostalom, vi imate svoju ribu, onu sušenu, koju ste donijeli sa sobom.

— Ta nam je dosadila — dočeka Aleut.

Bio je to nizak čovjek, mom ocu tek do ramena, malih očiju, nalik na crne oblučice, a usana tankih poput brida kamena noža. Onaj drugi Aleut bio mu je vrlo sličan.

— Vi ste lovci — reče moj otac. — Ako vam je dosadilo to što sad jedete, možete sami naloviti ribe za sebe. Ja moram misliti na svoje ljude.

— Kapetan Orlov će saznati da nam ti odbijaš dati ribe.

— Da, recite mu — nato će otac. — Ali i zašto odbijam.

Aleut je nešto progundao svom drugaru, pa su obojica bijesno zgrabila kratkim nogama preko pješćanih dina između našeg sela i njihova tabora.

Te večeri pojeli smo ostalu ribu i bilo je mnogo veselja. Jeli smo i pjevali, i uz vatru starci nam pripovijedali priče, a pojma nismo imali da će dobra sreća ubrzo okrenuti leđa Ghalas-atu.

3

Široki poj asovi algi što opasuju naš otok s triju strana počinju nedaleko od obale, a šire se u moru na ligu daleko. U tim su dubokim pojasovima Aleuti lovili, čak i za dana jaka vjetra. U svitanje bi se otisnuli s obale u svojim kožnim kanuima a vratili bi se tek kad zanoća, tegleći za sobom ubijene vidre.

Morska vidra, kad pliva, slična je tuljanu, ali je zapravo sasvim drukčija od njega. Nos joj je kraći nego u tuljana, nema peraja nego nogice s plivaćim opnama, i krzno joj je gušće i mnogo ljepše. A razlikuje se od tuljana i na druge načine. Vidra voli da se sunča ili da spava ležeći na leđima u pojasu algi i prepuštajući se zibanju vala. I ona je najživlja od svih morskih životinja.

Takav je bio stvor kojeg su Aleuti lovili radi njegova krzna.

Gledala sam s vrha litice kako kožni kanui jure amo-tamo po pojasu trava, jedva dotičući vodu, a duga koplja lete kao strijele. U sumrak bi lovci dovezli plijen u Koraljnu dragu te bi na žalost derali životinje i strugali kože. Taj posao obavljala su dva čovjeka, koji su i oštrili koplja, te bi se izdirali do duboke noći u svjetlu vatara od suhe morske trave. Ujutro bi žalost bilo prekriveno truplima, a valovi bi se crvenjeli od krvi.

Svake večeri mnogi su naši išli na litice da izbroje koliko je tog dana poklano vidri. Brojali su ubijene životinje i u glavi svaku kožu pretvarali u drangulije i druge stvari. Ali ja nikad nisam odlazila do drage, a svaki put kad bih vidjela lovce kako s dugim kopljima jure po moru bila bih ogorčena jer su mi one životinje bile drage. Uživala sam gledajući ih kako se igraju i sunčaju među algama. To mi je bilo ljepše od pomisli na ogrlice koje ću nositi oko vrata.

I to sam jednog jutra spomenula ocu.

— Ima ih jedva još desetak oko Koraljne drage — rekoh. A koliko ih je bilo prije nego što su Aleuti došli.

- Ima ih još mnogo na drugim mjestima oko otoka — odgovori otac smijući se mojoj ludosti. — Kad lovci odu, one će se vratiti ovamo.

— Neće ostati više ni jedna — rekoh. — Pobit će ih lovci do posljednje. Jutros love na južnoj strani a idući tjedan ići će na drugo mjesto.

— Brod im je već pun koža. Za tjedan dana Aleuti će otići.

To sam znala — da moj otac računa na njihov skori odlazak — jer je dva dana prije bio poslao neke naše mladiće na žalost da ondje naprave kanu od debla što ga je bilo izbacilo more.

Na našem otoku nema pravih stabala osim onih malih i zgrčenih od vjetra. Kad bi more naplavilo kakvo deblo, što se zbivalo jednom u sto godina, ljudi bi ga odmah odnijeli u selo i obrađivali ga ondje gdje ga val ne može opet oteti. Zato što su ljudi upućeni da deblo dubu u dragi i noću spavaju kraj njega, značilo je da oni ondje drže na oku Aleute kako bi dignuli uzbunu ako bi kapetan Orlov htio odjedriti a da nam ne plati za vidrine kože.

A kako su se toga svi bojali, pored onih u dragi koji su pazili na aleutski brod bilo je i drugih koji su im uhodili tabor.

Svakog je sata netko javljao neku novost. Ulape je izvijestila kako je Aleutka cijelo jedno popodne prala svoje kožne pregače, što inače nije nikad dotle činila. Jednog je ranog jutra Ramo ispričao kako je upravo gledao kapetana Orlova gdje pomno striže bradu te mu je ista kakva je bila kad je stigao. Aleuti, koji su brusili šiljke dugih kopalja, prekinuli su posao i prionuli cijelo vrijeme derati vidre koje su ostali donosili u sumrak.

Tako smo mi u selu Ghalas-atu znali da se kapetan Orlov i njegovi lovci spremaju napustiti otok. Hoće li nam on platiti vidre koje je poklao ili će se htjeti iskrasti noću? Hoće li se naši muškarci morati boriti za naš pravedni dio plijena?

Svi smo se to pitali dok su Aleuti nastavljali spremati — svi osim mog oca koji nije ništa govorio, samo je svake večeri djelao svoje novo koplje.

4

Aleuti odoše jednog tmurnog dana. Sa sjevera su na otok nasrtali duboki valovi. Lomili su se o hridi i hučali u spiljama, dižući šikljaje bijele pjene. Vidjelo se da će još prije mraka zacijelo udariti oluja.

Nedugo nakon svitanja, Aleuti digoše kožne šatore i snesoše ih na žalo.

Kapetan Orlov nije bio platio mom ocu za vidre što ih je pobio. Zato, kad je stigla vijest da su lovci smotali šatore, cijelo se selo diglo i pohitjelo prema Koraljnoj dragi. Na čelu su bili naoružani muškarci a za njima žene. Onda muškarci krenuše utrenikom što vodi na žalo, a žene se sakriše među grmljem navrh litice.

Ulape i ja otiđosmo daleko naprijed na izbojak gdje sam se skrivala kad su lovci bili stigli.

Bila je niska voda pa je posvuda po hridima i uskom žalu bilo svežnjeva vidrinih koža. Pola je

lovaca bilo na brodu a ostali su gacali vodu noseći kože u čamac. Aleuti su sve to obavljali u smijehu, kao da su sretni što napuštaju otok.

Otac je upravo govorio s kapetanom Orlovom. Od graje lovaca nisam mogla čuti što govore, ali sam po tome kako je otac vrtio glavom znala da nije dobre volje.

— Ljut je — šapnu Ulape.

Još nije — odvratih. — Kad se zbilja naljuti, onda čupka uho.

Naši ljudi koji su dubili kanu bili su stali i gledali mog oca i kapetana Orlova. Ostali muškarci iz našeg plemena stajali su na dnu utrenika.

Čamac pun koža krenu prema brodu. Kad je stigao pod brod, kapetan Orlov podiže ruku i dade neki znak. Kad se čamac vratio, s njega su dva lovca prenijela na žalo crnu škrinju.

Kapetan Orlov podiže poklopac i izvuče nekoliko ogrlica. S neba je slabo svijetlilo, ali su šarena stakla ipak zasvijetlucala kad ih je kapetan okrenuo na jednu pa na drugu stranu. Kraj mene, Ulape je predahnula od uzbuđenja, a čula sam i ushićene usklrike žena skrvenih u šikari.

Ali uskllici naglo prestadoše jer moj otac zavrti glavom i okrenu leđa škrinji. Aleuti su šutke stajali. Naši muškarci krenuše s dna utrenika, prijeđoše nekoliko koraka i stadoše, očiju uprtih u mog oca.

— Jedna uzica zrna za jednu vidrinu kožu, nismo se tako dogovorili — reče moj otac.

— Jedna uzica i jedan željezni šiljak za koplje — reče kapetan Orlov dižući dva prsta.

— U škrinji nema toliko toga — odgovori otac.

— Ima još škrinja na brodu — dočeka Rus.

— Onda ih donesi na obalu — uzvрати otac. — Na brodu imaš sto i pet zavežljaja koža. Ovdje u

dragi ih je još petnaest. Treba će ti još tri ovolike škrinje.

Kapetan Orlov reče nešto svojim Aleutima, što nisam mogla razumjeti, ali je značenje toga bilo odmah jasno. U dragi je bilo još mnogo lovaca i na kapetanove riječi oni odmah dohvatiše ostale kože da ih ponesu u čamac.

Ulape je kraj mene jedva disala.

— Misliš li da će nam dati i druge škrinje? — šapnu mi.

— Ja mu ne vjerujem.

— Kad odnese kože na brod, mogao bi krenuti.

— To je moguće.

Lovci su na putu do čamca morali proći kraj mog oca, ali kako mu prvi pride, on mu se ispriječi na putu.

— Ostale kože ostaju ovdje —reče otac okrećući se kapetanu Orlovu — sve dok se ne donesu škrinje.

Rus se ukočeno uspravi i prstom pokaza u oblake koji su se kovitlali prema otoku.

— Moram ih ukraćati prije oluje — reče.

— Daj nam ostale škrinje i mi ćemo ti pomoći našim kanuima — odvrati otac.

Kapetan Orlov je šutio. Pogled mu je polako prešao po dragi. Pogledao je u naše muškarce koji su stajali na kamenoj ploči kojih desetak koraka dalje. Digao je pogled na liticu pa ga opet spustio na mog oca. Onda je nešto rekao svojim Aleutima.

Ne znam što se prije zbilo, je li moj otac digao ruku na lovca kojem je bio zapriječio put, ili je taj čovjek sa zavežljajem koža na leđima zakoračio i odgurnuo mog oca. Sve se zbilo tako brzo da nisam mogla reći što je što. Ali, znam da sam skočila na noge, daje Ulape kriknula i daje liticom odjeknula

vika, a dolje je na kamenju ležala jedna prilika. To je bio moj otac i lice mu je bilo krvavo. Polako se podigao na noge.

S uperenim kopljima naši muškarci navališe preko ploče. S palube broda podiže se oblačić bijela dima. Jak tresak odjeknu na litici. Pet naših ratnika pade i više ne ustade.

Ulape opet vrisnu i u dragu baci kamen koji pade kraj kapetana Orlova i ne naškodi mu. S mnogo mjesta duž litice pljusnu kamenje u dragu i pogodi nekoliko lovaca. A onda se naši ratnici zaletješe u njih i bilo je teško razabrati tko je tko.

Ulape i ja stajale smo na litici i nemoćno gledale, ne usuđujući se bacati kamenje da ne bismo pogodili koga od naših.

Bacivši zavežljaj koža, Aleuti trgnuše iza pasa noževe. Naši ratnici nahrupiše na njih i sad se dvije strane zatalasaše na žalu amo-tamo. Neki su padali na pijesak i dizali se da nastave borbu. Drugi su padali, ali se više nisu dizali; među ovima je bio i moj otac.

Neko se vrijeme činilo da ćemo mi dobiti bitku. Ali je kapetan Orlov bio odveslao do broda čim je borba počela pa se vratio s još nekim svojim ljudima.

Naši su ratnici morali uzmaknuti prema liticama. Malo ih je bilo preostalo, ali su ipak stali na dnu utrenika i nisu se htjeli više povući.

Zapuhao je vjetar. Odjednom se kapetan Orlov i njegovi Aleuti okrenuše i pobjegoše na brod. Naši ih ne pokušашe **goniti**. Čim **lovci stigoše na brod**, digoše se crvena jedra i brod polako prođe između dviju hridi što čuvaju ulaz u dragu.

Prije nego što će nestati, s palube se još jednom podiže oblačić bijela dima. Dok smo Ulape i ja trčale duž litice, nad glavama nam je nešto zalepetalo kao da je, proletjela kakva ptičurina.

U tom našem trku prolomi se oluja šibajući nam lica kišom. Onda se kraj nas trkom stvoriše druge žene, a vriska im bila jača od urlika vjetra. Na dnu utrenika dođosmo do naših ratnika. Na žalu se mnogo njih bilo borilo, ali je s njega malo otišlo, i od tih nitko bez rane.

Otac je ležao na žalu i već su ga prelijevali valovi. Gledajući mu tijelo shvatila sam da nije smio odati kapetanu Orlovu svoje tajno ime, a poslije, u selu, složili su se svi, i žensko u plaču i muško u jadu, da mu je baš to oduzelo snagu te nije preživio boj s Aleutima i himbenim Rusom.

5

Ta noć je bila najgora strahota koju je Ghalas-at pamtio. U osvit toga kobnog dana, pleme je imalo četrdeset i dvije muške glave, računajući i one koji su bili prestari za borbu. A kad pade noć i žene odnesoše u selo one što su izginuli na žalu Koraljne drage, ostalo ih je samo petnaest. A od tih je sedam bilo staraca.

Nije bilo žene da nije ostala bez oca ili muža, brata ili sina.

Oluja je potrajala dva dana a trećeg dana pokopasmo svoje mrtve na južnom rtu. Aleute koji su pali na žalu spalismo.

Poslije toga, selo je danima bilo tiho. Odlazilo se samo skupljati hranu, te se vraćalo i jelo u muku. Neki su htjeli napustiti selo i kanuima otploviti na otok zvan Santa Catalina, koji leži daleko na istoku, ali drugi pak rekoše da je na onom otoku

oskudica vode. Na kraju se vijećalo pa je odlučeno da ostanemo u Ghalas-atu.

Vijeće je izabralo i novog poglavicu koji će preuzeti mjesto moga oca. Ime mu bilo Kimki. Bio je vrlo star, ali je u mladosti bio dobar čovjek i dobar lovac. One noći kad su ga izabrali za poglavicu, okupio je sve nas i rekao:

— Od onih koji su ptice hvatali i ribu lovili u dubokoj vodi i kanue gradili, većine više nema. Žene, od kojih se oduvijek tražilo samo da budu kod kuće, kuhaju hranu i prave odjeću, sad moraju preuzeti muške poslove i suočiti se s opasnostima kojih izvan sela ima napretek. Zbog toga će se rogororiti u Ghalas-atu. Bit će i zabušanata. Takvi će biti kažnjeni, jer bez pomoći sviju, pomrijet ćemo.

Kimki je svakome u plemenu dodijelio posao, a mojoj sestri Ulape i meni dao je zadaću da skupljamo puzlatke. To su puževi što se drže kamenja duž obale, a ima ih mnogo. Za niske vode skupljale smo ih u košare, nosile ih na zaravan i ondje im crveno meso otkidale od kućice i slagale ga na ravno kamenje da se suši na suncu.

Ramu je bila dužnost da puzlatkino meso čuva od galebova, a naročito od divljih pasa. Otokom je lutao čopor divljih pasa, kojima su se sad bili pridružili i mnogi naši psi što su napustili selo kad su ostali bez gospodara. I ovi su začas podivljali pa su u selo zalazili samo da bi ukrali koji zalogaj. Svakog dana predvečer smo Ulape i ja, zajedno s Ramom, trpali puzlatke u košare i nosili ih u selo gdje će biti na sigurnom.

Ostale žene su za to vrijeme skupljale ljubičaste smokve što rastu na grmlju kaktusa koji se zove

tuna. Lovile su ribe i hvatale mnoge ptice. Žene su se tako svojski trudile da smo zapravo jeli i bolje nego prije kad je lov bio muški posao.

U selu bi po svemu moralo biti mira, ali ga nije bilo. Muškarci su tvrdili da su žene preuzele poslove koji su s pravom muški, i da sad žene, kad su postale lovci svisoka gledaju na njih. Oko toga je bilo mnogo neprilika, pa je na kraju Kimki odredio da se posao iznova raspodijeli — sad će muškarci opet loviti, a žene skupljati hranu. A kako je već bilo dosta hrane za cijelu zimu, više i nije bilo važno tko će loviti.

Ali pravi razlog što je Ghalas-at tu jesen i zimu nemirno proživio nije bio u tome. Oni što izginuše u Koraljnoj dragi bili su još tu. Kamo god mi išli, po otoku ili moru, da li lovili ribu, ili jeli, ili uvečer sjedili kraj vatre, oni su bili tu. Svatko se ponekog sjećao, a ja sam se sjećala oca, visoka, jaka i ljubazna. Majka mi je bila umrla prije nekoliko godina i otada smo se Ulape i ja trudile da obavljamo sav njezin posao, Ulape još i više nego ja jer je bila starija. Sad kad je oca nestalo, nije bilo lako paziti na Rama, koji je bio sav pun vraga.

Isto je bilo i s drugim obiteljima Ghalas-ata, ali najteži kamen na srcu nije bio teret koji nam se svalio na leđa, nego uspomena na one koji su nas bili zauvijek napustili.

Pošto je ujesen spremljena zaliha hrane, te su u svakom domu bile pune košare, imali smo i više vremena da razmišljamo o njima, i u selo kao da se zavukla neka bolest; samo se sjedilo i šutjelo, a o nekom smijehu da i ne govorim.

Na proljeće Kimki je okupio selo. Zimus je razmišljao, reče, i odlučio da uzme kanu i ode na

istok do zemlje koja je ondje i u kojoj je jednom bio još kao dječak. Do nje je mnogo dana preko mora, ali on će poći onamo i naći mjesta za nas. Na put će poći sam, jer nas ne može lišiti još nekog muškarca, i vratit će se.

Kad je Kimki krenuo, bio je lijep dan. Svi smo otišli u dragu i gledali ga kako se otiskuje velikim kanuom. U njemu je imao dvije košare¹ vode i dosta tuna i suhих puzlatki za mnogo dana.

Pratili smo pogledom Kimkija kako vesla kroz tijesan prolaz između dviju hridi. Polako je prešao preko pojasa algi i izbio na more. Mahnuo nam je, i mi smo mu odmahнули. U granuću sunca na moru se iskrila srebrna brazda. Pred tom brazdom Kimki nestade put istoka.

Do kraja dana govorilo se samo o njegovu putu. Hoće li Kimki uopće stići u tu daleku zemlju o kojoj se ništa ne zna? Hoće li se vratiti prije nego što zima prođe? Ili neće nikada?

Te večeri sjedili smo oko vatre i pričali, a vjetar puhao i s obale bučali valovi.

¹ Košare su iznutra oblijepljene smolom da ne cure.

6

Kad se od Kimkijeva odlaska jednom bio izmijenio mjesec, stali smo očekivati njegov povratak. Svakog je dana netko s litice promatrao pučinu. Išlo se na liticu i za olujnih dana, a i za dana kad je magla pritiskala otok. Danju je na litici neprekidno bio promatrač, a uvečer smo sjedili oko svojih vatara i pitali se hoće li nam sutrašnje sunce dovesti Kimkija kući.

Ali proljeće dođe i prođe ali je pučina bila pusta. Kimki se nije vratio.

Te zime nije bilo ni mnogo oluja ni velikih kiša, i ona je rano prošla. A to je značilo da moramo biti oprezni s vodom. U svoje doba znali su nam se vrući otanjiti a da za to nikoga ne boli glava, ali sad smo svi i po hladnom puhali. Mnogi su se prestrašili da ćemo poskapavati od žeđi.

— Ima prećih stvari o kojima valja razmisliti — rekao je Matasaip, koji je bio preuzeo Kimkijevo mjesto.

Matasaip je mislio na Aleute jer je pred nama bilo ono godišnje doba kad su i onomad bili došli. Stražari na litici stali su paziti hoće li se pojaviti crvena jedra, a na jednom vijećanju dogovorili smo se što ćemo učiniti ako Aleuti dođu. Nismo imali dovoljno muškaraca koji bi im spriječili da se iskrcaju ili nas ostale branili ako bi nas oni napali, a bili smo sigurni da hoće. Zato je pala odluka da se bježi čim se brod pojavi.

U kanue smo ukrkali hrane i vode, pa ih sakrili među hridima na južnom kraju otoka. Tu su litice bile strme i vrlo visoke, pa smo ispleli debelo uže od muških algi koje smo navrh litica svezaliza stijene a dosezalo je do vode. Čim ugledamo aleutski brod, svi ćemo na liticu pa se jedno po jedno spustiti, a onda ćemo u kanuima otploviti na otok Santa Catalina.

Iako je ulaz u Koraljnu dragu pretijesan da bi se brod usudio proći noću, ipak su određeni neki muškarci koji će, pored onih koji stražare danju, bdjeti nad dragom i od sutona do zore.

Nije prošlo dugo, a jedne noći za lijepa mjeseca jedan od tih muškaraca vrati se trkom u selo. Svi smo spavali, ali nas njegova vika u hipu probudi.

— Aleuti! — vikao je. — Aleuti!

Tu vijest smo i očekivali. Iako smo se na to bili pripremili, ipak je selo Ghalas-at zahvatio grdan strah. Matasaip je išao od kolibe do kolibe i svakoga smirivao i upozoravao neka ne gubi vrijeme kupeći ono što mu neće trebati. Ja sam ipak uzela svoju suknju od jukinih vlakana, jer me je

stajala mnogo dana truda i bila vrlo lijepa, a ponijela sam i ogrtač od vidrina krzna.

Tiho smo jednoredom krenuli iz sela utrenikom što je vodio k skrovištu kanua. Mjesec je blijedio a istok se bijelio, ali je zafijukao jak vjetar.

Nismo prevalili više od pola lige, a sustiže nas onaj muškarac stoje bio podigao uzbunu. Prišao je Matasaipu, ali se svi okupismo oko njega da ga čujemo.

— Kad sam digao uzbunu, vratio sam se do drage — rekao je. — I kad sam onamo došao, mogao sam jasno vidjeti brod. Eno ga iza hridi na ulazu u dragu. Manji je od onoga broda kojim su došli Aleuti. I jedra su mu bijela a ne crvena.

— Jesi li mogao koga vidjeti? — upita ga Matasaip.

— Nisam.

— I, kažeš, nije isti brod koji je tu bio proljetos?

— Nije.

Matasaip je pošutio, u mislima je premetao tu novost. Zatim reče neka nastavimo put do kanua i ondje ga počekamo a on da se vraća. Dotle se bilo rasvanulo, pa smo brzo prešli put preko dina do ruba litice i ondje stali dok se sunce rađalo.

Vjetar je zahladio, ali radi straha da će oni s broda vidjeti dim nismo palili vatre iako smo uza se imali hrane da spremimo doručak. Samo smo pojeli po pregršt suhih puzlatki, a zatim se moj brat Ramo spustio niz liticu. Otkako smo dolje među hridima bili sakrili kanue, nitko nije išao onamo pa nismo znali jesu li još čitavi ili nisu.

Onda smo, dok Rama nije bilo, spazili muškarca gdje trči preko dina. Bio je to Nanko, nosio nam je poruku od Matasaipa. Unatoč hladnoći bio je sav u

znoju; samo je stajao u mjestu i predisao. Čekali smo, nukali ga da progovori, ali lice mu je bilo blaženo, pa smo znali da nam nosi dobre vijesti.

— Govori! — vikali smo svi u jedan glas.

- Pretrčao sam i više od jedne lige — on odvrati. — Ne mogu govoriti.

— Pa sad govoriš — netko mu reče.

— Govori, Nanko, govori — čuše se mnogi glasovi.

A Nanko se sad šalio s nama. Isprasio se i duboko udahnuo. Prešao je pogledom po licima uokolo kao da ne shvaća zašto li svi zure u njega.

- Brod — konačno prozbori a sve razvlačeći riječ po riječ — nije brod naših neprijatelja Aleuta. Na tom brodu su bijeli ljudi a došli su iz kraja kamo je Kimki krenuo kad je bio otišao s našeg otoka.

— Je li se Kimki vratio? — upade mu u riječ jedan starac.

— Nije, ali je on našao bijele ljude i rekao im da dođu ovamo.

— Kako izgledaju ti ljudi? — upita Ulape.

Ima li dječaka na brodu? — upita Ranio koji se uto vratio, a usta mu bila puna.

Svi su govorili u jedan mah.

Nanko se tobože uozbilji, što mu nije bilo lako jer su mu usne bile rasječene u borbi s Aleutima te se otada uvijek činilo kao da se smješka. Podiže ruku da nas utiša.

— Brod je došao radi jednog razloga — reče. — Da nas odvede iz Ghalas-ata.

- A kamo? — ja upitah.

Da brod nije aleutski, to je bila dobra vijest. Ali kamo nas kane odvesti bijeli ljudi?

— Ja ne znam kamo — odgovori Nanko. — Kimki zna i on je zamolio bijele ljude da nas odvedu onamo.

Tu se Nanko okrenu i pođe a mi za njim. Jesmo strepjeli što ne znamo kamo ćemo, ali smo se i radovali.

7

Kako smo prije mislili samo na bijeg, to ništa i nismo vukli uza se. a sad je nastalo pravo komešanje oko spremanja košara. Nanko je grabio gore-dolje između koliba i tjerao nas da požurimo.

— Vjetar je sve jači — vikao je. — Brod će otići bez vas.

Dvije sam košare natrpala onim što sam htjela ponijeti. Tri tanke igle od kitove kosti, šilo za bušenje rupa, dobar kameni nož za struganje kože, dvije posude za kuhanje i mnoge naušnice u jednoj kutijici od puzlatkine ljuštore.

Ulape je imala dvije kutijice naušnica, jer je bila još taštija od mena, a kad ih je spremila u košaru, modrim je muljem prevukla tanku crtu preko nosa i jagodica. To je bio znak da nije udata.

— Brod odlazi — viknu Nanko.

— Neka ide — poviče mu Ulape — vratit će se kad prođe oluja.

Moja je sestra bila zaljubljena u Nanka, ali sad mu se nasmijala i nadostavila: — Drugi će momci doći na otok. I bit će mnogo ljepši i hrabriji od ovih koji odlaze.

— A vi ste sve takve rugobe od žena da će se oni prestrašiti i odmah pobjeći.

Krenusmo iz sela pod žestokim naletima vjetra koji nam je pijeskom ljuto šibao lice. Ramo je skakutao daleko ispred nas s jednom našom košarom, ali ubrzo dojuri natrag i reče da je zaboravio svoje koplje za ribolov. Nanko je stajao na litici i mahao neka požurimo, i zato ne pustih Rama da se vrati po koplje.

Brod je bio usidren pred dragom i Nanko reče da zbog jakih valova ne može prići bliže obali. Valovi su udarali u hridi kao da gromovi pucaju. Sva je obala, dokle god sam mogla vidjeti, bila obrubljena pjenom.

Dva su čamca bila izvučena na žalo. Uz njih su stajala četiri bijela čovjeka; dok smo se mi spuštali utrenikom, jedan od njih mahnu nam neka izdužimo korak. Rekao nam je nešto, ali od njegova govora nismo ni riječi razumjeli.

Naši su muškarci, osim Nanka i poglavice Matasaipa, već bili na brodu. Nanko mi reče daje tamo i moj brat Ramo. Kad ga nisam pustila da se vrati u selo po koplje, Ramo je bio opet otrčao naprijed. Uskočio je u prvi čamac koji se otisnuo sa žala, reče mi Nanko.

Matasaip je podijelio žene u dvije skupine, onda su čamce otisnuli u more i dok su se oni ljuljali na valovima, mi smo se popele u njih kako smo najbolje mogle.

Draga je bila donekle zaštićena od vjetra, ali čim smo prošli između dviju ulaznih hrudi i zašli na more, svališe se na nas golemi valovi. Nastade velika zbrka. Letjela je pjena, bijeli su se ljudi među se dovikivali. Čamac se tako žestoko propinjao i padao da si u jednom trenu vidio brod, a u idućem ga ne bi bilo. Ipak smo naposljetku stigli do njega i nekako se uspjeli uzverati na palubu.

Brod je bio velik, mnogo puta veći od našeg najvećeg kanua. Imao je dva visoka jarbola a između njih je stajao mlad čovjek plavih očiju i crne brade. To je bio poglavica bijelih ljudi, jer je stao izvikivati neke zapovijedi, a ostali su ih odmah izvršavali. Digoše se jedra na visokim jarbolima, i dva čovjeka stadoše izvlačiti užu što je držalo sidro.

Zazvala sam brata, znajući da će on, onakav radoznalac, smetati ljudima u njihovu poslu. Glas mi se izgubio u vjetru a Ramo mi se nije odazvao. Na palubi je bila takva stiska da se jedva moglo maknuti, ali sam se ipak probila skraja nakraj sve zazivajući Rama. Nije mi se odazvao. I nitko ga nije bio vidio.

Najzad sam našla Nanka.

Bila sam premrla od straha. — Gdje mi je brat? — zavapila sam.

Nanko mi ponovi ono što mi je rekao na žalu, ali uto Ulape, koja je stajala kraj njega, upre prstom u otok. Prijedoh pogledom preko mora. Ondje je, s kopljem podignutim iznad glave, Ramo trčao rubom litice.

Jedra su se bila napuhala, i brod je sad polako odmicao. Svi su gledali u liticu, čak i bijeli ljudi. Pritrčala sam jednome od njih i pokazala prstom u otok, ali je on zavrteo glavom i okrenuo mi leđa. Brod je ubrzavao. I nehotice, vrisnula sam.

Poglavica Matasaip zgrabi me za nadlakticu.

— Ne možemo čekati na Rama — reče. — Kad bismo čekali, more bi bacilo brod na hridi.

— Moramo! — viknuh. — Moramo!

— Brod će se vratiti po njega drugi put — reče Matasaip. — Ništa mu neće biti. Ima hrane da se najede i vode da se napije i gdje da spava.

— Ne! — kriknuh.

Matasaipu je lice bilo kao od kamena. Nije me slušao. Kriknuh još jednom, ali mi se glas izgubi u huku vjetra. Drugi se okupiše oko mene, ponoviše mi ono što mi je Matasaip rekao, ali me njihove riječi nisu mogle utješiti.

Ramo je bio nestao s litice, i ja sam znala da sad trči utrenikom koji vodi na žalo.

Brod je stao obilaziti pojas algi, i ja sam bila uvjereni da se vraća k obali. Počekala sam suspregnuta daha. A onda mu se polako promijeni smjer. Uputi se prema istoku. A ja se na to zaletjeh s palube, pa iako su mnoge ruke segnule da me zadrže, bacih se u more.

Val me poklopi i ja odoh sve dublje i dublje te pomislih da više nikad neću vidjeti dana. Kad sam izbila na površinu, brod je već bio daleko. Kroz pjenu su mu se vidjela samo jedra. Jednako sam stezala košaru sa svojim stvarima, ali mi je bila preteška i shvatih da s njom u rukama neću moći plivati. Pustih je da potone i krenuh put obale.

Dvije hridi čuvarice ulaza u Koraljnu dragu jedva su se vidjele, a ipak se nisam bojala. Znala sam često otplivati još i dalje, doduše ne za nevremena.

Dok sam plivala, samo sam smišljala kako ću kazniti Rama kad stignem na obalu, ali kad sam

pod stopalima osjetila pijesak i vidjela njega gdje stoji na rubu mlatnje, drži koplje za ribolov i žalosno gleda, zaboravila sam sve svoje nakane o kazni. Samo sam pala na koljena i stisla ga objema rukama.

Brod je bio nestao.

— A kad će se vratiti? — upita Ramo suznih očiju.

— Uskoro — rekoh.

Ljutila sam se samo zbog toga što mi se upropastila lijepa suknja od jukinih vlakana, ona što sam je plela tako dugo i tako brižno.

8

Navrh utrenika dočeka nas je oštar vjetar stoje zastirao zaravan pijeskom koji nam se vrtložio oko nogu i od kojeg se nije vidjelo nebo. Dalje nismo mogli a da ne zalutamo, pa smo se sklonili među neke stijene. Ondje smo ostali do noći. Onda je vjetar popustio, mjesec je izbio i na njegovu svjetlu našosmo put do sela.

Na hladnoj mjesečini kolibe su se činile kao sablasti. Dok smo im se primicali, začula sam čudan zvuk, nalik na topot nogu u trku. Pomislila sam da je taj zvuk od vjetra, ali kad smo prišli bliže, ugledala sam desetine divljih pasa gdje jurcaju između koliba. Pobjegoše od nas a sve režeći.

Čopor se zacijelo bio ušuljao u selo ubrzo nakon našeg odlaska, jer nam je požderao puzlatke koje smo bili ostavili. Psi su u potrazi za hranom sve pretražili, pa smo Ramo i ja jedva jedvice našli

nešto za sebe. Dok smo jeli kraj malene vatre, čula sam pse na nedalekoj glavici, a kroz noć mi je vjetar donosio njihovo zavijanje. Ali kad se sunce pomolilo, te sam izašla iz kolibe, čopor je otkaskao prema svom brlogu koji je bio u velikoj spilji na sjevernoj strani otoka.

Taj dan proveli smo u skupljanju hrane. Vjetar je puhao i obalom se lomili valovi, pa nismo mogli izaći na hridi. Na litici sam nakupila galebovih jaja, a Ramo je kopljem ulovio neke ribice u jednoj lokvi od plime. Donio ih je kući ponosno gazeći s niskom na leđima. Držao je da se na taj način iskupio za nepriliku koju je bio izazvao.

Sa sjemenkama koje sam skupila u nekom klancu imali smo bogat ručak, iako sam ga morala ispeći na ravnom kamenu jer su mi posude ostale na dnu mora.

Te noći divlji psi opet naiđoše. Privučeni mirisom ribe, sjedili su na glavici, lajali i među sobom režali. Vidjela sam kako im se od svjetla vatre oči žare. U zoru odoše.

Ocean je tog dana bio miran, pa smo mogli skupljati puzlatke po hridima. Od morske trave ispleli smo grubu košaru, koju smo napunili još prije nego što će nam sunce biti nad glavom. Na povratku kući, noseći između sebe košaru s puzlatkama, Ramo i ja stadosmo na litici. Zrak je bio čist te se vidjelo daleko na moru u smjeru kamo je brod bio otišao.

— Hoće li se danas vratiti? — upita Ramo.

— Mogao bi — odgovorih iako nisam tako mislila. — Ali je vjerojatnije da će doći nakon mnogo sunaca, jer je zemlja kamo je otišao vrlo daleko.

Ramo me pogleda a crne mu se oči caklile.

— Mene nije briga i da nikad ne dođe — reče.

— Zašto to kažeš? — upitah.

Ramo se zamisli vrtkajući po tlu šiljkom koplja.

— Zašto? — opet upitah.

— Zato što volim biti ovdje s tobom — odgovori

Ramo. — Ljepše je nego kad su bili i drugi. Sutra idem tamo gdje su kanui, uzmem kanu i dovedem ga u Koraljnu dragu. Onda ćemo njim u ribe, pa ćemo oko otoka da ga vidimo.

— Kanu je pretežak za te, ne možeš ga otisnuti u more.

— Vidjet ćeš.

Ramo se isprsio. Oko vrata je imao nisku zuba od morskog slona, koji je netko bio ostavio. Bio je i prevelik za njega, a i zubi su bili polomljeni, ali su zaštropotali kad je Ramo zario koplje u tlo između nas.

— Ti zaboravljaš da sam ja sin Chowiga — reče.

— Ne zaboravljam. Ali sad si mali sin. Jednog dana bit ćeš visok i jak, i moći ćeš rukovati velikim kanuom.

— Ja sam sin Chowiga — ponovi Ramo, i kad to reče, oči mu se naglo uširiše. — Ja sam njegov sin, a budući da je on mrtav, onda sam ja na njegovu mjestu. Sad sam ja poglavica Ghalas-ata. I sve što kažem mora se poslušati.

— Ali prvo moraš postati muško. Prema tome, morat ću te po običaju najprije išibati šibom od kopriva, te svezati za humak rusih mrava.

Ramo probljedi. Gledao je obrede zrelosti u našem plemenu i dobro ih pamtio.

— Ali — brzo dometnuh — kako nema muškaraca pred kojima ćeš se dokazati, onda

možda i ne moraš proći šibe i ruse mrave, poglavico Ramo.

— Ne znam da li mi je to ime dobro — on će s osmijehom, pa baci koplje za galebom u prolazu. — Moram smisliti neko bolje.

Gledala sam ga kako izduženim korakom ide po svoje koplje — dječaćić kao prutić tankih nogu i ruku, a s velikom niskom zuba od morskog slona. Sad kad je postao poglavica Ghalas-ata, imat ću još gorih briga s njim, ali mi je svejedno došlo da potrčim za njim i uzmem ga na ruke.

— Smislio sam jedno ime — reče mi kad se vratio.

— A koje? — upitah ga ozbiljno.

— Ja sam poglavica Tanyositlopai.

— To je vrlo dugo ime i teško ga je izgovoriti.

— Brzo ćeš naučiti — odvrati mi poglavica Tanyositlopai.

Nije mi bilo ni nakraj pameti da poglavicu Tanyositlopaia pustim da sam ide do skrovišta kanua, ali idućeg jutra, kad sam se probudila, vidjela sam da Rama nema u kolibi. Nije ga bilo ni vani, i odmah sam shvatila daje ustao još za mraka i zaputio se sam samcat.

Uhvatio me strah. Padalo mi je na um sve što mu se može dogoditi. Jednom se već bio spustio niz uže od algi, ali bit će na sto muka da s hridi odgurne makar i najmanji kanu. Pa ako ga i uspije otisnuti a da pritom on sam ostane čitav, kako li će odveslati oko pruda gdje su brze struje?

S tim pogiblrima u mislima, uputih se da ga stignem.

Tek što sam malo odmakla, stala sam se pitati ne bi li trebalo da ga pustim neka sam ode do litice. Ni

nagađati ne mogu kada će se brod vratiti po nas. A dok ne dođe, mi smo na otoku sami. Zato Ramo mora postati muško prije nego što bi inače morao da nismo sami, jer će mi u svačemu trebati njegova pomoć.

Naglo sam se okrenula i poslala utrenikom prema Koraljnoj dragi. Ako Ramo uspije spustiti kanu u vodu i savladati struje što se motaju oko pruda, stići će u dragu tek kad sunce visoko odskoči. Čekat ću ga na žalost, jer kakav je užitek putovati ako nemaš koga da te dočeka?

Ne misleći više na Rama, stala sam po hridima tražiti dagnje. Razmišljala sam o tome koliko nam hrane valja skupiti i kako ću je najbolje sačuvati od divljih pasa kad nas nema u selu. Razmišljala sam i o brodu. Pokušala sam se sjetiti što mijer Matasaip bio rekao. I tu sam se prvi put upitala hoće li se brod uopće vratiti. Te su me misli mučile dok sam otkidala školjke s kamenja, te bih tu i tamo stala i sa strahom se zagledala u pusto more što se protezalo u beskraj, van dometa oka.

Sunce se sve više dizalo. Još nije bilo Rama. Sad sam se zabrinula. Košara mi je bila puna pa se uputih na zaravan.

Odande sam pretražila pogledom obalu, od drage do pruda što se kao udica zario u more. Vidjela sam kako valići oplakuju pijesak, a iza njih krivulju pjene gdje se komešaju struje.

Čekala sam na zaravni sve dok mi sunce nije uprlo u tjemenu. Onda sam požurila u selo, nadajući se da se Ramo vratio dok mene nije bilo. Ali koliba je bila prazna.

Brzo sam iskopala jamu, spustila u nju dagnje i poklopila je teškim kamenom da ih se divlji psi ne

dokopaju, pa sam se uputila na južni dio otoka. Onamo se moglo prići bilo s jedne ili s druge strane duge pješćane dine. Na onoj strani kojom sam išla nije bilo Rama, pa sam ga sve trčeći zazivala da se ne mimoidemo ako se on bude vraćao drugom stranom koju ne mogu vidjeti. Nije bilo odgovora. Čula sam samo daleki lavež pasa.

Što sam se više bližila litici, to je lavež bio jači. Zamro bi pa bi nakon kratke stanke opet odjeknuo. Dolazio je s one strane dina, pa sam skrenula s puta i popela se navrh pješćana humka.

Nedaleko od dine, kod litice, bio je čopor divljih pasa. Mnogo ih je bilo a motali su se uokrug.

Usred njihova kruga ugledala sam Rama. Ležao je na leđima a na vratu mu je zjapila duboka rana. Ležao je nepomično.

Čim sam ga podigla, shvatila sam daje mrtav. Po njemu je bilo i drugih rana od ugriza divljih pasa. Bio je već odavno mrtav i po tragovima njegovih stopala vidjela sam da i nije stigao do litice.

Nedaleko od njega ležala su dva psa, jednome je iz slabina stršilo slomljeno koplje.

Ponijela sam Rama u selo i, dok sam onamo stigla, sunce je već bilo pri zapadu. Psi su me pratili cijelo vrijeme, ali kad sam Rama spustila na tlo u kolibi i izašla s batinom u ruci, pobjegli su na nisku glavicu. Vođa im je bio krupan pas duge i kovrčave sive dlake a žutih očiju, i on se posljednji povukao.

Mrak se hvatao, ali sam ipak pošla za njima na glavicu. Polako su preda mnom uzmicali a bez glasa. Tako sam, sve za njima, prešla dvije glavice i maleni dol do treće glavice podno koje se pružao kameni izbojak. Pod jednim krajem izbojka bila je spilja. Jedan za drugim psi uđoše u nju.

Ulaz u spilju bio je i preširok i previsok a da bih ga mogla zatrpati kamenjem. Skupila sam granja i naložila vatru. Mislila sam je gurnuti dublje u spilju, preko noći je stalno podlagati i stalno je gurati sve dublje. Ali za to nije bilo dovoljno granja.

Mjesec se podiže, i ja ostavih spilju te se preko dola i glavica vratih u selo.

Noć sam provela sjedeći uz tijelo svoga brata, oka nisam sklopila. Zaklela sam se da ću jednog dana opet otići do spilje i pobiti divlje pse u njoj. Sve ću ih istrijebiti do posljednjega. Razmišljala sam kako da to izvedem, ali sam najviše mislila na svoga brata Rama.

9

Onoga što je bilo poslije, ne sjećam se mnogo, samo znam da je mnogo sunaca izašlo i zašlo. Razmišljala sam što ću i kako ću sad kad sam ostala sama. Nisam odlazila iz sela. Bar ne dok je bilo puzlatki a poslije sam odlazila samo zato da bih njih skupljala.

Ali se sjećam dana kada sam odlučila da zauvijek napustim selo.

Bilo je jutro s gustom maglom a u daljini su valovi udarali o obalu. Tada sam prvi put osjetila kako je u selu tiho. Po praznim kolibama magla se uvlačila i iz njih iskradala. Pramenje joj plelo likove koji su me podsjećali na ljude, na sve one što izginuše i sve one što odoše. A u huku valova javljali mi se njihovi glasovi.

Dugo sam tako sjedila, gledala one likove i slušala one glasove, sve dok sunce nije izašlo a

magla se razišla. Onda sam uza zid kolibe naložila vatru. Kad je koliba do temelja izgorjela, naložila sam vatru u drugoj kolibi. Tako sam ih jednu po jednu sve spalila, te je od sela Ghalas-at ostao trag samo u pepelu.

Sa sobom nisam imala što ponijeti osim jedne košare s hranom. Zato sam brzo prešla svoj put i do noći stigla na mjesto gdje sam bila odlučila živjeti do povratka broda.

To mjesto bilo je na rtu oko pola lige zapadno od Koraljne drage. Na tom rtu dizala se visoka stijena i dva kržljava stabla. Iza stijene bio je čistac širok desetak koraka i zaštićen od vjetra, odakle sam mogla vidjeti dragu i ocean. U blizini je bio klanac u kojem je tekao izvor.

Te noći popela sam se na stijenu da spavam. Na vrhu je bila ravna i toliko široka da sam se mogla pružiti. A bila je i toliko visoka da sam mogla mirno spavati, bez straha od divljih pasa. Od onog dana kad su ubili Rama, nisu mi se pojavili, ali sam bila sigurna da će mi ubrzo doći u novo boravište.

Stijena mi je također bila sigurno mjesto gdje mogu držati hranu koju sam bila ponijela sa sobom i sve što ću dalje skupljati. Bila je još zima, ali sam računala da bi se brod mogao vratiti svakog dana, pa mi nije imalo smisla stvarati zalihu hrane koja mi možda i neće trebati. Stoga sam imala vremena da izdjem oružje kojim ću se braniti od pasa, za koje sam slutila da će me jednog dana napasti, i kojim ću ih sve pobiti, jednog po jednog.

Imala sam toljagu koju sam bila našla u jednoj kolibi, ali su mi bili potrebni luk sa strijelama i poveće koplje. Ono koplje koje sam istrkla iz ubijenog psa bilo je prekratko. Njime možeš jedva nabosti ribu.

Kako je po zakonu plemena Ghalas-ata ženama bilo zabranjeno praviti oružje, potražila sam gotovo, koje je netko možda bio ostavio. Prvo sam otišla do nekadašnjeg sela i razgrtala pepeo ne bih li našla kakve šiljke od koplja, ali ništa ne nađoh, pa sam otišla do skrovišta kanua da vidim nisu li s hranom i vodom u njih spremili i oružje.

Ni u kanuima pod liticom nisam ništa našla. Onda sam se sjetila škrinje koju su Aleuti bili iznijeli na žalo, pa sam otišla u Koraljnu dragu. Sjećala sam se da je škrinja bila ondje za vrijeme borbe, ali nisam znala jesu li je lovci odnijeli kad su pobjegli.

Žalo je bilo prazno, po njemu samo gomile morske trave naplavljene olujom. Bila je niska voda, pa sam potražila mjesto gdje je prije ležala škrinja.

Bilo je točno ispod litice s koje smo Ulape i ja gledale borbu. Na pijesku nigdje nikakva traga te sam kolcem bola po njemu. Tako sam pretražila povelik krug, računajući da je oluja mogla škrinju zatrpati pijeskom.

U središtu toga kruga kolac mi udari u nešto tvrdo za što pomislih da je kamen ali, kad sam to mjesto dublje raskopala rukama, ugledala sam crni poklopac škrinje.

Cijelo sam jutro radila, razgrtala pijesak. Valovi su škrinju bili duboko ukopali, pa je nisam ni kanila iskopati nego samo osloboditi poklopac.

Kad se sunce izdiglo, na žalo je navalila plima i stala mi pijeskom zasipavati jamu. Svaki je val sve više pokrivao škrinju i najzad se više i nije vidjela. Ostala sam na svom mjestu i odupirala se valovima da je ne bih morala ponovo tražiti. Kad se more povuklo, počela sam opet kopati, najprije nogama, sve dublje i dublje, a onda i rukama.

Škrinja je bila puna ogrlica, narukvica i naušnica svakakvih boja. Zaboravila sam na šiljke po koje sam i bila došla. Dizala sam svaki komad prema suncu i okretala ga da se zablista. Uzela sam najdužu ogrlicu, koja je bila plava, i par plavih narukvica, koje su bile kao napravljene za moje ruke i, s tim na sebi, prošetala se žalom diveći se samoj sebi.

Prošla sam s kraja na kraj drage, a ogrlica i narukvice mi sitno zveckale. Šetajući se tako uz valove, osjećala sam se kao neka poglavičina mladenka.

Došla sam do utrenika gdje se vodila borba. I tu se naglo sjetih onih što na tom messtu izgiboše i onih što donesoše te drangulije koje sad nosim. Vratih se k škrinji. Dugo sam stajala pred njom, gledala u narukvice i ogrlicu koja mi je visila s vrata. Bile su lijepe i blistale na suncu. »One ne pripadaju Aleutima«, pomislih, »one pripadaju meni.« To sam rekla, ali sam znala da ih nikad ne bih mogla nositi.

Jednu po jednu, skinula sam ih sa sebe. Uzela sam i sve ostale drangulije iz škrinje. Onda sam zagazila u valove i sve ih bacila što sam dalje mogla, u duboku vodu.

U škrinji nije bilo šiljaka za koplje. Spustila sam poklopac i zatrpala ga pijeskom.

Pretražila sam dno utrenika, ali ništa nisam našla što bi mi moglo poslužiti pa sam odustala od daljnje potrage.

Mnogi dani prodoše a da seja i ne sjetih oružja, sve do jedne noći kad dodoše psi, posjedaše podno stijene i udariše zavijati. U zoru se udaljiše, ali ne baš mnogo. Preko dana gledala sam ih kako se šuljaju između grmlja i prate moje pokrete.

Uvečer opet dođoše na rt. Ostatke večere bila sam zakopala, ali su ih oni iskopali te režali i tukli se oko otpadaka. Onda su se šetkali amo-tamo podno stijene i njuškali zrak, jer su mi po tragovima osjećali miris i znali su da moram biti tu.

Dugo sam ležala budna na stijeni dok su oni kružili ispod mene. Stijena je bila visoka, nisu se mogli popeti na nju, ali sam se ipak bojala. Ležala sam tako i razmišljala što bi mi se moglo dogoditi ako prekršim zakon našeg plemena koji zabranjuje ženama da prave oružje — što li će biti ako zanemarim zakon i napravim sve što mi je nužno za obranu?

Hoće li, čim napravim oružje, četiri vjetra udariti sa četiri strane svijeta i smožđiti me? Ili će zemlja zadrhtati, kako su mnogi govorili, stijena se otvoriti i pokopati me? Ili će se more podići, kako su drugi tvrdili, i u strašnu potopu progutati otok? Hoće li mi se oružje slomiti u ruci u trenu kad mi bude život u opasnosti, kako je moj otac govorio?

O svemu sam tome razmišljala dva dana, a onda treće noći, kad se divlji psi vratiše pod stijenu, odlučih da napravim oružje pa kud puklo da puklo. I ujutro krenuh na posao, iako u velikom strahu.

Šiljak za koplje bilo bi mi najbolje izdjelati od kljove morskog slona, jer je tvrda a oblikom pogodna. Blizu mog logora, na obali, bilo je mnogo tih životinja, ali nisam imala oružja kojim bih jednu ubila. Naši su ih muškarcima obično lovili jakom mrežom od muških algi koju bi nabacili na životinju dok spava. Ali za taj posao bila su potrebna bar tri čovjeka, a i onda bi se znalo dogoditi da morski slon zajedno s mrežom pobjegne u more.

Zato sam uzela korijen stabla pa ga zašiljila i oprljila na vatri da otvrdne. Onda sam za kraj duga kolca privezala taj šiljak svježim tetivama tuljana kojeg sam bila ubila kamenom.

Za luk i strijele trebalo mi je više vremena i s njima sam se gadno namučila. Tetivu sam imala, ali drvo koje se daje saviti, a ipak je dovoljno jako, nije bilo lako naći. Kako nema mnogo drveća na Otoku plavih dupina, to sam nekoliko dana pretraživala klance dok sam ga našla. Drvo za strijele lakše sam našla, kao i kamen za šiljke i perje za motke.

Tek kad sam sve to skupila, čekalo me najteže. Jesam gledala kako prave ta oružja, ali sam o tome malo znala. Gledala sam oca gdje za zimskih večeri sjedi u kolibi i struže drvo za motku, kreše kamen za šiljak, veže peije — gledala ga, a zapravo ništa nisam vidjela. Pratila sam taj rad, ali ne okom onoga koji će i sam to raditi.

S tog sam razloga, tek nakon mnogih dana i mnogih promašaja, uspjela napraviti luk i strijele koji će služiti svrsi.

Otada, kamo god odlazila, da li na obalu da skupljam školjke i rakove, ili u klanac po vodu, nosila sam to oružje u omći na leđima. I vježbala sam se gađati njime a i kopljem.

Dok sam izrađivala oružje, psi mi nisu prilazili boravištu, ali sam im zavijanje slušala svake noći.

Jednom zgodom, kad mi je oružje već bilo gotovo, vidjela sam vođu čopora, onoga sive dlake i žutih očiju, kako me gleda iz šikare. Bila sam na vodi u klancu, a on je stajao na glavici iznad izvora i odozgo me promatrao. Stajao je posve mirno, samo mu je glava virila iznad kaktusova grma. Ali je bio predaleko da bih ga pogodila strijelom.

Kamo god išla po danu, osjećala sam se sigurnom sa svojim oružjem te sam strpljivo čekala trenutak kad ću ga moći upotrijebiti protiv divljih pasa koji su mi ubili Rama. Do spilje s njihovim brlogom nisam odlazila, jer sam bila sigurna da će oni ubrzo doći k meni. Zato sam svake noći i spavala na stijeni.

Prve noći bilo mi je neugodno na neravnu kamenu, a onda sam sa žala donijela suhe morske trave i njome prostrla sebi ležaj.

Inače mi je na rtu bilo lijepo. Gore su blistale zvijezde, a ja sam, ležeći, nabrajala one koje znam i nadijevala imena onima koje ne znam.

Ujutro su galebovi izlijetali iz svojih gnijezda u škripovima litica. Najprije su se, kružeći, spuštali na lokve od plime, gdje su se premetali s noge na nogu. prskali vodom i svojim krivim kljunovima redili perje. Zatim su odlijetali da niz obalu potraže hranu. A iza pojasa algi nesiti bi već lovili, lebdjeli visoko iznad bistre vode pa bi se, čim bi ugledali ribu, spustili naglavce i tako pljusnuli u more da bih i ja čula.

Promatrala sam i vidre kako love među algama. Te plašljive životinjice vratile su se ubrzo nakon odlaska Aleuta i sad se činilo da ih ima koliko ih je i prije bilo. Sjajno im se krzno blistalo kao zlato na ranom jutarnjem suncu.

Ali dok sam tako ležala na visokoj stijeni i gledala zvijezde, misli su mi se vraćale na brod bijelih ljudi. A u zoru, čim bi ona osvijetlila more, pogled bi mi najprije pao na lučicu Koraljne drage. Svakog bih jutra gledala da lije brod tamo, u nadi daje možda noćas stigao. I svakog bih jutra vidjela samo ptice kako lete nad morem, i ništa drugo.

Kad sam s ostalima živjela u Ghalas-atu, redovito sam ustajala prije sunca i obavljala svakakve poslove. A sad sam malo što imala raditi, pa sam sa stijene odlazila tek kad bi sunce odskočilo. Najela bih se, pa otišla na izvor da se operem u mlakoj vodi. Zatim bih se spustila na obalu gdje bih skupila koju puzlatku i katkad nabola ribu za ručak. Prije smrknuća popela bih se na stijenu te gledala more sve dok ga ne bi progutao mrak.

Brod nije dolazio, i tako prođe zima a za njom i proljeće.

10

Ljeto je najljepše doba na Otoku plavih dupina. Tada sunce grije, a blaži su vjetrovi što pusu sa zapada i katkad s juga.

Baš bi se za takvih dana brod najprije i mogao vratiti, zato sam se sad najduže i zadržavala na stijeni, zureći s visoka rta na istok, prema zemlji kamo je moj narod otišao, onkraj mora kojem nema kraja.

Jednom sam tako primijetila nešto maleno što mi se učini kao dalek brod, ali onda iz toga izbi šikljaj vode i shvatih da je ono kit što štrca. I drugo ništa ne ugledah za tih ljetnih dana.

S prvom zimskom olujom propade mi svako ufanje. Da je brod s bijelim ljudima imao doći po mene, zacijelo bi došao za lijepa vremena. Sad mi je valjalo čekati da i ta zima prođe, a možda i dulje od toga.

Pomisao da samujem na otoku dok tolika sunca izranjaju iz mora i opet polako uranjaju u nj ispuni mi srce osjećajem samoće. Dotle mi nije bilo tako pusto jer sam bila sigurna da će se brod vratiti, kao što mi je Matasiap bio rekao. Sada su mi se nade ugasile. Sad sam zbilja ostala sama. Jela sam slabo a ni spavati nisam mogla bez groznih snova.

Raspali oluja sa sjevera, navali na otok silnim valovima i vjetrom tako snažno da nisam mogla ostati na stijeni. Premjestila sam ležaj u njezino podnožje a radi zaštite održavala vatru po cijelu noć. Tako sam spavala pet noći. Prve noći dođoše psi i stadoše izvan odsjaja vatre. Strijelama ih ubih tri, ali ne i vođu, i oni ne dođoše više.

Šestog dana, kad se oluja smirila, uputih se onamo gdje su kanui bili sakriveni, te se spustih niz litiću. Ovaj dio obale bio je zaštićen od vjetra i kanue nađoh onako kako su ih i bili ostavili. Suha hrana bila je još dobra, ali je voda bila ustajala, pa sam se vratila na izvor i napunila košaru svježom vodom.

Za onih dana dok je harala oluja, kad sam izgubila svaku nadu da ću ugledati brod, bila sam odlučila da uzmem kanu i odem do one zemlje na istoku. Sjetila sam se kako se Kimki, prije nego što će krenuti, obratio za savjet svojim precima iz pradavne prošlosti, onima što su iz onoga kraja i došli na otok. a i Zumi. vraču koji je imao vlast nad vjetrom i morem, a koga su ubili Aleuti. A ja to nisam umjela; otkad znam za se. često sam pokušavala govoriti s mrtvima, ali nikad nisam uspjela.

Pa ipak. ne mogu reći da sam se istinski bojala stojeći ondje na obali. Znala sam da su moji preci u

svojim kanuima bili prešli preko mora kad su došli iz onog kraja ondje prijeko. A i Kimki je prešao more. Nisam bila ni izdaleka tako vješta s kanuom kao što su bili oni ljudi, ali moram reći da me ono što bi mi se moglo dogoditi na beskrajnim vodama nije mučilo. Mnogo mi je gora bila pomisao da ostanem na otoku sama, bez doma i bez društva, da me progone divlji psi, gdje me sve podsjeća na one koji su poginuli i one koji su otišli.

Od četiri kanua spremljena ispod litice izabrala sam najmanji, koji je ipak bio vrlo težak jer je bio napravljen za šestero ljudi. Sad mi ga je valjalo gurati niz kamenitu obalu do mora, za četiri-pet njegovih duljina.

Zato sam najprije uklonila sve veće kamenje koje mu je stajalo na putu. Onda sam jame popunila šljunkom a po putu prostrla duge strukove algi da kanu lakše klizi. Kako je obala strma, čim sam mu uspjela dati zalet, kanu je od težine skliznuo niza stranu i ušao u more.

Sunce je bilo na zapadu kad sam krenula s obale. Iza visokih litica more je bilo mirno. Veslajući dvostrukom lopaticom brzo sam obišla južnu stranu otoka. Čim sam stigla do pruda, udario je vjetar. Veslala sam klečeći na stražnjem kraju kanua, jer se tako postiže veća brzina, ali odatle nisam mogla upravljati kanuom po vjetru.

Kleknula sam na sredinu kanua te veslala iza sve snage i bez zastoja dok nisam izmakla strujama što se brzo vrtlože oko pruda. Tu je more bilo živo te sam začas bila mokra, ali čim sam izbila iza pruda, više nije jako prskalo i more se valjalo u dugim valovima. Bilo bi mi lakše da se držim njihove kosine, ali bi me to odvelo na krivu stranu. Stoga

sam se držala desno od njih, a i od otoka koji je iza mene bivao sve manji.

U sumrak sam se osvrnula. Otok plavih dupina bio je nestao. I tek sad sam prvi put osjetila strah.

Oko mene sami vodeni humci i udoli. U udolu ne bih vidjela ništa, a kad bi kanu iz njega izronio, samo se ocean pružao u beskraj.

Pade noć, i ja se napih iz košare. Voda mi osvježi grlo.

Crnjelo se more a između njega i neba nije bilo razlike. Valovi se među se ničim nisu glasali, samo su blago šuškali ispod dna kanua i po njegovim stranama. Šuškanje se katkad činilo ljutitim, a katkad kao da se netko smije. Glad nisam osjećala, strah je bio jači.

S prvom zvijezdom strah mi je donekle popustio. Pojavila se nisko na nebu, ispred mene, na istoku. Onda naokolo zatreptaše i druge zvijezde, ali sam na oku držala onu prvu. Znala sam tu zvijezdu zelena sjaja koja je bila u znaku što smo ga zvali zmijom. Tu i tamo bi je sakrila sumaglica, ali bi opet izvirila i zatreperila.

Da nije bilo te zvijezde, ja bih odlutala, jer se valovi nisu mijenjali, držali se stalno istog smjera i tako me odnosili od kraja u koji sam htjela stići. S tog je razloga kanu ostvljao u crnoj vodi trag kao od zmije. Nekako sam uspjela održati smjer prema zvijezdi koja je sjala na istoku.

Ta se zvijezda pope visoko, i onda sam držala s lijeve strane Sjevernjaču, onu koju mi zovemo »zvijezdom što se ne miče«. Vjetar se stišao. Kako bi uvijek pao kad bi polovica noći prominula, znala sam koliko dugo putujem i koliko je još do zore.

Otprilike sam tada i otkrila da mi kanu pušta vodu. Još prije mraka bila sam ispraznila jednu od

košara u kojima mi je bila hrana i njome sam izgrabljavala vodu koja se bila prelila u kanu. A voda koja mi je sad močila koljena nije hila od valova.

Ostavila sam lopaticu i prionula grabiti košarom dok nisam iscrpla gotovo svu vodu. Onda sam u mraku opipavala glatke letve i kod pramca našoh mjesto gdje se voda cijedila kroz pukotinu dugu kao moj dlan a široku kao prst. Pukotina je bila iznad razine mora, ali bi procurila kad god bi kanu zaronio u val.

Letve su na sastavima bile slijepljene crnom smolom koju mi nalazimo na obali. Kako nje nisam imala, otkinula sam komad suknje, utisnula ga u pukotinu i zapriječila prolaz vodi.

Puče zora na vedrom nebu pa, kad je sunce izronilo iz valova, vidjela sam da mi je i previše lijevo. Prekonoć me zanišlo južno od moga smjera, i sad sam se ispravila i zaveslala stazom koju je prestrlo preda mnom sunce na izlasku.

Tog jutra nije bilo vjetra te su ispod kanua glatko tekli dugi valovi. Zato sam se kretala brže nego noću.

Bila sam vrlo umorna, ali i mnogo vedrija nego kad sam krenula s otoka. Održi li se lijepo vrijeme, do mraka ću prevaliti mnogo liga. Za još jednu noć i još jedan dan možda bih mogla ugledati obalu na koju sam krenula.

Nedugo nakon svanuća, dok sam razmišljala o onom stranom kraju i kako li će tamo biti, kanu je opet počeo puštati. Nova je pukotina bila između istih letava ali šira i bliže mjestu gdje sam klečala.

Opet sam komad suknje zatisnula i u tu pukotinu i donekle zapriječila prolaz vodi koja bi procurila svaki put kad bi se kanu propeo i pao s valom. Ali

sam vidjela da su letve rasklimane skraja nakraj, vjerojatno zato stoje kanu bio i predugo na suncu, te bi se mogle rastvoriti po svoj dužini ako valovi ojačaju.

Odjednom mi je bilo jasno da je opasno ići dalje. Valjalo bi mi putovati još dva dana, možda i više. Okrenem li natrag na otok, nemam ni izbliza tolik put.

Ipak, na to se nisam mogla lako odlučiti. More je bilo mirno, a daleko sam dospjela. Nisam mogla ni pomisliti na povratak nakon tih muka. A još je gora bila pomisao na pusti otok koji me čeka, na život ondje u samoći i zaboravu. Za koliko sunaca i koliko mjeseca?

Dok su mi se te misli premetale u glavi, kanu se lijeno kretao mirnim morem ali, kad sam vidjela kako voda opet nadire kroz pukotinu, zgrabila sam lopaticu. Nemam što misliti, moram okrenuti natrag na otok.

Znala sam da ću stići na nj samo uz najveću sreću.

Dok mi se sunce nije bilo popelo povrh glave, nije puhao vjetar. Dotle sam prešla poveću udaljenost, a stala bih samo kad mi je valjalo grabiti vodu iz kanua. S vjetrom sam išla sporije, a morala sam češće i stati jer mi se voda prelijevala preko strana, ali nije brže prodirala.

To mi je bila prva sreća. Iduća je bila što se pojavilo jato dupina. Doplivali su sa zapada a čim su opazili kanu, okrenuli su se u širokom krugu i stali me slijediti. Plivali su sporo i tako blizu da sam im mogla vidjeti oči, a one su im velike i iste boje kao ocean. Onda su zaplivali ispred kanua, pa bi pred njim prelazili lijevo-desno, uranjali i izranjali, kao da onim svojim širokim gubicama nešto pletu.

Dupini su životinje dobra znamenja. Radovala sam se što mi plivaju oko kanua, pa iako mi je lopatica bila tako nažuljala dlanove da su mi krvarili, već samo njih gledajući zaboravila sam bol. Do njihove pojave bilo mi je vrlo pusto, a sad mi se činilo da su mi tu prijatelji, da mi nije kao prije.

Plavi dupini napustiše me malo pred sumrak. Odoše istom brzinom kao što su došli, usmjeriše prema zapadu, ali sam ih još dugo gledala kako se blistaju na posljednjim zrakama sunca. A kad je pala noć, i dalje sam ih gledala u mislima, i samo zato sam nastavila veslati i onda kad bih najradije legla i zaspala.

A baš su me ti plavi dupini odveli natrag kući.

S mrakom dođe magla, ali od vremena do vremena vidjela sam zvijezdu visoko na zapadu, crvenu zvijezdu zvanu Magat, koja je dio lika slična raku pa ga tako i zovu. Na kanuu se pukotina proširila, pa sam morala često zastajkivati da je začepim komadićima suknje i da izgrabljam vodu.

Noć mi se odužila i gore od prethodne. Iako sam premirala od straha, ipak sam dvaput zadrijemala onako klečeći u kanuu. Ali svanu jutro, vedro i bistro, a preda mnom se nazirao mutan obris otoka, kao kakva golema riba što se sunča na moru.

Sunce još nije bilo visoko odskočilo, a ja sam stigla do otoka, do pruda i njegovih struja koje me povukoše ravno na obalu. Noge su mi bile utrnule od klečanja i, kad se kanu zario u pijesak, pala sam čim sam pokušala ustati. Kroz pličinu i uza žalo prošla sam četvoronoške, te sam onda dugo ostala ležati grleći pijesak od puste sreće.

Bila sam preumorna da bih mislila na divlje pse.

Ubrzo sam zaspala.

Probudili su me valovi što su mi oplakivali noge. Bila je noć, ali kako nisam imala snage da odem s pruda, otpuzala sam na poviše mjesto gdje me plima neće doseći i opet zaspala.

Ujutro sam našla kanu nedaleko od sebe. Uzela sam košare, koplje, luk i strijele, i kanu prevrnula da ga plima ne odnese na more. Zatim sam se popela do rta gdje sam živjela do odlaska.

Dok sam stajala na visokoj stijeni i gledala oko sebe, činilo mi se da me dugo nije bilo tu. Bila sam sretna što sam kod kuće. Sve što sam vidjela — vidre koje se igraju među algama, kolutove pjene oko hridi koje čuvaju ulaz u dragu, galebove u letu, struje s one strane pruda — ispunjavalo me srećom.

Čudila sam se što se tako osjećam, jer sam tek nedavno stajala na toj stijeni i osjećala da tu više ne mogu živjeti ma ni jedan jedini dan.

Zagledah se u onu plavu vodu što se prostire nadaleko i osjetih sav onaj strah koji me držao za moga putovanja. Dan prije, kad sam ujutro ugledala otok te mi se činio kao golema riba što se sunča, bila sam pomislila kako ću jednog dana popraviti kanu i opet se otisnuti da potražim zemlju što leži onkraj oceana. A sad sam znala da više nikad neću poći.

Otok plavih dupina bio je moj dom — drugoga doma nisam imala. I bit će moj dom sve dok se ne vrate bijeli ljudi sa svojim brodom. Ali makar i došli brzo, prije idućeg ljeta, ja ipak ne mogu živjeti bez krova nad glavom i bez mjesta gdje ću spremati hranu. Morat ću sebi izgraditi kuću. Ali gdje?

Te sam noći spavala na stijeni a ujutro pošla u potragu. Jutro je bilo vedro, ali su nad sjevernim obzorjem visile naslage oblaka. Neće proći dugo i nadvit će se nad otok a iza njih još čeka mnogo drugih oluja. Ne smijem gubiti vrijeme.

Trebalo mi je mjesto koje je zaštićeno od vjetra a nije daleko od Koraljne drage i blizu je izvoru. Dva su takva mjesta bila na otoku — jedno na rtu a drugo nepunu ligu dalje na zapad. Rt mi se činio povoljnijim, ali kako već odavno nisam bila na onom drugom mjestu, odlučila sam poći onamo i uvjeriti se svojim očima.

Ondje sam kao prvo utvrdila, a što sam bila zaboravila, daje tu u blizini brlog divljih pasa. Čim sam se približila, na ulazu u spilju pojavio se vođa te se zagledao u mene onim svojim žutim očima. Hoću li tu podići kolibu, moram najprije ubiti njega i njegov čopor. To sam ionako kanila učiniti, ali mi je za to trebalo vremena.

Izvor je tu bio bolji od onoga kod rta, jer mu je voda bila ukusnija i stalnija dotoka. Pristup mu je bio lakši, jer je tekao s obronka glavice a ne iz klanca kao onaj kod rta. I tu blizu bila je litica a i stijena koja bi mi štitila kuću.

Stijena nije bila visoka kao ona na rtu, stoga bi me slabije štitila od vjetra, ali se ipak dizala toliko da sam s nje mogla vidjeti sjevernu obalu i Koraljnu dragu.

Na kraju su o izboru mjesta gdje ću podići kuću odlučili morski slonovi.

Tu su se litice blago spuštale do prostrane kamene ravni koja bi za visoke vode bila dijelom poplavljena. A morskim je slonovima to bilo zgodno mjesto jer su se za olujnih dana mogli odvući pola puta uz liticu, a za lijepih dana pak loviti ribu u lokvama ili ležati na kamenu.

U morskog slona mužjak je vrlo krupan i često težak koliko trideset ljudi. Ženke su mnogo manje, ali bučnije od mužjaka; riču i laju po cijeli dan, gdjekad i noću. A i mladi su bučni.

Toga jutra bila je oseka i te su životinje bile većinom u moru, tako daleko da su se činile kao stotine točki na valovima, pa opet mi je njihova buka probijala uši. Ostala sam ondje cijelog dana, razgledavala okoliš, pa tu provela i noć. A u zoru, kad se opet digla galama, pokupila sam se i vratila na rt.

Kuću sam mogla podići na još jednom mjestu, na južnoj strani, kod uništenog sela Ghalas-ata, ali tamo mi se nije dalo jer bi me podsjećalo na one koji su otišli. A ondje je i vjetar jače puhao, brisao preko dina koje pokrivaju središnji dio otoka, te se najčešće pijesak kovitlao na sve strane.

Te noći udari kiša te je padala dva dana. Od granja podno stijene napravila sam zaklon koji me donekle štiti od vode, a hranila se od zalihe u košari. Zbog kiše nisam mogla naložiti vatru pa sam se smrzavala.

Trećeg dana kiša prestade, i ja se otputih da nađem sve što mi treba za gradnju kuće. A htjela sam i kolce za ogradu. Divlje pse ću uskoro potamaniti, ali na otoku ima i mnogo malih crvenih lisica. Bilo ih je toliko da ih se ni zamkama ni strijelama ne bih oslobodila ni za sto godina. A bile su takve lukave kradljivice da bez ograde ne bih od njih mogla sačuvati ni zalogaja.

Jutro je bilo svježije od kiše. Poslije plime se s lokvi dizao jak vonj. Sladak su miris širile divlje trave u klancima i pješčano bilje s dina. Pjevala sam silazeći utrenikom do žala te po žalu do pruda. Osjećala sam da će mi taj dan biti sretan.

Bio je to dobar dan da počnem sebi graditi novi dom.

12

Prije mnogo godina, na prud su se bila nasukala dva kita. Kostu su im uglavnom bili raznijeli za nakit, ali je ondje još ostalo rebara upola zatrpanih pijeskom.

Za svoju ogradu uzela sam ta rebra. Iskopala sam ih jedno po jedno i odnijela na rt. Bila su svinuta a tako duga da su, kad sam im izdubla jame i ukopala ih, opet sezala meni iznad glave.

Usadila sam ih nagusto, da se gotovo dodiruju i da im kraj strši, tako da se zvjerad ne može preko njih uzverati. Zatim sam ih preplela mnogim strukovima muških algi koje se sušenjem skupljaju i čvrsto stežu. Za spajanje rebara radije bih bila uzela tetive tuljana, jer su jače od algi, ali njih bi zvjerad izgrizla, jer ih voli, i srušila bi mi ogradu. Taj mi je posao dugo trajao, a naradila bih se i više da mi

stijena nije, jednom stranom i dijelom druge, zatvarala ogradu.

Za prolaz sam iskopala ispod ograde jamu, ni duboku ni široku, tek toliku da se mogu potrbuške provući. Dno i strane sam joj obložila kamenjem. Izvana sam ulaz pokrila prostirkom koju sam bila isplela od šiblja, da ga zaštitim od kiše, a iznutra ga poklopila ravnim kamenom, najtežim koji sam mogla dovući.

Od strane do strane ograde imala sam osam koraka, što mi je bilo dosta prostora da pohranim sve što skupim i želim čuvati.

Ogradu sam najprije podigla zato što mi je navrh stijene bilo prehladno za spavanje a nije mi se mililo ni spavati pod onim svojim zaklonom ako nisam sigurna od divljih pasa.

Kolibu sam podizala dulje od ograde, jer je danima i danima padala kiša, a pogodno drvo nije bilo lako naći.

Prema predaji koja se bila sačuvala u mom narodu, otok je nekoć bio obrastao visokim drvećem. Tako je to bilo u davno doba, na početku svijeta, kad su vladali Tumaiyowit i Mukat. Dva su se boga svađala oko svega i svačega. Tumaiyowit je htio zatrti ljude, a Mukat nije. Tumaiyowit je u bijesu sišao u neki drugi svijet, koji je ispod ovoga svijeta, i sve svoje ponio sa sobom ne bi li ljudi zato pomrli.

U ono doba stabla su bila visoka, ali sad bi se tek pokoje našlo u klancima a i ono nisko i grbavo. Bilo je nadasve teško naći takvo od kojeg ćeš izdjelati dobar kolac. Tragala sam danima, odlazila u rano jutro i vraćala se kasno uvečer, i na kraju našla sve što mi treba za kuću.

Za stražnji sam zid kuće uzela stijenu, a sprijeda je i nisam zatvorila jer na toj strani nije puhalo. Kolce sam načinila sve iste duljine, po potrebi ih krateći što vatrom što kamenim nožem, oko kojega sam se dosta namučila jer sam prvi put pravila taj alat. Na svaku stranu pobola sam u tlo po četiri kolca, a za krov ih uzela dvaput toliko. Te krovne kolce učvrstila sam među se tetivama i pokrila ih ženskom algom u koje su široki listovi.

Kuću sam gradila pola zime. Ali sam za to vrijeme ondje mirno spavala jer sam se iza jake ograde osjećala sigurnom. Kad sam sebi pripremala jelo, dolazile su lisice i virile kroz pukotine na ogradi, a svračali su i divlji psi te glodali kitova rebra i režali što ne mogu ući.

Ubila sam dva psa, ali ne i vođu.

Dok sam dizala ogradu i kuću, hranila sam se školjkama, rakovima i ribama koje sam pekla na ravnom kamenu. Ali poslije sam napravila dvije posude. Na obali je bilo kamenja koje je more izgllačalo. Bilo je uglavnom okruglo, ali sam našla dva kamena s udubinom u sredini, koju sam produbila i proširila stružući je pijeskom. Pekući ribu u njima, sad sam imala i sok od pečenja, koji je dobar, a prije mi je propadao.

Za kuhanje sjemenja i korijenja napravila sam košaru od gusto ispletene tanke trske, što mi je bilo lako jer me tome bila naučila moja sestra Ulape. Košaru sam zatim osušila na suncu, pa sam na obali pobrala grude smole koju sam smekšala na vatri i njome premazala košaru iznutra, da ne propušta vodu. Tako sam, ubacujući vrele kamenčiće u smjesu vode i sjemenja u košari, pravila sebi kašu.

U kolibi sam iskopala plitku jamu, obložila je kamenjem i tako napravila ognjište. U selu Ghalas-atu svake smo večeri iznova palili vatre, a ja sam sada prije lijeganja pepelom zapretala žeravicu. Sutradan uvečer samo bih razgrnula pepeo i potpirila žeravicu. Tako sam sebi prištedjela dosta posla.

Na otoku je bilo mnogo miševa i sad mi je trebalo mjesto gdje ću od njih sklanjati pretičak hrane. Na ploči stijene, koja mi je bila stražnji zid kuće, bilo je nekoliko pukotina u visini mog ramena. Te pukotine sam proširila i izglačala i tako dobila police gdje ću držati hranu a da miševi ne mogu do nje.

Dok je zima prošla te se humci zazelenjeli travom, uredila sam dom. Bila sam zaštićena od vjetra, kiše i zvjeradi. Mogla sam skuhati sve što sam htjela jesti. I imala sam pri ruci sve što mi treba.

Došlo je vrijeme da mislim kako ću se osloboditi divljih pasa koji su mi ubili brata, a ubit će i mene zateknu li me gdje bez oružja. Trebalo mi je još jedno, teže koplje, pa veći luk i oštrije strijele. Da bih skupila sve što mi treba za ta oružja, morala sam pretražiti cijeli otok i u tome je prošlo mnogo sunaca. Tako su mi za obradu ostale samo noći. Kako nisam dobro vidjela pri ognju na kojem sam kuhala, palila sam osušene ribice koje mi zovemo *sai-sai*.

Sai-sai je srebrnkaste boje a nije veći od prsta. Noću, a za puna mjeseca, te ribice isplivaju iz mora u tako gustim jatima da gotovo gaziš po njima. Dođu s valom, a na pijesku se koprcaju i prevrću kao da plešu.

Skupila sam mnogo košara tih ribica i osušila ih na suncu. Obješene za repove o krovne kolce, koliko god jako smrdjele goreći, ipak su mi davale vrlo jasno svjetlo.

Prvo sam napravila luk i strijele te ih iskušala i obradovala se što gađam dalje i točnije nego prije.

Koplje sam ostavila za kraj. Dok sam kresala i ravnala motku, i na kraj joj naticala kameni prsten koji će je i otežati i držati joj šiljak, razmišljala sam kako da šiljak napravim od zuba mužjaka morskog slona, kao što su ga pravili muškarci u mom plemenu.

O tome sam mnoge noći razmišljala pitajući se kako bih mogla ubiti jednu od tih golemih živina. Mreža od algi meni ne vrijedi, uz nju treba snaga nekoliko muškaraca. A nisam pamtila da je ikad itko ubio mužjaka morskog slona strijelom ili kopljem. Ubili bi ga tek pošto bi ga mrežom sapleli, a i onda toljagom. Kopljem smo često ubijali ženke, radi sala, ali su u njih zubi mali.

Kako ću to izvesti, nisam znala. Ali što sam više na to mislila, to mi je više jačala nakana, jer na otoku nije bilo ničega od čega bi se mogao napraviti tako dobar šiljak za koplje kao od kljove mužjaka morskog slona.

One noći, uoči odlaska do mjesta gdje žive morski slonovi, malo sam spavala. Opet su me mučile misli o zakonu koji ženama zabranjuje da prave oružje. Pitala sam se hoće li mi strijele ravno letjeti i, ako hoće, da li će životinji probiti tvrdu kožu. A što ako morski slon nasrne na mene? Što ako me ozlijedi pa se nađem oči u oči s divljim psima dok budem plazila kući?

Od tih misli više sam bdjela nego spavala, ali sam sa suncem ipak bila na nogama i na putu k mjestu gdje žive morski slonovi.

Kada sam stigla na liticu, životinja nije bilo na grebenu nego su se bile skupile na obali. Mužjaci su na šljunkovitoj kosini bili nalik na sive oble kamene gromade. Ispod njih su se ženke i njihova mladunčad igrali na valovima.

Možda i nije pravo za mladog moskog slona reći da je mladunče jer je velik kao čovjek. Ali po koječemu ono je ipak mladunče. Majku prati na svakom koraku gegajući se na perajama baš kao dijete kad se uči hodati, te skviči, ili od jada ili od sreće, baš kao što samo mlado zna. A kad mu dođe vrijeme da napusti obalu i nauči plivati, onda ga majka mora gurnuti u more, a kako je ono krupno, to često i nije lako.

Mužjaci su ležali podalje jedan od drugoga, jer su oni prijeke ćudi, po naravi vrlo ljubomorni i spremni da se potuku zbog svake sitnice koja im nije po volji. Ispod mene na kosini bilo ih je šest, i svaki je za se, kao kakav veliki poglavica, motrio svoj čopor ženki i mladunčadi.

Ženka ima glatko tijelo, a njuška joj je vrlo slična mišjoj, ušiljena nosa i s brkovima, dok je mužjak drukčiji. Nos mu je veliko rilo obješeno niz usta. Koža mu je gruba, podsjeća te na zemlju iz koje je sunce ispilo svu vlagu pa se raspucala. To je ružna živina.

S vrha litice gledala sam te morske slonove jednog po jednog kako bih izabrala najmanjega od njih šest.

Svi su bili podjednako veliki osim jednoga koji je ležao najdalje od mene, upola skriven za kamenom. To je bio mlad mužjak, upola manji od ostalih. Kako ispred njega nije bilo ženki da se igraju među valovima, znala sam da još nema svoga čopora i zato neće biti ni toliko oprezan ni lako razdražljiv.

Tiho sam se spustila s ruba litice. Da bih došla do njega, morala sam proći iza drugih pazeći da ih ne uznemirim. Oni se ničega ne boje i, ako ne vide, neće se maknuti, ali sam mislila kako je ipak bolje da im

ne budim oprez. Imala sam svoj novi luk, koji je bio visok gotovo kao ja, i-pet strijela.

Put mi je bio loman i pun kamenčića. Dobro sam pazila da mi se ne bi ispod nogu otkotrljali niza stranu. A pazila sam i da me ne vide ženke, koje se lako prestraše te vikom upozore ostalo krdo.

Spuznula sam iza jedne stijene, blizu mladog mužjaka. Onda sam ustala i namjestila strijelu na luk, iako mi je baš tog trena palo na um očevo upozorenje kako će mi se luk slomiti jer sam žensko.

Sunce je bilo daleko na zapadu, ali mi sjenka, na sreću, nije padala na mladog mužjaka. Nije bio daleko od mene, a ja sam mu bila ravno za leđima. Ali još nisam znala kamo da ga gađam prvom strijelom, u pleća ili u glavu. Koža je u morskog slona gruba ali i tanka, samo što su ispod nje debeli slojevi sala, a koliko god mu tijelo bilo krupno, glava mu je malena i zato je nepogodan cilj.

Stajala sam iza stijene ne znajući što bih sad, a opet svjesna očeva upozorenja da će se luk u ženskim rukama zacijelo slomiti u trenu opasnosti. Uto se životinja pokrenu. Najprije pomislih da me je slon slučajno čuo. A onda sam vidjela da se zaputio prema ženkama koje su pripadale starom mužjaku što je ležao u blizini.

Iako je onako krupan, te se gega podupirući se o svoje velike peraje, morski se slon ipak brzo kreće. Mladi se mužjak približavao vodi. Odapeh strijelu i ona poleti ravno, ali mužjak u posljenji čas skrenu s puta. I tako, iako mi je luk ostao čitav, strijela zastrani u prazno.

Stari se mužjak već spuštao kosinom, ali to sam uočila tek čuvši kako pod njim struže kamenje.

Brzo je stigao suparnika i jednim udarcem pleća ga prevrnu. Mladi je mužjak bio visok kao stasit čovjek a dugačak kao dva takva čovjeka, pa ipak se od snage udarca skotrljao u vodu i ostao ondje omamljen.

Stari mužjak potegnu put njega njišući glavom i tako ričući da se s litica odbijao tutanj. Čopor ženki i mladunčad, što su se izležavali u moru i perajama češali leđa, stadoše da bi gledali borbu.

Starom se mužjaku na putu nađoše dvije ženke, ali on prijeđe preko njih kao od šale. Svojim zubima, nalik na kljove, dugim rezom raspори bok mladom mužjaku.

Mladi se mužjak podiže, okrenu, a očice mu se zažariše crvenilom bijesa. Stari htjede opet navaliti zubima, ali ga sad mladi preteče i zari mu zube u vrat. I ne pusti ga, te se obadvojica izvrnuše među valove prskajući vodu visoko u zrak.

Dotle su se ženke raspršile a ostali mužjaci spokojni ležali na kosini.

Dva borca bila su zastala, pripremala se za nov nasrtaj. Sad mi je bila prilika da strijelom pogodim mladoga koji je ležao na leđima jednako zubima držeći staroga za vrat. Ali kako sam se nadala da će on dobiti borbu, to se nisam ni makla s mjesta.

U starog mužjaka glava i pleća bila su sva izbrazdana dubokim ožiljcima od nekadašnjih borbi. Gledajući kako da oslobodi vrat od suparnikova zahvata, naglo ošinu repom i njime udari postrance u stijenu. Odupirući se repom o stijenu, izbacii tijelo iz vode i tako se oslobodi.

Brzo se uspe uz kosinu razjapivši veliku gubicu, a mladi krenu u stopu za njim. Stari je išao ravno prema meni. Bojeći se da bi me mogao napasti,

žurno ustuknuli da mu se maknem s puta. U tome se spotaknuh o kamen i padoh na koljena.

U nozi me žignu oštar bol, ali učas ustadoh. Dotle se stari mužjak okrenuo i nasrnuo na svoga gonitelja tako munjevito da je mladi mužjak bio zatečen. Opet na boku mladog zijevne dubok raspor, opet ga snaga udarca baci na leđa u vodu.

Valovi su se zacrvnjeli od njegove krvi, ali se ovaj put on okrenuo i čekao napad. Ramenom dočeka udar starog mužjaka. Puklo je kao da su se stijene sudarile. Još jednom mladi zgrabi starog za vrat, pa zajedno nestadoše pod valom, a izroniše jednako se čvrsto držeći jedan za drugoga.

Sunce se bilo spustilo, umračilo se, više nisam dobro vidjela. Sad me i noga počela boljeti. Čekao me je dug put, stoga ih se okanih. Dok sam se penjala uz liticu, pa još dugo nakon toga, pratila me njihova rika.

14

Kad sam stigla kući, noga me tako boljela da sam se jedva jedvice provukla ispod ograde i odmaknula tešku kamenu ploču.

Pet sunaca nisam nikamo mogla jer mi je noga bila gadno natečena, a uza se nisam imala ljekovitog bilja. Hrane sam imala napretek, ali mije trećeg dana u košari ostalo samo još malo vode. A za dva dana košara se posve ispraznila. Nužda me silila da odem u klanac po vodu.

Krenula sam kad je sunce izašlo. Ponijela sam nešto školjki, da imam što jesti, koplje i luk sa strijelama. Kretala sam se vrlo sporo, jer sam morala puzati četvoronoške, hranu sam držala svezanu na leđima, a oružje vukla za sobom.

Do izvora se moglo i prečacem, ali se valjalo verati preko mnogih stijena, a ja to nisam mogla, pa sam morala ići duljim putem kroz šikaru. Stigla

sam u klanac kad mi je sunce već bilo iznad glave. Izvor je bio blizu, pa sam tu malo počinula, iako me morila žeđ, te sam odsjekla i žvakala režanj kaktusa.

Dok sam se ondje odmarala, sišući kaktusov sok, u šikari iznad mene ugledala sam krupnog sivog psa, vođu divljeg čopora. Kretao se polako, spuštene glave, njušeći trag što je ostao iza mene. Ubrzo je i on mene ugledao i stao na mjestu. Iza njega je bio čopor, kaskali su jedan za drugim. I čopor je stao.

Uzela sam luk, namjestila strijelu, ali se u tome krupni pas izgubi u šikari a za njim nestadoše i ostali. Tek tako, kao da su u zemlju propali. Nisam imala u što ciljati. Činilo se kao da ih nema.

Osluhnula sam. Kretali su se tako tiho da ih nisam mogla čuti, ali sam bila sigurna da će me htjeti opkoliti. Polako sam nastavila puzati zastajkujući da osluhnem, da se osvrnem i da odmjerim koliko mi još ostaje do izvora. Noga me boljela. Ostavila sam za sobom luk i strijele, jer je šikara bila tako gusta da ih ne bih mogla upotrijebiti. Jednom sam rukom vukla koplje.

Dođoh do izvora. Voda je tekla iz pukotine u kamenu, a oko nje se s tri strane visoko dizala stijena. Odatle me divlji psi nikako ne mogu napasti, pa sam se opružila i napila držeći na oku klanac iza sebe. Dobro sam se napila, zatim napunila košaru i, već okrijepljena, nastavila puzati prema ulazu u spilju.

Iznad ulaza stršio je izbojak od crna kamena. Na njemu je raslo nisko grmlje a u njemu je stajao krupan siv pas, samo mu glava virila. Nje se micao, ali su me njegove žute oči pratile sve se

polako spuštajući kako sam se primicala ulazu u spilju. Iza njega izroni još jedna pseća glava pa još jedna. Ali su mi bili predaleko, izvan dometa koplja.

Odjednom opazih gdje se grmlje miče na drugoj strani klanca. Čopor se bio razdvojio, psi su čekali s obje strane klanca da prođem između njih.

Stigla sam pred spilju. Dopuzala sam do ulaza i ušla. Čula sam tapkanje nogu i kršenje grmlja odozgo, a onda je sve utihnulo.

Bila sam na sigurnom. Znala sam da će se divlji psi vratiti, i vratiše se kad je pala noć. Do jutra su tumarali po šikari, ali se nisu usudili prići bliže.

Ulaz u spilju bio je malen, ali se odmah za njim spilja širila, a mogao si se i uspraviti. Sa stropa je voda curila i bez vatre je ondje bilo hladno, ali sam ipak tu ostala šest sunaca dok mi noga nije ozdravila. Samo sam jednom ispuzala da uzmem vode na izvoru.

Dok sam ondje boravila, odlučila sam od spilje napraviti svoj drugi dom gdje ću se moći skloniti snađe li me bolest ili se opet ozlijedim. To sam i učinila čim sam ojačala toliko da opet mogu hodati.

Spilja se protezala duboko u utrobu zemlje, i mnogo je krivudala, ali je meni bio dovoljan onaj dio kod ulaza što ga je i sunce dosezalo u neko doba dana.

Po likovima urezanim na obje bočne stijene vidjela sam da su u spilji u neko davno vrijeme, tko zna zašto, bili i moji preci. Tu su bili likovi nesita, na vodi i u letu, pa dupina, kitova, morskih slonova, galebova, gavrana, pasa i lisica. Blizu ulaza bila su u kamenu izdubena dva duboka korita koja sam nakanila napuniti vodom jer će mi u njih stati više nego u košare.

Na stijeni spilje napravila sam police, na isti način kao i u kolibi, pa sam skupila školjki i sjemenja i ondje ih spremila. Nabrala sam i ljekovitog bilja s glavice iznad izvora, za slučaj da mi zatreba. U spilju sam odnijela i onaj svoj prvi luk i strijele. Na kraju, pošto sam prostrla dobar ležaj od morske trave i dovukla suhих drva za vatru, kamenjem sam zagradila ulaz i ostavila samo uzak otvor na vrhu kroz koji se mogu provući.

Sve sam to radila sjećajući se dana kad sam bila nemoćna a nisam imala vode. To me stajalo mnogo posla, uglavnom muškoga, ali nisam predahnula dok ga nisam obavila i tek sam onda otišla opet onamo gdje žive morski slonovi.

Došla sam u vrijeme oseke. Visoko gore na kosini ležala je strvina staroga mužjaka. Galebovi su je bili temeljito očistili, ali ono što sam trebala bilo je tu.

Od zuba su neki bili dugi kao moja šaka a široki kao pola nje. Na vrhu su bili zakrivljeni, a neki i slomljeni, ali kad sam najpogodnije izbrusila pijeskom, dobila sam za svoj trud četiri dobra šiljka za koplje, široka podnožja a vrlo oštra vrha.

Za te šiljke napravila sam još dva koplja te sam napokon bila spremna da krenem do spilje divljih pasa.

Na Otoku plavih dupina bilo je divljih pasa otkad pamtim, ali otkako su se njima bili pridružili naši psi, koji su odbjegli kad su Aleuti poklali većinu muških glava našeg plemena, čopor je bio postao mnogo drskiji. Noću su jurili kroz selo, a danju nisu nikad bili daleko. I već smo razmišljali kako da ih skinemo s vrata, a onda je došao brod i Ghalas-at se ispraznio.

Sigurna sam daje čoporu bio ulio drskost njegov predvodnik, onaj krupni s gustom dlakom oko vrata i žutim očima.

Za tog psa nije nitko znao, ni ja ni ostali, do dolaska Aleuta, pa je vjerojatno bio došao s njima i ostao kad su oni otplovili. Bio je mnogo krupniji od naših pasa, koji su, osim toga, bili kraće dlake i smeđih očiju. Zato sam bila sigurna daje to aleutski pas.

Već sam bila ubila četiri psa, ali ih je bilo još mnogo više nego prije, je ih se dotle i nakotilo. A mladi su bili još zloćudniji od starih.

Najprije sam otišla na glavicu kod njihove spilje, dok je čopor bio u skitnji, gdje sam nabrala granja i naslagala ga kod ulaza u njihov brlog. Onda sam počekala da se čopor vrati u spilju. Stigao je rano ujutro, vratio se na spavanje pošto je cijelu noć tražio plijen. Imala sam uza se velik luk, pet strijela i dva koplja. Tiho sam izašla, zaobišla ulaz u spilju i prišla mu sa strane. Tu sam spustila na tlo sve oružje osim jednog koplja.

Zapalila sam granje i gurnula ga u spilju. Jesu li me divlji psi čuli, ne znam, ali se nisu oglasili. U blizini je bio kameni izbojak i ja se popeh na nj sa svim svojim oružjem.

Oganj se razgorio. Nešto dima izvijalo se ravno uza stranu, ali je najviše dimilo u spilji. Čopor će ubrzo morati van. Znala sam da ih mogu ubiti najviše pet, koliko imam strijela ali, bude li vođa među njima, bit ću zadovoljna. A možda bi bilo pametnije da i ne gađam druge, nego da sve strijele čuvam za njega. Da, odlučih, baš ću tako učiniti.

Kad je oganj dogorio, pojaviše se psi. Tri istrčase i pobjegoše. Zatim ih izađe sedam, pa nakon dugo vremena još toliko. Bilo ih je mnogo u spilji.

Sad naiđe vođa. Suprotno ostalima, nije bježao. Skočio je preko ugaraka, stao pred ulaz u spilju i onjušio zrak. Bila sam mu tako blizu da sam vidjela kako mu njuška dršće, a on je mene vidio tek kad sam podigla luk. Na svu sreću, nije se uplašio.

Stajao je meni sučelice, prednje noge raširio kao da će skočiti, a žute oči stisnuo u tanke crte. Strijela ga pogodi u prsa. Okrenu se od mene, napravi

korak i pade. Odapeh u njega još jednu strijelu, ali ga promaših.

Uto iz spilje izbiše još tri psa. Preostalim strijelama ubih dva.

Noseći oba koplja, spustila sam se s izbojka i kroz šikaru prišla mjestu gdje je vođa bio pao. Nije ga bilo. Dok sam gađala druge pse, on se nekamo izgubio. Onako ranjen nije mogao dospjeti daleko, ali ga ipak nisam našla iako sam sve pretražila, i oko izbojka na kojem sam stajala i ispred spilje.

Dugo sam vrebala, a onda se zaputih u spilju. Bila je duboka, ali se dobro vidjelo.

U jednom zabačenom kutu ležala je strvina lisice, upola požderana. Kraj nje je bio jedan crni pas i četvoro sive štenadi. Jedno štene polako pođe prema meni. Bilo je kao kakva čupava lopta koju lako držiš na dlanu. I htjela sam ga uzeti, ali majka skoči na noge i iskesi zube. Podigoh koplje, ali ga ne bacih, nego natraške izađoh iz spilje. U njoj nije bilo ranjenog vođe.

Spuštala se noć, pa sam od spilje krenula uz podnožje glavice prema litici. To je bio put kojim su išli divlji psi i nedaleko na njemu odjednom ugledah slomljenu motku strijele. Bila je odgrizena kod šiljka, pa sam znala daje od one strijele kojom sam ranila vođu čopora.

Malo dalje našla sam mu tragove u prašini. Bili su mu nejednaki, kao da se polako vukao. Pratila sam mu tragove prema litici, ali su mu se na kraju zametnuli u tami.

Sutradan i dan zatim padala je kiša i nisam tražila psa. Te dane iskoristila sam da napravim još koju strijelu, a trećeg dana sam s tim strijelama i kopljem krenula putem kojim su divlji psi išli amo-tamo do mene i natrag.

Nakon kiše više nije bilo tragova, ali sam putem došla do gomile kamenja gdje sam ih posljednji put bila vidjela. I na kraju gomile nađoh krupnog sivog psa. Ležao je, jednu nogu podvinuo pod se, a u prsima mu bio šiljak strijele.

Bio je desetak koraka od mene pa sam ga vidjela posve jasno. Bila sam uvjerena da je uginuo, ali ipak sam podigla koplje i naciljala ravno u njega. Samo što ga nisam hitnula a psu se glava tek malo podiže i opet klonu.

To me strašno zbuni te sam neko vrijeme stajala u nedoumici, nisam znala hoću li ga kopljem ili ću ga strijelom. Iz iskustva sam znala da se zvjerad umije pretvarati mrtvom i onda te zaskoči ili ti pobjegne.

S te daljine koplje je bilo sigurnije od strijele, ali sam strijeli bila vičnija, i tako sam se popela na kamenje da bih ga mogla vidjeti ako potrči. Pažljivo sam se uprla nogama o tlo. Spremila sam i drugu strijelu, za svaki slučaj, pa sam zategla luk i naciljala mu u glavu.

Zašto nisam odapela strijelu, ne znam. Stajala sam na kamenju, sa zategnutim lukom, a ruka mi nije htjela pustiti tetivu. Krupni je pas ležao posve nepomično i možda je to bio razlog. Da je ustao, bila bih ga ubila. Dugo sam ondje stajala i gledala u njega, a onda sam se spustila s kamenja.

Pošla sam prema njemu, i on se nije maknuo, a da diše, vidjela sam tek kad sam stala preda nj. Šiljak strijele bio mu je u prsima i iz njih je stršio krvav komad motke. Gustu grivu bila mu je slijepila kiša.

Uzela sam ga na ruke i mislim da to i nije osjetio, jer mu je tijelo bilo mlitavo, kao daje mrtav. Bio je

vrlo težak i, da bih ga podigla, morala sam kleknuti pa ga prebaciti sebi na pleća.

Na taj način, počivajući kad god bih posustala, odnijela sam ga do rta.

Kroz otvor ispod ograde nisam ga mogla provući, stoga sam razrezala spone, izvukla dva kitova rebra i tako ga unijela u kuću. Spustila sam ga na tlo, a on me nije ni pogledao niti digao glavu, ali mu je gubica bila otvorena i vidjela sam da diše.

Na sreću je šiljak strijele bio malen i lako sam ga izvukla iako se bio zario duboko. Dok sam to radila, pas se nije micao, a ni poslije, kad sam mu čistila ranu oguljenom grančicom koraljnog grma. Taj grm ima otrovne plodove, ali njegovo drvo liječi i one rane za koje ništa drugo ne pomaže.

Hranu nisam skupljala već danima i košare su mi bile prazne, zato sam najprije popravila ogradu i psu ostavila vode, pa krenula na more. Nisam se nadala da će ostati živ a i nije mi bilo stalo.

Cijeli sam dan među kamenjem skupljala školjke i rakove, a ranjenog psa, svoga neprijatelja koji leži ondje u kući, sjetila sam se samo jednom, i to zato što sam se pitala zašto li ga nisam ubila.

Kad sam se vratila, vidjela sam da je još živ, a nije se maknuo s mjesta gdje sam ga bila ostavila. Opet sam mu očistila ranu grančicom koraljnog grma. Zatim sam mu podigla gavu i ulila mu vode u ždrijelo, a on je progutao. Tek sad me pogledao, prvi put otkako sam ga našla ondje na putu. Oči mu bile utonule i gledale me iz dubine glave.

Prije nego sam legla, dala sam mu još vode. Ujutro sam mu ostavila hranu i otišla na more, a kad sam se vratila kući, vidjela sam da ju je pojeo. Ležao je u kutu i motrio'me. Naložila sam vatru i

priredila sebi večeru, a on me motrio. Žute su mu oči pratile svaki moj pokret.

Te noći spavala sam na stijeni, jer sam ga se bojala, a kad sam u zoru otišla, ostavila sam otvoren prolaz pod ogradom kako bi on mogao izaći. Ali kad sam se vratila, zatekla sam ga kako leži na suncu s glavom na šapama. Bila sam kopljem nabola dvije ribe i sad sam ih ispekla. Dala sam mu jednu ribu, jer je bio jako oslabio, a on ju je pojeo, zatim prišao bliže i legao kraj vatre, pa me gledao onim svojim žutim očima koje su bile vrlo uske i ukoso izdužene.

Četiri sam noći spavala na stijeni i svakog jutra ostavljala otvoren prolaz pod ogradom kako bi pas mogao otići. Svakog dana ulovila sam i za njega ribu, a kad sam se vraćala kući, svaki put je kod ograde čekao na nju. Iz ruke mi je nije htio uzeti, nego sam mu je morala spustiti na tlo. Jednom sam ispružila ruku prema njemu a on je uzmakao i izbijelio zube.

Četvrtog dana vratila sam se s mora rano, a on me nije čekao kod ograde. Obuzeo me neki čudan osjećaj. Dotle, kad god sam se vraćala, nadala sam se da ga više neću naći. Ali sad, kad sam se provukla ispod ograde, nije mi bilo svejedno.

Zazvala sam: »Ej, psu«, jer i nisam znala kako bih ga drukčije zvala.

Tako vičući, uletjela sam u kuću. Bio je ondje. Dizao se na noge, istezao se i zijevao. Prvo je pogledao ribu koju sam donijela, onda mene, pa je mahnuo repom.

Te noći sam ostala u kući. Prije nego što ću zaspati, smislila sam mu ime jer ga nisam mogla zvati samo psom. Smislila sam mu ime Rontu što na našem jeziku znači lisičje oči.

16

Prođe proljeće, prođe ljeto, a brod bijelih ljudi ne dođe. Motrila sam svakog dan hoće li se pojaviti, bez obzira bila na rtu, ili skupljala školjke među kamenjem, ili radila na svom kanuu. A motrila sam i hoće li se pojaviti crveni brod Aleuta.

Nisam znala što ću ako dođu Aleuti. Mogla bih se sakriti u onoj spilji gdje sam spremila zalihu hrane i vode, jer je bila okružena gustom šikarom a u klanac se moglo ući samo s morske strane. Aleuti onda nisu bili na onom izvoru, nisu ni znali za njega, jer su imali drugi, bliži svom taborištu. Ali bi slučajno mogli naići na spilju a onda bih morala biti spremna za bijeg.

S tog sam razloga i radila na kanuu koji sam onda bila ostavila na prudu. Otišla sam do skrovišta ostalih kanua, ali su se svi bili presušili te popucali. A bili su i preteški da bi ih mlado žensko

čeljade porinulo u vodu, makar ono bilo i jako kao ja.

Morske mijene bile su gotovo zakopale kanu, pa sam se mnogo dana mučila da ga iskopam iz pijeska. Kako su dani bili topli, nisam se ni vraćala kući na rt nego sam pripremila sebi jelo na prudu, a spavala u kanuu, čime sam uštedjela mnogo vremena.

Kako je i taj kanu bio prevelik da bih ga lako mogla pogurati u more i izvlačiti na suho, odlučila sam od njega napraviti manji. Sve sam mu letve rastavila tako što sam prerezala tetive kojima su bile spojene i rastopila smolu kojom su bile slijepljene. Onda sam oštrim noževima od crna kamena, kojeg ima na jednom mjestu na otoku, prerezala letve napola i ponovno ih sastavila svježim tetivama i smolom.

Kanu koji sam tako napravila nije bio lijep kao onaj prvi, ali sam mu mogla podići jedan kraj i vući ga po valovima.

Dok sam god radila na kanuu, a to znači veći dio ljeta, Rontu je bio sa mnom. Ili bi spavao u hladovini kanua, ili bi jurio gore-dolje po prudu za nesitima koji se ondje skupljaju jatimice jer je naokolo mnogo ribe. Pticu nikad ne bi uhvatio, ali bi uvijek iznova pokušavao sve dok ne bi jezik isplazio do tla.

Brzo je naučio svoje ime a i mnogo riječi koje su njemu imale neko značenje, kao na primjer *:alwit*, stoje naše ime za nesita, i *naip*, što znači riba. Često sam mu pričala i ponavljala te riječi, a i mnoge druge koje on nije shvaćao, baš kao da pričam nekom iz moga plemena.

— Rontu — rekla bih mu pošto bi on ukrao neku naročito dobru ribu koju sam bila nabola

kopljem za sebe — reci ti meni zašto si tako lijep pas a tako gadan kradljivac.

A on bi nakrivio glavu na jednu stranu pa onda na drugu, iako je znao samo dvije od tih riječi, i tako me gledao.

Ili bih mu rekla:

— Danas je divan dan. Još nikada nisam vidjela ocean tako tih, a nebo tako nalik na plavu školjku. Što misliš, koliko će potrajati ovakvi dani?

A Rontu bi me gledao na isti način, iako nije znao nijednu od tih riječi, a pravio se kao da ih zna.

Zahvaljujući tome, nije mi bilo pusto. Tek kad sam stekla Ronta, kojemu sam mogla pričati, shvatila sam koliko mi je prije bilo pusto.

Kad je kanu bio gotov i smola se na njemu stvrdnula, htjela sam vidjeti kako se drži u vodi i hoće li mu letve puštati, pa smo krenuli na dug put oko otoka. Putovali smo cijeli dan, od rane zore do noći.

Na Otoku plavih dupina ima mnogo obalnih spilja, a neke su velike i zalaze duboko u liticu. Jedna takva bila je blizu moje kuće na rtu.

Ulaz joj je bio uzak, tek malo širi od kanua, ali se za njim spilja širila i bila veća od mog mjesta na rtu.

Stijene su joj bile crne i glatke i spajale se visoko iznad moje glave. Voda je bila gotovo crna, osim na mjestu gdje je kroz ulaz padalo svjetlo izvana. Tu je imala boju zlata i mogao si u njoj vidjeti ribe kako plivaju. Bile su drukčije od riba na prudu, imale su veće oči i peraje koje su im na tijelu lelujale kao alge.

Odatle se ulazilo u drugu prostoriju, ali manju, u kojoj je bilo tamno kao u rogu. I bilo je vrlo tiho, jer se nije čula mlatnja valova s obale, samo je

mrmorila voda ližući kamene strane. Sjetila sam se boga Tumaiyowita kako se bio naljutio na Mukata i spusto u neki drugi svijet, i pitala sam se nije li ono mjesto bilo slično ovome.

Daleko ispred mene vidjelo se neko svjetlo, ne veće od moga dlana a ja, umjesto da okrenem natrag, što bih najradije učinila, zaputih se onamo i nakon mnogih krivudanja stigoh u još jednu prostoriju vrlo sličnu onoj prvoj.

Na jednoj je strani bio širok kameni izbojak koji se kroz uzak otvor pružao sve do mora. Bila je puna plima, a voda ipak nije dosegala izbojak. To mi je bilo pogodno skrovište za kanu na koje sam ga mogla podići i držati, a nitko ga ne bi mogao naći. Izbojak se vani spajao s liticom ravno ispod moje kuće. Bilo mi je potrebno samo prijeći odozgo do spilje i kanu će mi biti pri ruci.

- Nešto smo važno otkrili — rekoh Rontuu.

Rontu me nije slušao. Gledao je u hobotnicu odmah iza otvora spilje. Taj stvor ima malu glavu izbuljenih očiju i mnogo ruku. Rontu je tog dana cijelo vrijeme lajao — na kormorane, galebove, tuljane — na sve što se micalo. A sad je bio tih, zurio je u ono crno u vodi.

Prepustila sam kanu struji i kleknula da me se ne vidi dok ne dohvatim koplje.

Hobotnica je bila ispred nas, plivala polako ispod same površine mičući najednom svim svojim kracima. Velika je hobotnica opasna ako si u moru, jer su joj kraci dugi kao čovjek i njima te u tren oka šapne svega. Ima i velika usta i oštar kljun ondje gdje joj se kraci sastaju s glavom. A ta hobotnica bila je najveća koju sam ikad vidjela.

Kako je Rontu stajao ispred mene, a kanu nisam mogla postaviti u bolji položaj, morala sam se opružiti preko strane da bih gađala kopljem. U tome hobotnica opazi moj pokret i pusti u vodu oblak crne tekućine kojom se začas izgubi iz vida.

Znala sam da hobotnica neće biti u središtu tog oblaka, da ga je ostavila za sobom. Zato nisam kopljem naciljala u oblak, nego sam uzela lopaticu i počekala da se hobotnica pojavi. Sad je bila za dvije duljine kanua dalje, i koliko god brzo veslala, nisam je mogla stići.

— Rontu — rekoh, jer je on još zurio u crni oblak u vodi — moraš još mnogo toga naučiti o hobotnicama.

Rontu me ne pogleda niti zalaja. Nakrivi u čudu glavu na jednu pa na drugu stranu, sve u čudu, i još se više iznenadi kad se oblak razišao a u vodi nije bilo ničega osim bistre vode.

Hobotnica je inače najbolje što se može jesti iz mora. Meso joj je bijelo, mekano i vrlo slatko. Ali ju je teško uloviti bez posebnog koplja koje sam sad odlučila napraviti po zimi kad budem imala dosta vremena.

Odvezla sam kanu do Koraljne drage, koja nije bila daleko od spilje, te sam ga izvukla na suho, izvan dohvata zimskih oluja. Tu će biti na sigurnom do proljeća, kad ću ga sakriti u spilji koju smo Rontu i ja otkrili. Njime se lako rukovalo i nije puštao vodu. Bila sam vrlo zadovoljna.

17

Oluje s kišom počеше rano, a između kiša je otokom fijukao divlji vjetar i zrak punio pijeskom. Za to vrijeme napravila sam sebi još jednu suknju, ali sam većinu dana utrošila na izradu novog koplja kojim ću uloviti golemu hobotnicu.

Kao što sam gledala oca kako pravi lukove i strijele, tako sam gledala i kako se to koplje pravi, ali sam i o tome znala malo, kao i o ostalom oružju. Ipak, pamtila sam kako izgleda i kako se upotrebljava. Izradila sam ga prema sjećanju, nakon mnogo grešaka i mnogo sati rada, sjedeći na tlu dok je Rontu spavao kraj mene a oluja tukla po krovu.

Od četiri preostala zuba morskog slona tri sam polomila, ali sam od četvrtog ipak uspjela izdjelati glavu nazubljena šiljka. Zatim sam napravila kolut koji sam pričvrstila za kraj motke i u taj kolut

utaknula glavu za koju je bilo vezano dugo uže od prepletenih tetiva. Kad se koplje baci i hobotnica pogodi, glava se otkida od motke. I dok motka pliva na vodi, glava sa zubastim šiljkom ostaje vezana užetom kojim je kraj omotan lovcu oko zglavka. To koplje je napose dobro jer se može baciti iz veće daljine.

Čim je svanuo prvi proljetni dan, sišla sam u Koraljnu dragu noseći svoje novo koplje. Da je proljeće, znala sam po tome što je tog jutra u zoru nebo bilo puno uskovitlanih jata ptica. Bile su malene i crne, a doljetale su samo u to doba godine. Doletjele bi s juga, ostale bi preko dva sunca, loveći hranu po klancima, a zatim bi u golemom jatuu odletjele na sjever.

Rontu nije bio sa mnom. Bila sam ga pustila van a nije mi se vratio. Te zime su mi divlji psi često dolazili pred kuću, a Rontu se uopće nije obazirao na njih, ali kad su noćas bili došli i otišli, on je ostao uz ogradu. Stajao je i cvilio i motao se amo-tamo. Zabrinulo me što se vlada tako čudno, a kad mi je još odbio hranu, onda sam ga pustila van.

Sad sam gurnula kanu u vodu i krenula na prud gdje je živjela hobotnica. Voda je bila bistra kao sam zrak oko mene. Duboko dolje morska se trava razmicala kao daje propuhuje vjetrić, a između nje plivale su hobotnice mičući dugim kracima.

Nakon zimskih oluja godilo mi je opet biti na moru, s novim kopljem u ruci, ali sam cijelo jutro, dok sam tražila golemu hobotnicu, stalno mislila na Rontua. Morala sam biti sretna, ali s mislima na njega nisam bila. Hoće li se vratiti, pitala sam se, ili se pridružio divljim psima? Hoće li mi opet biti neprijatelj? A znala sam da ga kao neprijatelja

nikad ne bih mogla ubiti sad kad mi je već bio prijatelj.

Kad je sunce visoko odskočilo, sakrila sam kanu u spilji koju smo bili otkrili, jer je opet nastupilo doba kad bi Aleuti mogli doći, pa iako nisam ulovila golemu hobotnicu nego samo dvije ribe, krenula sam uz liticu. Bila sam nakanila utrti sebi put od spilje do kuće, ali sam od toga odustala jer bi se mogao vidjeti bilo s broda bilo s vrha rta.

Uspion je bio strm. Kad sam stigla na vrh, stala sam da predahnem. Jutro je bilo tiho, samo su se čule one ptičice što su letjele s grma na grm i krikovi galebova kojima se nisu sviđali ti uljezi. A onda sam čula glasanje pasa koji se tuku. Glasovi su dopirali izdaleka, možda iz klanca, pa sam zgrabila luk i strijele i pohitjela na onu stranu.

Spustila sam se niz utrenik koji je vodio na izvor. Oko izvora bilo je tragova divljih pasa, i među njima prepoznala sam one široke Rontuove. Tragovi su vodili niz klanac koji krivuda do mora. Opet su se izdaleka čuli glasovi borbe.

Zbog luka i strijela klancem sam se sporo probijala.

Naposljetku sam stigla na mjesto gdje od klanca puca čistina navrh niske litice nad morem. U davno doba, tu je moj narod katkad ljeti boravio... Skupljali su po obali školjke i tu ih jeli, a prazne školjke ljetima se gomilale i stvarale humak. Onda je po njemu izrasla trava i biljka debela lista koju zovemo *gnapan*.

Na tom humku, među travom i *gnapanom*, stajao je Rontu. Bio je okrenut prema meni, s rubom litice za leđima. A pred njim su u polukrugu stajali divlji psi. Najprije sam pomislila da gaje čopor natjerao

tamo do ruba litice i sad se sprema da ga napadne. Ali čas zatim uočila sam da su se dva psa odijelila od čopora, stoje između ostalih i Rontua a njuške su im krvave.

Jedan od tih pasa bio je predvodnik koji je preuzeo mjesto Rontua kad je ovaj bio ostao sa mnom. Drugi, neki šareni, nije mi bio poznat. Ondje su se tukli Rontu i ta dva psa. Ostali su čekah da se obore na onoga koji podlegne.

Čopor je tako bućao da me psi nisu čuli kako se probijam kroz šikaru niti su me sad vidjeh gdje stojim pred čistinom. Sjedili su na stražnjim nogama i lajali, očiju uprtih u one ispred njih. Ali bila sam sigurna da me Rontu osjetio, jer je podigao glavu i onjušio zrak.

Ona dva psa kaskala su gore-dolje podno humka ne ispuštajući Rontua s oka. Okršaj je vjerojatno bio započeo kod izvora, a onda su psi pratili Rontua do ovog mjesta koje je on izabrao za obračun.

Za leđima mu je bila litica, odatle ga nisu mogli napasti, i sad su tražili neki drugi način. Bilo bi im lakše da ga jedan može napasti straga a drugi sprijeda.

Rontu se nije micao s mjesta navrh humka. Tu i tamo spustio bi glavu da poliže ranu na šapi, ah je svejedno držao na oku ona dva psa što su kaskala gore-dolje.

Mogla sam ih ustrijeliti, bih su mi na dometu, ih otjerati cijeli čopor, ah nisam, ostala sam među grmljem i gledala. To je bio obračun između njih i Rontua. Ako ga sad prekinem, oni će se opet potući, možda na nekom mjestu koje će za nj biti nepogodnije.

Rontu je opet oblizao ranu, ovaj put ne gledajući dva psa koja su se šuljala podno humka. Pomislila sam da je to varka i pokazalo se da jest. Dva psa naglo se zaletješe na Rontua, svaki sa svoje strane humka, poleglih ušiju i iskešenih zuba.

Rontu ih nije čekao, nego je skočio na bližega, okrenuo mu bok a glavu spustio i zgrabio mu prednju nogu. Čopor se bio utišao. U onom muku čulo se kako kost puca i pas se odvuče na tri noge.

Dotle je šareni dojurio navrh humka. Rontu se munjevito okrenu od onog osakaćenog, da dočeka šarenoga, ali ne stiže odbiti prvi siloviti napad. Bljesnuše zubi da ga zgrabe za vrat ali rhu, dok se on okretao, dohvatiše bok i on pade.

U tom trenu, dok je Rontu ležao, šareni ga oprezno obilazio a čopor mu se polako primicao, ja sam, i ne misleći, namjestila strijelu na luk. Rontu i njegov napadač nisu baš bili blizu jedan drugome, pa sam mogla završiti boj prije nego što ga šareni još gore rani ili cijeli čopor navali na njega. Ipak, ni ovaj put ne odapeh strijelu.

Šareni stade, okrenu se na mjestu i opet skoči, ovaj put odostrag.

Rontu je još ležao na travi, podvijenih šapa, i meni se učini da i ne vidi kako mu šareni skače ravno na leđa. Ali se on iz čučnja naglo uspravi i sve u jednom pokretu zari zube u protivnikov vrat.

Zajedno se skotrljaše niz humak, ali Rontu ne popusti stiska. Čopor je nemirno sjedio na travi.

Koji tren kasnije Rontu se podiže na noge i okrenu od šarenoga koji je ostao opružen. Onda se Rontu pope navrh humka, zabaci glavu i zatuli dugim urlikom. Takav glas još nikad nisam bila čula. To je bio glas pun nečega što nisam shvaćala.

Rontu otkaska kraj mene i ode uz klanac. Kad sam stigla kući, čekao me je ondje kao da uopće nije izbivao i kao da se ništa nije dogodilo.

I za cijelog svog života Rontu više nikad ne ode, a divlji psi, koji se, tko zna zašto, podijeliše na dva čopora, nakon toga više nikad ne dođoše na rt.

Zbog velikih zimskih kiša, tog je proljeća bilo mnogo cvijeća. Dine su zastrli sagovi pješčanog cvijeća koje je crveno, sitnih pupoljaka što su koji put ružičasti a koji put bijeli. Među kamenjem u klancu visoko je izrasla juka, na metlicama joj **grozdovi kovrčastih zvončića ne većih od oblučića a** boje sunca u osvit. Uz izvorske vode izrasla je vučika. Na pristojnim liticama, iz škripa gdje nitko ne bi rekao da će štogod izbiti, šiknuli mali crveni i žuti vodoskoci grma *comula*.

Bilo je i svakakvih ptica. Mnogo kolibrića što u zraku mogu lebdjeti na mjestu, nalik na izglačane kamečke, a imaju duge jezike kojima sišu med. Pa plavih sojki koje su vrlo svadljive ptice, te crno-bijelih žuna što su bušile rupe u jukama i u motkama moga krova, pa čak i u kitovim rebrima ograde. S juga su doletjeli i crvenokrili kosovi te

jata vrana i neke ptice žuta perja a crvene glave, koje još nikad nisam vidjela.

Par tih ptica savio je gnijezdo na zakržljalu stablu blizu moje kuće. Slijepiše ga od listova juke, visio je kao kesa a imao mali otvor na vrhu. Ženka je snijela dva šarena jaja na kojima su zatim naizmjenice sjedili ona i mužjak. Pošto su se mladi izvalili, ja sam pod stablo ostavljala komadiće puzlatki te su ih roditelji njima hranili.

Ptići nisu bili ni nalik na majku i oca, nego sivi i ružni, ali sam ih svejedno skinula s gnijezda i smjestila ih u krletku koju sam napravila od trske. I tako, kad su u kasno proljeće sve ptice, osim vrana, napustile otok i odletjele na sjever, meni su ostala ta dva ptića da prijateljujem s njima.

Njima je ubrzo izraslo krasno perje kakvo su imali njihovi roditelji, a stali su se i glasati kao oni, nekim *riip-riip*. Taj glas bio je blaži, jasniji i mnogo umiljatiji od krikova galebova ili graktanja vrana ili brbljanja nesita što zvuči kao da se nekakvi bezubi starci prepiru.

Ljeto još nije bilo stiglo, a krletka je mojim ptićima već bila pretijesna, ali im nisam napravila veću, nego sam im podrezala krila, svakome po jedno, da mi ne mogu pobjeći, i pustila ih slobodne po kući. Dok su im krila opet izrasla, naučila sam ih da mi jedu iz ruke. Skočili bi s krova i sjeli mi na ruke moleći me svojim *riip-riip*.

Kad su im krila izrasla, opet sam ih podrezala. Sad sam ih pustila i u dvorište gdje su skakutali tražeći naokolo hranu ili sjedili na Rontuu koji se dotle bio navikao na njih. Kad su im ponovo krila izrasla, više ih nisam podrezivala a ptice nisu pobjegle, nego bi odletjele najdalje do klanca i

uvečer bi se redovito vratile na spavanje i na hranu, bez obzira koliko se dotle bile najele.

Jednu, zato stoje bila veća, nazvala sam Tainor. To sam joj ime nadjenula po mladiću koji mi se bio sviđao, a Aleuti ga ubiše. Drugu sam nazvala Lurai, koje bih ime voljela da su meni dali umjesto Karana.

Dok sam pitomila ptice, napravila sam još jednu suknju. I ova je bila od jukinih vlakana koja sam smekšala u vodi i isplela u pletenice. Bila mi je nabrana po dužini, kao i ostale, na bedrima otvorena, a dosezala mi do koljena. Pojas sam napravila od tuljanove kože i vezala ga čvorom. Od tuljanove kože napravila sam i sandale u kojima ću hodati preko dina kad sunce zapeče, ili samo zato da se nagizdam kad navučem novu suknju od jukinih pletenica.

Tako sam često oblačila novu suknju i obuvala sandale te se šetala po litici s Rontuom. Znala sam katkad isplesti vijenac od cvijeća i pričvrstiti ga u kosu. Kad su nam Aleuti onda bili pobili muškarce u Koraljnoj dragi, sve naše žene su isprljile kosu nakratko u znak žalosti. I ja sam svoju bila isprljila zapaljenim svežnjem prutića, a sad mi je bila opet izrasla i padala mi do pasa. Dijelila sam je po sredini i puštala niz leđa, a kad sam se htjela okititi vijencem, splela bih je u pletenice, koje bih zakvačila dugim iglama od kitove kosti.

Isplela sam cvjetni vijenac i za Rontua, da ga nosi oko vrata, što mu nije bilo baš po volji. Zajedno bismo se šetali po litici, gledali more, pa iako ni tog proljeća ne dođe brod bijelih ljudi, ipak mi je bilo lijepo. Zrak je odisao mirisom cvijeća i posvuda su pjevale ptice.

Došlo je opet ljeto a još nisam bila ulovila golemu hobotnicu koja je živjela blizu spilje.

Cijelo sam je proljeće svakog dana tražila s Rontuom. Ugurala bih kanu u vodu te polako veslala kroz spilju, od jednog do drugog ulaza, često i po nekoliko puta. Na mjestu gdje crnu vodu probadaju zrake svjetla vidjela sam mnogo hobotnica, ali ne i onu golemu.

Naposljetku sam odustala od potrage i počela skupljati puzlatke za zimu. U onih s crvenom školjkom najsladje je meso, a te su i najpogodnije za sušenje, ali su dobre i one zelene i crne. Baš zato što su slatke, te crvene rado love i zvjezdače.

To biće zvjezdasta lika svojim tijelom poklopi puzlatku. Na kamenu, za koji se puzlatka drži, raširi svojih pet ruku, sisaljke zalijepi za puzlatkinu kućicu, pa je počne dizati. Tako zvjezdača vuče uvis

puzlatkinu kućicu i danima, držeći je sisaljka i odupirući se kracima, sve malo-pomalo vuče dok se najzad teška kućica ne otkine od tijela.

Jednog jutra krenusmo od spilje do grebena koji je spojen s njom.

Dotle sam danima u Koraljnoj dragi skupljala malobrojne školjke a sve držeći na oku greben i čekajući pravi čas za pravu berbu. A to je onda kad nema mnogo zvjezdača na gozbi jer, koliko je god teško puzlatku otkinuti s kamena, toliko je teško i zvjezdaču otkinuti s puzlatke.

Bila je oseka i greben se visoko dizao nad površinom. Po njegovim stranama bilo je crvenih puzlatki koliko hoćeš, a vrlo malo zvjezdača, pa sam kanu napunila još prije nego što će sunce odskočiti.

Kako je bila bezvjetrica, a već sam imala pun teret, to sam privezala kanu i, praćena Rontuom, popela se na greben da otkrijem i ulovim kakvu ribu za ručak.

Onkraj pojasa algi skakali su plavi dupini. Među algama vidre se zabavljale onim svojim igrama kojih im nikada nije dosta. A oko mene na sve strane galebovi su lovili kapice kojih je tog ljeta bilo vrlo mnogo. One se hvataju za plutajuće listove algi, a kod grebena bilo ih je toliko da su od njih alge dobrim dijelom bile propale na dno. Ipak, bilo ih je još dosta nadohvat galebova, a ovi su ih grabili kljunom, dizali se visoko nad greben, pa ih puštali, a onda opet slijetali na kamenje da pokljucaju meso iz razbijenih školjčica.

Po grebenu padale kapice kao da je kiša, što je meni bilo zabavno, ali ne i Rontuu, koji nije mogao shvatiti što to galebovi izvode. Izmičući se amo-

-tamo stigla sam do kraja grebena gdje su najkrupnije ribe. S povrazom i udicom od puzlatkine kućice ulovila sam dvije ribe velikih glava i dugih zuba ali dobra mesa. Jednu sam dala Rontuu daje nosi i na povratku do kanua skupljala ljubičaste ježince iz kojih ću dobiti ličilo.

Rontu, koji je kaskao ispred mene, naglo ispusti ribu i zabulji se u vodu pod grebenom.

A ondje je u bistroj vodi plivala hobotnica. Ona ista koju sam tražila. Orijašica!

Na tom mjestu inače rijetko da si vidio hobotnicu, jer ona voli dublju vodu a tu je oko grebena bila pličina. Možda je ona živjela u spilji, a tu je dolazila samo ako ondje ne nađe hrane.

Rontu ni da bi glasa od sebe. Nataknila sam šiljak na koplje a kraj njegove duge uzice omotala oko zglavka. Onda sam dopuzala do ruba grebena.

Orijašica je bila na istom mjestu. Lebdjela je odmah ispod površine vode i mogla sam joj jasno vidjeti oči. Bile su velike kao dva manja kamena, stršile joj iz glave, imale crne rubove i zlatne zjenice a usred zjenica crnu točku - nalik na oči zloduha što sam ih vidjela jedne noći kad je kiša pljuštala a nebom parale munje.

Pod mjestom gdje su mi šake ležale bila je duboka pukotina i u njoj se krila jedna riba.

Orijašica je bila udaljena od grebena za pola moga koplja, ali dok sam je gledala, jedan joj dugi krak pojuri kao zmija i zavuče se u pukotinu. Provuče se kraj ribe, uza stranu pukotine, a onda joj se kraj uvi natrag. I kako se onaj krak tiho omota straga oko ribe, ja se uspravih na jedno koljeno i zarih koplje.

Ciljala sam orijašicu u glavu, ali iako je bila pogodan cilj, veći od onih mojih dviju riba, ipak je promaših. Koplje udari ukoso u vdu i skrenu. Crn oblak učas opkoli hobotnicu. Od nje sam još vidjela samo onaj dugi krak što jednako drži žrtvu.

Skočih na noge da povučem koplje, misleći da ću ga možda moći hitnuti još jednom. U tome na površinu vode iskoči motka i vidjeh da se nazupčani šiljak otkinuo s nje.

U istom trenu se uzica zategnu. Otrže mi se iz šake i ja shvatih da sam ipak pogodila hobotnicu, pa brzo ispustih namotaje koje sam držala, jer kad se uzica naglo odmata, istruže ti dlan a može se i zapetljati.

Hobotnica ne pliva ni perajama ni nogama, kao ostala bića koja žive u moru. Ona uzima vodu kroz otvor sprijeda na tijelu a istiskuje je straga kroz dva raspora. Kad polako pliva, možeš vidjeti kako za njom teku te dvije struje, ali samo tada, jer kad se brzo kreće, onda ništa ne vidiš, samo trak u vodi.

Namotaji uzice koje sam bila ispustila skakali su po kamenu i odmatali se uz fijuk. A onda odjednom nije bilo više ni jednog. Uzica mi se stegnu oko zglavka a ja, da ublažim trzaj, skočih preko pukotine na onu stranu kamo je pobjegla hobotnica. Držeći uzicu objema rukama, s krajem jednako stegnutim oko zglavka, oduprla sam se nogama o skliski kamen i zabacila tijelo.

Potegnuta teškom hobotnicom, uzica se zvonko nape. Stade se rastezati a ja, bojeći se da će pući, podoh naprijed, ali sileći hobotnicu da me vuče korak po korak.

A ona se kretala rubom grebena prema spilji koja **je bila još prilično daleko. Stigne li tamo, sigurno ću**

je izgubiti. Točno ispred mene bio mi je privezan kanu. Ako se ukrcam u nj, mogu pustiti hobotnicu neka me vuče sve dok ne posustane. Samo, nije bilo načina da kanu odvežem a da ne pustim uzicu.

Za sve to vrijeme Rontu je trčao gore-dolje grebenom, lajući i skačući po meni, čime mi je samo otežavao posao.

Išla sam sve korak za korakom dok se hobotnica nije našla u dubokoj vodi blizu spilje. Tako blizu da sam morala stati, makar mi uzica pukla i hobotnica pobjegla. Sva sam se napela i nisam se pomakla s mjesta. Uzica se istezala, s nje prskale kapi vode. Čula sam je kako se isteže, bila sam sigurna da će pući. S dlanova mi je curila krv a ja nisam ni osjećala kako mi ih uzica struže.

Onda tegljenje naglo popusti i ja pomislih da je hobotnica umakla, ali već idućeg trena vidjeh kako uzica siječe vodu u širokom krugu. Hobotnica je odmicala od spilje i grebena prema nekim hridima udaljenim za dvije duljine moje uzice. I ondje bi se mogla spasiti, jer bi među njima našla kojekakva skrovišta.

Dok je plivala prema hridima, izvukla sam uzicu za pola duljine, ali sam je ubrzo opet morala popuštati. Zategla se i opet stala rastezati. Kako je tu voda bila plitka, tek malo iznad pasa, spustila sam se s grebena u nju.

Nedaleko od tih hridi bio je pješčani prud pa sam, sve nogom tapkajući jer je po dnu bilo mnogo jama, polako išla prma njemu. Rontu je plivao meni uz bok.

Stigla sam na prud prije nego što se hobotnica mogla sakriti među hridima. Uzica je držala, a hobotnica se okrenu i ponovo zapliva prema spilji.

To mi izvede još dvaput. I ja joj svaki put malo skratih uzicu. A kad treći put upliva u pličinu, podoh natraške prudom, da me ne vidi, i potegoh uzicu iz sve snage.

Orijašica skliznu na pijesak. Opružila se raširenih krakova, djelomice u vodi, i ja pomislih da je crkla. Onda vidjeh kako joj se oči miču. Ne stigoh ni dreknuti na Rontua, a on već skoči i zgrabi hobotnicu. Alije ona bila preteška da bi je podigao ili njome zatresao. I dok je Rontu zubima tražio gdje će je bolje zgrabiti, od onih mnogih krakova tri mu se smotaše oko vrata.

Hobotnica je opasna samo u vodi, gdje te stegne uza se svojim dugim kracima. Na njima ima nizove sisaljki, pa te može odvući u vodu i držati te dok se ne utopiš. Ali te hobotnica može ozlijediti i na tlu, jer je jaka i ne crkava lako.

Orijašica se razmahala kracima, upinjala se da se opet domogne vode. Malo-pomalo vukla je Rontua za sobom. Uzica mi nije mogla više pomoći jer se bila smotala Rontuu oko vrata.

Nož od kitove kosti kojim sam otkidala puzlatke s kamenja visio mi je s remenčića o pasu. Vrh mu je bio tup, ali brid oštar. U trku bacih uzicu i potegoh nož.

Projurila sam kraj hobotnice i postavila se između nje i duboke vode. Toliko je krakova mlataralo da je bilo beskorisno odrezati ovaj ili onaj. Jedan me ošinu po nozi i zapeče kao udarac bičem, A jedan, što ga je Rontu bio odgrizao, koprcao se uza samu vodu kao da traži za što bi se uhvatio.

Iz onog prepleta krakova dizala se glava kao neki golemi kocen. Zlatne oči u crnim kolutima zurile su

mene. Unatoč šumu valova, pljuskanju vode i Rontuovu lajanju, čula sam kako joj škljoca onaj kljun koji je bio ošriji od noža što sam ga držala u šaci.

Zarih joj nož u tijelo i u tome me odjednom svu pokriše, ili mi se tako učini, bezbrojne pijavice što mi se upiše u kožu. Na svu sreću, jedna mi je ruka bila slobodna, ona s nožem, pa njime stadoh udarati po tvrdoj koži. Popusti stisak pijavica zalijepljenih za me, od kojih me krvnički boljelo. Kraci se malo-pomalo smiriše i omlitaviše.

Pokušala sam izvući hobotnicu iz vode, ali u meni nije bilo više ni trunke snage. Nisam se čak ni vratila na greben po kanu, samo sam pokupila motku, glavu koplja, u koju sam bila uložila toliki trud, i uzicu.

Već je bila noć kad smo se Rontu i je vratili kući.

Rontu je imao ranu na nosu, od kljuna goleme hobotnice, a ja sam bila puna posjekotina i modrica. Tog ljeta vidjela sam kod grebena još dvije hobotnice, ali mi nije palo na um da ih lovim.

20

Uskoro sam nabralajoš dva puna kanua puzlatki, uglavnom onih slatkih, crvenih, koje sam očistila i odnijela kući. Po južnoj strani ograde, gdje je sunce najduže grijalo, nanizala sam granje na kojem mi se sušilo meso od puzlatki. Žive su puzlatke šire od šake a dvaput deblje, ali se na suncu tako stisnu da ti ih valja nasušiti cijelu hrpu.

Na otoku su u svoje doba djeca rastjerala galebove koji bi se radije nažderali puzlatki nego ne znam čega drugoga. Meso što si ga bio mjesec dana skupljao, odnijeli bi ti zajedno jutro, samo ako ga nitko ne čuva.

Isprva, kad god bih išla na izvor ili na žalo, ostavljala sam Rontua da tjera galebove, ali mu to nije bilo drago te bi tulio bez prestanka dok se ne bih vratila. Na kraju sam pobola kolce na koje sam povješala kućice puzlatki. One su s unutrašnje

strane svijetle, ljeskaju se na suncu, a na vjetru vrte se amo-tamo. Tako sam skinula galebove s vrata.

Osim toga, ulovila sam mnogo sitne ribe — mrežom koju sam baš za to isplela — pa sam je objesila da mi se suši, dat će mi svjetla zimi. Po mesu što mi se sušilo na granju, kućicama što su se ljeskale i vrtjele na vjetru, i nizovima ribica što su visile na ogradi, reklo bi se da tu, u mojem dvorištu na rtu, živi cijelo jedno selo a ne samo Rontu i ja.

Ujutro, čim bih nakupila hrane za zimnicu, otisnuli bismo se na more. Pri kraju ljeta skupljat ću još korijenja i sjemenja, ali sad nisam imala drugog posla. Za tih prvih ljetnih dana obišli smo mnoga mjesta — žalo gdje su živjeli morski slonovi, Crnu spilju koja je bila još veća od one prve koju smo otkrili, i Visoku hrid gdje su noćili kormorani.

Visoka hrid dizala se ligu i više daleko od otoka, a crnjela se i svjetlucala jer je bila pokrivena kormoranima. Kad sam prvi put bila ondje, ubila sam deset ptica, oderala ih, ostrugala kože i ostavila ih da mi se suše, jer sam kanila jednog dana napraviti suknju od kormoranova perja.

Crna spilja bila je na južnoj obali otoka, nedaleko od skrovišta kanua. Pred spiljom se dizala visoka stijena, okružena dubokim pojasom algi, i ja bih odveslala dalje da nisam vidjela gdje odande izlijeće pomornik. Sunce je već naginjalo zapadu i čekao me još podugačak put do kuće, ali me radoznalost tjerala da vidim gdje to pomornik živi.

Ulaz u spilju bio je tijesan poput onoga u spilji ispod rta, Rontu i ja smo se morali nisko sagnuti da bismo ušli. Na slabom svjetlu što je dopiralo izvana vidjela sam da smo u prostoriji blistavocrnih strana i visoka svoda. Na drugom kraju vidjela sam još

jedan malen prolaz. Bio je dug i vrlo mračan, ali smo iza njega izbili u drugu prostorju, veću od prve i osvjetljenu zrakom svjetla. To se sunčano svjetlo odozgo prosipalo kroz nazupčanu pukotinu u stropu.

Vidjevši onu zraku svjetla odozgo i crne sjene koje promiču po stijenama, Rontu se razlajao a onda stao zavijati. Od laveža je spilja odzvanjala kao da tuli cijeli čopor pasa, a meni hladni trnci prodoše niz leđa.

— Miruj! — viknuh i dlanom mu poklopih gubicu. Spiljom se od stijene do stijene odbi jeka moga glasa.

Okrenula sam kanu i zaveslala natrag prema ulazu. Uto mi pogled pade na dubok izbojak iznad ulaza, koji se protezao s kraja na kraj prostorije. Na njemu je bio niz nekih čudnih likova, otprilike dva tuceta, naslonjenih na crni zid. Bili su visoki kao ja. dugih ruku i nogu a kratkih tijela napravljenih od trske a odjevenih u galebovo perje. Lica im bila prazna, imala su samo oči — neki okrugle a neki jajolike listiće od puzlatkinih kućica. I te oči krijesile su se odozgo u mene, i micale se u odbljesku vode. Bile su još življe od očiju živih bića.

Usred toga niza sjedio je jedan lik — kostur. Sjedio je naslonjen na stijenu, zgrčenih koljena, a prstima je u ustima držao sviralu od nesitove kosti.

Bilo je i drugih stvari ondje na izbojku, u sjenama između stojećih likova, ali kako me struja bila odnijela duboko natrag u prostoriju, zaveslala sam opet prema otvoru. Zaboravila sam da dolazi plima. A na svoje veliko iznenađenje vidjela sam da se sad ulaz smanjio. Bio je premalen, nisam mogla proći. Morat ćemo ostati tu u spilji dok voda ne padne, dok zora ne svane.

Odveslala sam do drugog kraja spilje. Više se nisam osvrtala na svjetlucave oči likova na izbojku. Zgurena na dnu kanua, gledala sam kako se tanji zraka svjetla. S one strane i otvor prema moru se smanjivao i naposljetku nestao. Pade noć i nad pukotinom na svodu ukaza se zvijezda.

Onda se ta zvijezda izgubi s vida a smijeni je druga. Voda je podigla kanu u spilji, a zvuk što ga je puštala ližući stijene činio se kao tiha svirka svirale. U dugoj noći čula sam tako mnoge napjeve, i gledala kako se zvijezde mijenjaju, a malo spavala. Zнала sam da je kostur što sjedi na izbojku i svira na svojoj svirali neki moj predak, i da oni likovi blistavih očiju također predstavljaju moje pretke, a ipak sam se bojala i san mi nije htio na oči.

S prvim svjetlom, pred sam nastup nove visoke vode, izašli smo iz spilje. Ni pogledala nisam one što su mirno stajali na izbojku, niti svirača što im svira, nego sam brzo odveslala na more obasjano osvitom. A nisam se ni osvrnula.

— Mislim daje ova spilja nekada imala neko ime — rekoh Rontuu koji se na slobodi razveselio kao i ja — ali za nju mi nije nitko rekao niti sam čula da je spominju. Hajde da je zovemo Crnom spiljom i da više nikada ne uđemo u nju dokle god smo živi.

Vratili smo se s našeg puta do Visoke hridi te sam sakrila kanu u spilju ispod rta. To mi je bilo naporno, ali sam ipak svaki put dizala kanu iz vode na izbojak, pa i onda kad sam kanila već idućeg jutra opet na more.

Dva su ljeta bila došla i prošla a aleutski lovci se nisu pojavili, ali svejedno nije bilo dana da nisam motrila jesu li na vidiku. U zoru, dok smo se Rontu i ja spuštali niz liticu, gledala sam u ocean da vidim

ima li njihovih jedara. Na čistom ljetnom zraku vidjelo se ligama daleko. Na izletima kanuom nikad se ne bih zadržala više od pola dana. A na povratku pazila sam da se držim uz obalu i gledala idu li Aleuti.

I baš posljednji put kad smo otplovili do Visoke hridi, dođoše Aleuti.

Spremila sam kanu i popela se uz liticu sa svojih deset kormoranovih koža preko leđa. Navrh litice stala sam časak i zagledala se u more. Nad vodom je bilo nekih oblačića. A jedan od njih, najmanji, činio se drukčijim od ostalih i, sve upinjući oči, prepoznah u njemu brod.

Od sunca se voda ljeskala, ali se jasno vidjelo. Brod sa dva jedra plovio je prema otoku. Dugo nisam mogla razabrati boju jedara. Pitala sam se mogu li to biti bijeli ljudi, iako sad već nisam često pomišljala na njih, niti im se mnogo nadala.

Objesila sam kormoranove kože na ogradu i popela se na stijenu na rtu. Sa stijene se nije ništa bolje vidjelo jer je sunce bilo nisko, pa se sav ocean ljeskao u svjetlu. A onda se odjednom sjetih da bi brod bijelih ljudi morao doći s istoka. Ovaj je pak dolazio iz drugog smjera — sa sjevera.

Još nisam bila sigurna jesu li to Aleuti, ali sam ipak odlučila da spremim sve što kanim ponijeti sa sobom u spilju u klancu. Imala sam i što ponijeti — svoje dvije ptice, suknju koju sam bila napravila, kameno posuđe, ogrlicu i naušnice, kormoranovo perje, i sve košare i oružje. Puzlatke se još nisu bile osušile, zato sam ih morala ostaviti.

Kad sam sve spremila i postavila kraj prolaza ispod ograde, vratila sam se na rt. Legla sam navrh stijene, da me ne vide, i preko ruba virila prema sjeveru. Na tren sam izgubila brod, a onda ga nađoh i vidjeh da je brži nego što sam računa-

la. Već je obilazio pojas algi. blizu hridi pred Koraljnom dragom. Sunce mu je svojim posljednjim zrakama obasjavalo pramac. nalik na ptičji kljun, i dva crvena jedra.

Znala sam da Aleuti za mraka neće doći na obalu pa imam vremena do jutra da odnesem svoje stvari u spilju, ali svejedno se nisam mogla strpjeti. Veći dio noći prošao mi je u poslu, dvaput sam išla do spilje i natrag. U zoru, pošto sam sve svoje bila odnijela, vratila sam se još jednom do kuće. Sad sam zatrpala ognjište, a police i pod posula pijeskom. Skinula sam puzlatkine kućice kojima sam plašila galebove te sam i njih i puzlatkino meso bacila s litice. Na kraju sam nesitovim krilom pomela tragove svojih stopala. I kad sam sve to obavila, ni po čemu se ne bi reklo da je tu netko živio, i još tako dugo.

Dotle se sunce diglo i ja se popeh na stijenu. Brod je ležao na sidru u dragi. Čamci su prevozili stvari na obalu, a neki su bili vani, u pojasu algi, i već lovili vidre. Na obali je gorjela vatra, a kraj nje stajala djevojka. Nešto je kuhala, i vidjela sam kako joj se od vatre blista kosa.

Nisam se dugo zadržala na rtu. Oduvijek sam u klanac odlazila mjenjajući put kako ne bih ugazila stazu. Ovaj put sam krenula prema zapadu, po litici, a onda se vratila kroz šikaru pazeći da za mnom ne ostane trag. Za Rontuove tragove nisam brinula jer su Aleuti znali da na otoku ima pasa.

Spilja je bila vrlo mračna i pred onim uskim otvorom imala sam muka s Rontuom. Ušao je za mnom tek pošto sam ja nekoliko puta spuznula unutra i ispuzala van. Zatvorila sam ulaz kamenjem i, kako sam bila umorna, legla i prespavala cijeli taj dan. Spavala sam sve dok mi između kamenja nisu zatreperile zvijezde pred očima.

Kad sam te noći izašla iz spilje, nisam povela Rontua sa sobom. Ulaz sam zatvorila da me on ne bi slijedio, jer sam se bojala da bi Aleuti mogli imati svojih pasa koji bi njega zacijelo nanjušili. Tiho sam se kroz šikaru iskrala do rta.

Još prije nego što sam se popela na visoku stijenu, vidjela sam odsjaj aleutskih vatara. Utaborili su se na zaravni, na istom mjestu i kod istog izvora gdje su bili i nekoć. A to je manje od pola lige do moje spilje.

Dugo sam stajala i promatrala vatre, razmišljajući ne bih li se preselila na neki drugi kraj otoka, možda u spilju gdje su nekad bili divlji psi. Nisam se bojala da će me muškarci otkriti, jer su oni po cijeli dan što radili na obali što lovili u čamcima. Ali sam se bojala djevojke. Klanac je bio obrastao gustom šikarom, teško je bilo kroz nju proći, ali je u klancu

bilo sjemenja i korijenja. Zato bi djevojka, tražeći hranu, mogla dolutati do izvora, otkriti da tu netko crpe vodu i po mojim tragovima doći do spilje.

Stajala sam na stijeni sve dok se aleutske vatre nisu utrnule. Promislila sam o svemu što bih mogla učiniti, kamo bih sve mogla otići, i na kraju odlučila da ostanem u klancu. Na drugom kraju otoka nije bilo izvora, a ondje ne bih imala ni gdje sakriti kanu, koji bi mi mogao i zatrebati.

Vratila sam se u spilju te sam iz nje opet izašla tek za puna mjeseca. Dotle mi je zaliha hrane bila pri kraju. Popela sam se s Rontuom do rta i na prolazu kraj kuće vidjela sam da su s ograde odvaljena tri kitova rebra. Nikoga tu nije bilo, inače bi Rontu zalajao. Pričekala sam oseku, do pred zoru, pa sam na grebenu napunila košaru morskom vodom i puzlatkama. Vratili smo se u spilju još prije nego što se rasvijetlilo.

Morskom sam vodom puzlatkama očuvala svježinu, ali kad nam je opet došlo vrijeme da moramo izaći, noći su bile tako mračne da nismo mogli na greben. Stoga sam morala skupljati korijenje. Toga bih pak premalo skupila za mraka, pa sam morala jutrom van — sve do novog mjeseca. A onda sam opet odlazila na greben po puzlatke.

Za cijelo to vrijeme nisam nigdje vidjela Aleute. A ni djevojka mi se nije približila spilji, ali joj jesam našla tragove daleko dolje u klancu gdje je bila zašla da nakopa korijenja. S Aleutima, na svu sreću, nije bilo pasa, inače bi oni zacijelo našli Rontuov trag i po njemu bi došli do naše spilje.

Rontuu i meni dani su se odužili. On se isprva motao po spilji gore-dolje i njuškao kroz pukotine na otvoru. Nisam ga puštala van bez sebe jer sam se

bojala da će otići do logora i više se neće vratiti. Nakon nekog vremena navikao se pa je po cijeli dan ležao i pogledom pratio sve što radim.

U spilji se slabo vidjelo čak i kad je sunce bilo visoko, pa sam svijetlila onim ribicama kojih sam imala na zalih. Na tom svjetlu počela sam plesti suknju od kormoranova peija i radila sam je svaki dan. Dotle se bilo osušilo onih deset koža što sam ih ogulila s ptica na Visokoj hridi i mogle su se šivati. Sve su bile od mužjaka, kojem je perje gušće nego u ženki, i mnogo sjajnije. Suknju od jukinih vlakana bilo je lako napraviti. A za ovu sam htjela da mi ispadne što ljepše, pa sam pažljivo rezala kože i prišivala ih vrlo pomno.

Počela sam je sastavljati odozdo, tako što sam uzela tri kože i prišila ih po duljini. Ostatak suknje napravila sam od preostalih koža, prišivajući ih po širini, tako da mi je gore perje ležalo na jednu stranu a dolje na drugu.

Suknja je bila krasna, a završila sam je prvog dana po drugom mjesecu. Sve sam ribice bila pogorjela, a kako ih nisam mogla još naločiti sve dok Aleuti ne odu, to sam suknju nastavila raditi vani. Još sam dvaput našla tragove u klancu, ali ne bliže spilji. Već sam lakše disala jer će brzo početi zimske oluje i Aleuti će otići. Do novog mjeseca više ih neće biti.

Suknju još nisam bila vidjela na suncu. Bila je crna, ali s primjesama zelene i zlatne boje, i sve se perje žarilo kao da gori. Bila mi je još ljepša nego što sam mislila da će biti. Sad sam požurila s poslom, jer mi je ionako već bio pri kraju, ali nisam **mogla odoljeti da tu i tamo ne stanem i pripašem je.**

— Rontu — rekoh opijena od sreće — da ti nisi muški pas, i tebi bih napravila ovakvu, lijepu kao što je i ova.

A Rontu, koji se bio opružio pred ulazom u spilju, samo podiže glavu, zijevnu prema meni i nastavi spavati.

Stajala sam na suncu, držeći suknju uza se, kadli Rontu skoči na noge. Začula sam korake. Dolazili su od izvora. Brzo se okrenuh i spazih djevojku gdje me odozgo gleda iz šikare.

Koplje mi je bilo nadohvat ruke, kraj ulaza u spilju. Djevojka je bila deset koraka od mene, ne više i mogla sam jednim pokretom zgrabiti i hitnuti koplje. Zašto to nisam učinila, nije mi jasno, s obzirom daje pripadala Aleutima koji su bili pobili ljude moga roda na žalu Koraljne drage.

Ona nešto reče i Rontu polako pođe od ulaza u spilju prema njoj. Dlaka mu se na vratu naježila, ali je ipak prišao djevojci i pustio da ga ona pogladi.

Djevojka me pogleda i rukama učini kretnju koju ja shvatih da znači kako je Rontu njezin.

— Nije! — kriknuh i zavrtjeh glavom.

I tu zgrabih koplje.

Djevojka se upola okrenu i ja pomislih da će sad pobjeći natrag kroz šikaru. A ona napravi drugi pokret, što ja shvatih da znači kako je Rontu sad moj. Nisam joj povjerovala. Držala sam koplje uz rame, spremna da ga bacim.

— Tutok — reče djevojka, upirući prstom u sebe.

Ne rekoh joj svoje ime. Zazvah Rontua i on mi se vrati.

Djevojka pogleda u njega, zatim u mene, pa se nasmiješi. Bila je starija od mene, ali niža. Imala je

široko lice i male a vrlo crne oči. Kako se nasmiješila, vidjela sam da su joj zubi trošni od žvakanja tuljanovih tetiva, ali vrlo bijeli.

Jednako sam jednom rukom držala suknju od kormoranova perja a djevojka prstom pokaza u nju i nešto izgovori. Jedna riječ — *nintscha* — zvučala mi je slično onoj koja na našem jeziku znači »lijepa«.

Toliko sam se ponosila suknjom da sam se sad posve zaboravila. Jednako s kopljem u ruci, podigoh suknju visoko kako bi se sva zablistala na suncu.

Djevojka skoči s izbojka, pride mi i pogleda suknju.

— *Wintscha* — ona opet reče.

Ništa nisam rekla, ali sam vidjela da bi ona htjela pridržati suknju pa joj je dadoh. Priljubila ju je uza se, da joj s pasa pada niz bedra, te se okretala sad amo, sad tamo. Djevojka je bila ljupka i suknja se oko nje vrtložila kao voda, ali joj je oduzeh jer sam mrzila Aleute.

— *Wintscha* — ona reče.

Ljudski govor nisam bila čula već odavno i sad mi je čudno zvučao, ali mi je i godilo slušati ga, makar i iz usta neprijatelja.

Djevojka izgovori još neke riječi koje nisam razumjela, ali sam vidjela kako uz to gleda preko mog ramena u spilju. Uprla je prstom u spilju pa u mene, pa napravila pokrete kao da loži vatru. Razumjela sam što bi htjela da joj kažem, ali joj ne rekoh. Htjela je znati da li živim tu u spilji, kako bi se mogla vratiti s muškarcima i odvući me u njihov tabor. Zavrtjela sam glavom i prstom pokazala u daleki kraj otoka, daleko, jer sam se bojala djevojke.

Ona je i dalje gledala u spilju, ali je više ne spomenu. Ja sam pak i dalje držala koplje. Mogla sam ga hitnuti, a ipak to nisam učinila iako sam strahovala da će djevojka dovesti lovce.

Djevojka mi priđe i dotače mi nadlakticu. Nije mi se svidio dodir njezine ruke. Izgovorila je još neke riječi, opet se nasmiješila, pa je otišla do izvora da se napije. Čas kasnije nestala je u šikari. Rontu nije pošao za njom. Otišla je bešumno.

Spuznula sam natrag u spilju i stala spremati svoje stvari. Za to sam imala vremena cijeli dan, jer su Aleuti bili u lovu i neće se vratiti u tabor prije mraka.

Do noći sam se pripremila za odlazak. Nakanila sam uzeti svoj kanu i odvesti se na zapadni kraj otoka. Ondje mogu spavati na hridima dok Aleuti ne odu, a ako treba, mogu se seliti s jednog mjesta na drugo.

Uznijela sam uz klanac pet košara i sakrila ih kod svoje kuće. Smračilo se i ja sam se morala vratiti u spilju po još dvije košare. Oprezno sam se prikradala kroz šikaru, stala nad ulaz u spilju i osluhнула. Kraj mene je bio Rontu, i on je osluškivao. Kroz šikaru u mraku nitko ne bi mogao nečujno proći, osim onoga koji je tu kod kuće.

Prošla sam kraj izvora, počekala, i onda prišla spilji. Osjećala sam daje netko tu bio dok mene nije bilo. Možda se kriju u mraku, vrebaju me, čekaju da najprije uđem u spilju.

U svom strahu nisam ušla, nego sam se brzo okrenula. I u tome ugledah nešto ispred spilje, na **ravnom kamenu preko kojeg sam ulazila. To je bila ogrlica od nekih crnih kamenčića kakve nikad nisam bila vidjela.**

Nisam ušla u spilju, a nisam uzela ni ogrlicu s kamena. Tu sam noć spavala na rtu, ondje gdje sam bila sakrila košare. U zoru sam se vratila u klanac gdje sam se pritajila na stijeni u šikari. Izvor mi je bio blizu i odatle sam mogla vidjeti ulaz u spilju.

Sunce se podiglo i obasjalo klanac. Vidjela sam ogrlicu kako leži na kamenu. Kamenčići su se činili još crnjima nego prije u mraku, a bilo ih je mnogo. Najradije bih sišla do spilje, izbrojila koliko je kamenčića, i vidjela mogu li ogrlicu dvaput omotati oko vrata, ali se ipak nisam usudila.

Ondje sam ostala cijelo jutro. Sunce je već bilo visoko kad je Rontu zalajao, pa se odozgo čulo da netko dolazi. Iz šikare je izbila djevojka. Prilazila je spilji pjevajući, ali je ušutjela ugledavši ogrlicu na kamenu. Uze ogrlicu, vrati je na kamen, pa zaviri u spilju. Odmah iza ulaza ležale su moje dvije košare.

Zatim djevojka ode do izvora, napi se, te se zaputi natrag kroz šikaru.

Skočih na noge. — Tutok — viknuh spuštajući se trkom. — Tutok!

A ona izađe iz šikare tako brzo da se zacijelo bila pritajila u blizini i čekala hoću li se ja pokazati.

Trkom dođoh do kamena, stavih na se ogrlicu i okrenuh se da me djevojka vidi. Kamenčića je bilo toliko da sam ogrlicu mogla omotati oko vrata ne dvaput nego triput. Zrna nisu bila okrugla, nego dugoljasta, jajolika, a takav je oblik teško izraditi i za to treba veliko umijeće.

— *Vintscha* — reče djevojka.

— *Vintscha* — ponovih za njom, a riječ mi čudno zazvuča iz mojih usta. Onda izgovorih riječ koja na našem jeziku znači »lijepo«.

— *Win-tai* — djevojka ponovi za mnom i nasmijala se, jer je njoj moja riječ bila čudna.

Sad ona dotače ogrlicu i reče svoju riječ za nju a ja joj rekoh svoju. Tako nastavismo pokazivati u ovo i ono — u izvor, spilju, galeba u letu, sunce i nebo, zaspalog Rontua — i izgovarati im imena svaka po svome i smijati se što su tako različita. Sjedile smo na kamenu i zabavljale se tom igrom sve dok se sunce nije spustilo na zapad. Onda Tutok ustade i napravi pokret kao da se oprašta.

— *Mah-nay* — reče i počeka da joj kažem svoje ime.

— *Won-a-pa-lei* — odvratih, što znači, kako rekoh, Djevojka duge crne kose. Nisam joj htjela reći svoje tajno ime.

— *Mah-nay*, *Won-a-pa-lei* — reče djevojka.

Pah-say-no, Tutok — odvratih.

Gledala sam je kako odlazi kroz šikaru. Dugo sam joj još osluškivala korake, dokle god su se čuli, a onda odoh na rt i odnesoh košare natrag u spilju.

Sutradan Tutok opet dođe. Sjedile smo na kamenu, na jarkom suncu, izmjenjivale riječi i smijale se. Sunce je brzo odmicalo na nebu. Začas dođe vrijeme kad joj je valjalo poći, ali se idućeg dana ona opet vrati. I tog dana, kad je odlazila, rekoh joj svoje tajno ime.

— Karana — rekoh pokazujući u sebe.

Djevojka ponovi riječ, ali joj ne shvati značenje.

— Won-a-pa-lei — reče zbunjeno.

Zavrtjeh glavom i pokazujući opet u se ponovih:

— Karana.

Širom otvori crne oči. Polako se nasmiješi.

— *Pah-say-no*, Karana — reče.

Iste večeri počela sam izrađivati dar za nju, da joj uzvratim za ogrlicu koju je ona meni dala. Najprije sam mislila da joj dam jedne svoje koštane naušnice. Onda sam se sjetila da joj uši nisu probušene, a da ja ipak imam košaru tankih listića puzlatkina sedefa, pa sam odlučila napraviti joj vjenčić za glavu. Na listićima sam trnjem i finim pijeskom izbušila po dvije rupice, pa sam uzela deset kućica pužića *olivelle*, koji nije veći od vrha mog malog prsta, te sam njih i listiće naizmjenice nanizala na uzicu od tetive.

Na tom sam radila pet noći, a petog dana, kad je djevojka došla, dala sam joj vjenčić — stavila joj ga oko glave i svezala na zatiljku.

— *Wintscha* — reče ona i zagrlj me. Tako se radovala da sam zaboravila koliko me prsti bole od bušenja rupica u tvrdim ljušturama.

Djevojka je još mnogo puta svratila u spilju, a onda jednog jutra ne dođe. Pošto sam je čekala

cijelog dana, u sumrak sam izašla iz spilje i popela se na izbojak odakle sam mogla motriti klanac, jer sam se bojala da su možda Aleuti doznali za mene pa će me potražiti. Te noći sam i spavla na izbojku.

Tutok ne dođe ni sutradan, i ja se sjetih da je otprilike vrijeme kad bi Aleuti morali otići. Možda su već otišli. Po podne odoh na rt. Popeh se na stijenu i dopuzah do ruba. Srce mi je bučno tuklo.

Brod je još bio tu, ali se radilo na palubi a čamci su plovili amo-tamo. Vjetar je bio jak, a na žalost je bilo još nekoliko zavežljaja vidrinih koža, što je značilo da bi brod mogao otploviti u zoru.

Bio je mrak kad sam se vratila u klanac. Kako je vjetar bio vrlo hladan, a ja više nisam strahovala da će me Aleuti naći, naložila sam u spilji vatru i skuhla večeru od školjki i korijenja. Skuhala sam toga dosta za Rontua, za sebe i za Tutok. Znala sam da Tutok neće doći, ali sam svejedno postavila njezin dio kraj vatre i čekala.

Rontu je jednom zalajao i meni se učinilo da čujem korake, pa sam prišla ulazu i osluhnula. Sa sjevera su se primicali oblaci i prekrivali hladno nebo. Vjetar je sad hujao i u klancu dizao bijesnu buku. Naposljetku sam kamenjem zatvorila ulaz u spilju.

U zoru odoh na rt. Vjetar je bio legao. Magla zastrla more i sivim pramenovima lizala otok. Dugo sam čekala da se pojavi Koraljna draga i na kraju se na suncu razvuče magla. Mala je draga bila pusta. Aleutski brod crvena kljunasta pramca i crvenih jedara bio je otplovio.

U prvi mah, svjesna da sad mogu napustiti spilju i vratiti se u svoju kuću na rtu, bila sam sretna. Ali

dok sam onako stajala na stijeni i gledala napuštenu dragu i pusto more, u misli mi dođe Tutok. Sjetila sam se svih trenutaka kad smo zajedno sjedile na suncu. Činilo mi se da joj čujem glas i gledam kako joj se crne oči stišću u smijehu.

Ispod mene Rontu je trčao rubom litice i lajao na kreštave galebove. Nesiti su brbljali loveći u plavoj vodi. Izdaleka se čula rika morskog slona. I odjednom, kako sam mislila na Tutok, otok mi se učinio vrlo tihim.

Lovci su za sobom ostavili mnoge ranjene vidre. Neke je more donijelo na obalu, gdje su uginule, druge sam ja ubila kopljem jer su se mučile a ne bi ostale žive. A našla sam jednu mladu vidru koja nije bila teško ranjena.

Ležala je na naslagi algi, i ja bih odveslala dalje da Rontu nije zalajao. Oko tijela bio joj se omotao struk alge, i ja sam pomislila da spava, jer se vidre često pred spavanje tako usidre da ih ne odnese struja. A onda sam vidjela da na leđima ima duboku ranu.

Primakla sam kanu i posegnula preko ruba za njom a ona nije pokušala pobjeći. Vidre imaju velike oči, osobito mlade, ali su u ove oči bile tako velike od straha i bola da sam se mogla ogledati u njima. Prerezala sam struk alge koji ju je držao i

odnijela je iza grebena do lokve od plime, koja je bila zaklonjena od valova.

Dan je bio tih nakon oluje pa sam uz greben ulovila dvije ribe. Sačuvala sam ih žive, jer vidra neće jesti ništa crknuto, i bacila ih u lokvu. To je bilo rano ujutro.

Poslije podne vratila sam se do lokve. Riba nije bilo više a mlada je vidra spavala plutajući na leđima. Nisam joj pokušala ranu na leđima vidati biljem, jer je i slana voda ljekovita a, uostalom, ona bi joj isprala melem.

Tako sam joj svaki dan donosila u lokvu po dvije ribe. Vidra nije htjela jesti dok je gledam. Zatim sam joj donosila po četiri ribe, pa su i one nestajale, i na kraju po šest riba, što se činilo pravom mjerom. I tako sam je hranila svakoga dana, pa bila utiha ili bura.

Vidra je rasla, rana joj zrasla, ali se nije micala od lokve, nego me sad čekala i uzimala mi ribu iz ruke. Lokva nije bila velika, i vidra je lako mogla izići i pobjeći na more, a ipak nije, ondje je spavala i čekala da joj ja donesem hranu.

Mlada je vidra sad bila duga kao moja ruka i vrlo sjajne dlake. Imala je dug i šiljast nos, dlakav na obje strane, i najveće oči koje sam ikad vidjela. Te su me oči gledale netremice koliko god sam se zadržavala kod lokve, pratile mi svaki pokret, a kad bih nešto rekla, veoma smiješno bi se zakolutale. Tako bi me u grlu steglo, toliko su bile i vesele i tužne.

Dugo sam je zvala vidrom, kao što sam u prvi mah Rontua samo zvala psom. Onda sam odlučila da joj dam ime. Nazvala sam je Mon-a-nee što znači Dječaćić velikih očiju.

Nije mi bilo lako naloviti ribe svakog dana, osobito kad je vjetar puhao te se dizali veliki valovi. Jednog sam dana uspjela uloviti samo dvije ribe i kad sam ih bacila u lokvu, Mon-a-nee ih je na brzinu pojela i stala čekati da joj dam još. Kad je vidjela da je to sve, usplivala se ukrug, sve me prijekorno gledajući.

A sutradan su valovi bili tako visoki da nisam mogla loviti kod grebena ni za oseke pa i kako nisam imala što dati vidri, nisam ni otišla do lokve.

Tek tri dana kasnije uspjela sam naloviti ribe, ali kad sam otišla do lokve, našla sam je praznu. Iako sam znala da će vidra jednog dana otići, ipak mi je bilo žao što se vratila u more i što više neću loviti ribu za nju. A neću je ni prepoznati ako je vidim među algama, jer je sad odrasla i rana joj je zarasla, pa se ničim ne razlikuje od ostalih.

Nedugo nakon odlaska Aleuta vratila sam se na rt.

Nikakve štete nije bilo, osim ograde, koju sam zakrpila, i za nekoliko dana kuća mi je bila kao prije. Jedino sam se brinula zbog gubitka onolikih puzlatki, što sam ih bila skupila za ljetnih dana. Morat ću živjeti s dana na dan od onoga što ulovim, i nastojati da, kad god mogu, nalovim što više ribe za crne dane. U prvom dijelu zime, prije nego što će Mon-a-nee otići, to mi je katkad bilo teško. Poslije nije više bilo tako teško, te smo Rontu i ja uvijek imali dovoljno hrane.

Dok su Aleuti bili na otoku, nije mi bilo moguće loviti i sušiti one male ribice, zato su mi te zime noći bile mračne, pa sam rano lijegala a radila samo danju. Ipak sam napravila još jednu uzicu za ribolovno koplje, mnogo udica od puzlatkinih

kućica i naposljetku naušnice kakve će pristati uz ogrlicu koju mi je poklonila Tutok.

Ovo me posljednje stajalo dosta truda, jer sam mnoga jutra, za niske vode, pretraživala žalo da bih našla dva oblutka iste boje kao u kamenčića ogrlice a mekana za brušenje. A još više vremena trebalo mi je za rupice, jer je oblutke bilo teško držati, ali kad sam to obavila, pa ih usjajila glačajući ih sitnim pijeskom i vodom, i na njih pričvrstla koštane kukce koje će ih držati na ušima, dobila sam vrlo lijepe naušnice.

Onda sam se za sunčanih dana, uz suknju od kormoranova perja i ogrlicu, kitila i naušnicama, pa se šetala duž litice s Rontuom.

Na Tutok sam često mislila, ali bih naročito za tih dana zurila prema sjeveru i željela daje ona tu i da me vidi. Činilo mi se da je čujem kako govori onim svojim čudnim jezikom i smišljala sam što bih joj rekla i što bi ona meni mogla reći.

Granulo je opet proljeće, cvijeće procvalo a vode potekle niz klance i u more. Na otok se vratiše jata ptica.

Tainor i Lurai svinuše gnijezdo na svom rodnom stablu. Slijepiše ga od suhe morske trave i lišća, a i od dlaka s Rontuovih leđa. Kad god bi se on zatekao u dvorištu, dok su svijali gnijezdo, zaletjeli bi se čim bi on okrenuo glavu, iščupali mu po kljun dlaka i odletjeli. To se njemu nije sviđalo pa se na kraju skrivao od njih sve dok gnijezdo nije bilo gotovo.

Pogodila sam kad sam Lurai dala žensko ime, jer je ona i snijela šarena jaja iz kojih su se, uz malo pomoći njezina druga, izlegla dva ružna ptića koja će se ubrzo proljepšati. **1 njima sam nadjenula imena**, pa im potkresala krila, te su se začas pripitomili poput roditelja.

Našla sam i mlada galeba koji je s gnijezda bio pao na žalo. Galebovi svijaju gnijezda visoko u litici, u šupljinama stijena. Tu obično nema mnogo mjesta i često sam gledala ptica kako se njiše na rubu gnijezda i čudila se kako ne padne. Ali su zbilja rijetko padali.

Taj galeb, bijel a žuta kljuna, nije bio teško ozlijeđen, ali je bio slomio nogu. Odnijela sam ga kući i sa dva prutića i tetivom sastavila mu kost. Neko vrijeme i nije pokušavao hodati, a poslije je samo šepesao po dvorištu jer je bio premlad da leti.

S ptičicama, starim i mladim, bijelim galebom i Rontuom koji mi je stalno kaskao za petama, u mom je dvorištu bilo veselo. Samo da mi nije na pamet padala Tutok. Samo da se nisam sjećala svoje sestre Ulape, pitala se gdje li je i jesu li dokazale svoju čarobnu moć one šare koje je bila nacrtala na licu. Ako jesu, sad je ona Kimkova žena i majka mnoge djece. Smijala bi se kad bi vidjela ovu moju djecu, toliko drukčiju od one koju sam oduvijek željela.

Tog sam proljeća počela rano skupljati puzlatke, i mnogo sam ih nakupila te ih na rtu sušila. Htjela sam imati veliku zalihu već spremnu ako Aleuti opet dođu.

Jednog dana, dok sam tako na grebenu krcala kanu, ugledala sam među algama u blizini čopor vidri. Natjeravale su se, zavlčile glavu među alge, spuštale se u dubinu na jednom mjestu, a izranjale na drugom. Podsjetile su me na igru kojom smo se mi djeca zabavljala u šikari na otoku. Gleda sam hoću li prepoznati Mon-a-nee, ali su mi one bile sve jednake.

Napunila sam kanu puzlatkama i zaveslala prema obali, a jedna je vidra krenula za mnom. Stadoh, a ona izroni pa se pojavi ispred mene. Bila je daleko a ipak sam pogodila koja je. Ni sanjala nisam da bih je mogla razlikovati od ostalih, ali sad sam bila tako sigurna da je to Mon-a-nee, da sam pružila jednu od riba koje sam bila ulovila.

Vidre plivaju vrlo brzo, i nisam stigla ni trepnuti okom a već mi je zgrabila ribu iz ruke.

Dva puna mjeseca nisam je više vidjela, a onda jednog jutra, dok sam lovila ribu, odjednom se pojavi iz algi. Iza nje su bila dva mladunčeta. Nisu bili veći od štenadi a tako su se sporo kretali da ih je Mon-a-nee od vremena do vremena morala požurivati. Morske vidre ne znaju plivati odmah čim se okote, pa se drže svoje majke. A ona ih malo-pomalo uči, gura ih od sebe nogama i pliva uokrug oko njih sve dok se ne nauče da je slijede.

Mon-a-nee se približi grebenu i ja bacih jednu ribu u vodu. Ona je ne zgrabi kao što bi obično učinila, nego počeka da vidi što će na to mladi. Kad je vidjela da njih više zanimam ja nego hrana, a riba htjela uteći, ona je zgrabi svojim oštrim zubima i baci je pred mlade.

Bacih u vodu još jednu ribu, za nju, ali Mon-a-nee učini što i prije. Mladi opet ne pojedose ribu, nego se poigraše s njom a kad im je to dosadilo, doplivali su do Mon-a-nee i stali je gubicom gurkati.

Tek sam sad bila sigurna da im je Mon-a-nee majka. Naime, vidre se spare za cijeli život, pa ako majka ugine, onda često otac odgaja mlade kako

najbolje zna. A ja sam mislila daje to možda i slučaj s Mon-a-nee.

Pogledala sam malu obitelj kako pliva kraj grebena. — Mon-a-nee — rekoh — sad ću ti dati novo ime. Odsad si Won-a-nee, što ti odgovara, jer znači Djevojka velikih očiju.

Mlade su vidrice brzo rasle i uskoro mi uzimale ribu iz ruke, a Won-a-nee je više voljela puzlatke. Bacila bih joj puzlatku, **i ona bi je pustila da potone na dno, pa bi zaronila i zatim izronila stežući je uza se i držeći kamen u zubima. Onda bi se izvrnula na leđa, stavila puzlatku na prsa, pa bi je udarala kamenom sve dok se kućica ne bi razbila.**

I mlade je naučila tome, pa bih ja katkad cijelo jutro provela na grbenu gledajući njih troje kako mlate po tvrdim kućicama na svojim prsima. Da i ostale vidre nisu na taj način vadile puzlatkino meso, bila bih mislila daje to neka igra koju Won-a-nee izvodi samo radi mog veselja. Ali to su radile sve vidre i tome sam se oduvijek čudila, pa se i sad čudim.

Od tog ljeta, pošto sam se bila sprijateljila s Won-a-nee i njezinim mladima, nikad više nisam ubila vidru. Imala sam ogrtač od vidrina krzna i on mi se izlizao od nošenja, ali nisam napravila novi. Niti sam ikad više, radi njegova krasna perja, ubila kormorana u kog je inače dug i tanak vrat, a i ružno se glasa kad priča sa svojima. Niti sam više ubila tuljana radi njegovih tetiva, nego sam uzimala alge kad mi je trebalo što svezati. Ni divljeg psa više nisam ubila, niti sam više pokušala ubiti morskog slona.

Ulape bi mi se smijala, a i drugi bi se smijali — moj otac najviše. Ali su meni bile drage životinje s kojima sam se sprijateljila a i one s kojima se nisam, ali bih s vremenom mogla. Da su mi se vratili Ulape i moj otac i smijali mi se, i da su mi se svi ostali vratili i smijali mi se, opet bih osjećala isto, jer su i zvjerad i ptice kao ljudi, iako ne govore na isti način i ne žive na isti način. Bez njih bi zemlja bila tužno mjesto.

Aleuti više nikad ne dodoše na Otok plavih dupina, ali sam ja svakog ljeta motrila hoće li doći, a svakog proljeća već zarana skupljala školjke, sušila ih i spremala u spilju gdje sam krila kanu.

Za duge zime po njihovom odlasku napravila sam još oružja — koplje, luk i pun tobolac strijela. To sam također pohranila na mjesto ispod rta, kako bih bila spremna, dođu li lovci, da se preselim na neki drugi kraj otoka, premještam se od spilje do spilje, ili živim u kanuu ako treba.

Nakon odlaska Aleuta, čopor vidri je još mnogo ljeta izbjegavao Koraljnu dragu. Stare vidre koje su preživjele aleutska koplja i koje su sad znale da je ljetno doba opasnosti, odvele bi čopor odande. Odlazile su daleko, na pojas algi oko Visoke hridi, gdje bi ostale do prvih zimskih oluja.

Rontu i ja često smo odlazili na hrid i ondje provodili i po nekoliko dana loveći ribu za Won-a-nee i druge vidre koje sam s vremenom upoznala.

Onda jednog ljeta, onog ljeta kad je Rontu uginuo, vidre ne odoše i po tome sam znala da više nema ni jedne od onih koje su pamtile lovce. A na njih više i nisam često mislila, pa ni na bijele ljude koji su bili rekli da će se vratiti a nisu.

Sve do toga ljeta brojila sam svaku mjesečevu mijenu od vremena kad smo brat i ja bili ostali sami na otoku. Svaki sam mjesec, kako bi došao i prošao, bilježila rezom na kolcu kraj ulaza u moju kuću. Bilo je mnogo rezova, od poda do stropa. Ali od tog ljeta više ih nisam bilježila. Sad su mi mjesečeve mijene malo značile, pa sam samo bilježila četiri godišnja doba. A posljednjih godina ni njih.

Rontu je uginuo u kasno ljeto. Još od proljetnih dana ne bi više išao sa mnom u ribolov na greben, osim kad bih ga natjerala. Radije je ležao na suncu ispred kuće, a ja sam ga puštala, ali sama nisam odlazila tako često kao prije.

Sjećam se noći kad je Rontu stao uz ogradu i zalajao neka ga pustim van. To je obično tražio za puna mjeseca, a vratio bi se ujutro, ali te noći ne bijaše mjeseca, i on se ne vrati ujutro.

Čekla sam ga cijeli dan do pred sumrak a onda odoh da ga potražim. Vidjela sam mu tragove i po njima išla preko dina i glavice do brloga gdje je nekoć živio. Ondje ga i nađoh, ležao je u dnu spilje, sam. Prvo pomislih daje ozlijeđen, ali na njemu ne vidjeh rane. Jezikom mi je taknuo ruku, ali samo jednom, a onda se umiro, jedva da je disao.

Kako je bilo unoćalo pa ga po mraku ne bih mogla odnijeti kući, ostala sam uz njega. Cijelu noć prosjedila sam kraj njega i pričala mu. U zoru sam ga uzela u naručje i iznijela iz spilje. Bio je vrlo lagan, kao da je iz njega već nešto iščezlo.

Sunce je bilo izašlo kad sam pošla liticom. Na nebu su kričali galebovi. Na taj glas je Rontu podigao uši, a ja sam ga spustila na tlo, misleći da bi htio, kao i uvijek, zalajati na njih. Podigao je glavu i pratio ih pogledom, ali ne ispusti glasa.

— Rontu — rekoh — oduvijek si volio lajati na galebove. Po cijelo jutro i cijelo popodne lajao si na njih. Daj, zalaj sad na njih za mene.

Ali on ih više i ne pogleda. Polako mi je prišao i pao mi pred noge. Prislonila sam mu dlan na grudi. Osjetila sam da mu srce tuče, ali je udarilo samo dvaput, vrlo sporo, bučno i šuplje, poput valova na žalu, a onda se umirilo.

— Rontu! — kriknuh. — Oh, Rontu!

Zakopala sam ga na rtu. Izdubla sam jamu u pukotini stijene, dva dana kopala sam od zore do zalaska sunca, i u nju ga položila s malo pješćana cvijeća i s prutom za kojim je volio juriti kad bih mu ga bacila, pa sam ga pokrila oblucima svakakvih boja što sam ih skupila na obali.

Te zime nisam nijednom otišla na greben. Hranila sam se onim što sam bila spremila i od kuće odlazila samo po vodu na izvor. To je bila zima jakih vjetrova i kiša i podivljala mora, što je tuklo po liticama, pa ne bih mnogo izlazila ni da je Rontu bio tu. Za to vrijeme od grana sam sastavila četiri stupice.

Jednom sam još za ljeta, na putu k mjestu gdje su živjeli morski slonovi bila opazila mlada psa koji mi je bio sličan Rontuu. Bio je s još jednim psom iz čopora divljih pasa, pa iako sam ga vidjela samo na tren, bila sam sigurna da je to Rontuov sin.

Bio je krupniji od drugih pasa, imao gušću dlaku i žute oči, a i trk mu je bio skladan kao u Rontua. Nakanila sam da ga na proljeće uhvatim i zato sam napravila stupice.

Za te zime, kad Rontua više nije bilo, divlji psi su često dolazili na rt, pa kad su zimske oluje prošle, postavila sam stupice ispred ograde i u njima ribu za mamac. Od prvog puta uhvatila sam neke pse, ali ne onoga žutih očiju, a kako sam se bojala imati posla s njima, to sam ih morala pustiti.

Napravila sam još stupica i postavila ih, ali sad su divlji psi prilazili a ribu ni da taknu. Uхватила sam samo jednu malu crvenu lisicu koja me ugrizla dok sam je oslobađala iz zamke, ali se brzo okanila svoje divlje ćudi pa me po dvorištu pratila ustupu i prosjačila puzlatke. Bila je strašno kradljiva. Kad sam izbivala od kuće, uvijek bi našla načina da se dokopa hrane, pa ne znam kako je ja sakrila. Stoga sam je najzad morala pustiti natrag u klanac. Opet bi često dolazila noću i tražila da joj što god dam, sve grebući po ogradi.

Onoga mladog psa nisam uspjela uhvatiti stupicom i već sam htjela od toga odustati, a onda sam se sjetila kužnjaka kojim smo koji put hvatali ribu u lokvama od plime. To nije prava otrovna biljka, ali ako je baciš u vodu, ribe će se izvrnuti.

Dakle, sjetila sam se tog korova i nešto ga nabrala na drugoj strani otoka gdje ga je i bilo. Istrgala sam ga na komadiće i bacila ih u vodu gdje su se napajali divlji psi. Čekala sam cijelog dana i u sumrak da čopor dođe na vodu. Svi se napojiše do grla, ali im se ništa ne dogodi, bar ništa naročito. Neko su se vrijeme ritali, dok sam ih vrebala iz šikare, a onda odoše.

Onda sam se sjetila *xuchala* što su ga uzimali neki muškarci iz mog plemena, a pravi se od stucanih školjki i divljeg duhana. Priredila sam dosta toga miješajući ga s vodom, i to izručila podno izvora.

Sakrila sam se u šikari i počekala. U sumrak eto pasa. Ponjušili su vodu, ustuknuli, zagledali se, ali su se na kraju napojili. Malo zatim stadoše se vrtjeti uokrug i onda se svi kao pokošeni izvališe i zaspāše.

Bilo ih je devetero opruženih ondje pred izvorom. U sumraku mi nije bilo lako prepoznati onoga koga sam htjela odnijeti kući, ali sam ga ipak našla. Hrkao je kao da se maločas dobro najeo. Uzela sam ga na ruke i požurila liticom, sve u strahu da će se probuditi prije nego što stignem na rt.

Provukla sam ga kroz otvor pod ogradom, pa ga privezala za nju uzicom i kraj njega stavila nešto hrane i pitke vode. Ne prođe dugo i već je bio na nogama te pregrizao uzicu. Urlikao je i jurio po dvorištu dok sam sebi spremala jelo. Cijelu je noć zavijao, ali je u zoru spavao kad sam odlazila od kuće.

Dok je ležao kraj ograde i spavao, smišljala sam mu imena, sad jedno sad drugo, i ponavljala ih za se. Na kraju, zato što je bio tako sličan svom ocu, nazvala sam ga Rontu-Aru, što znači Rontuov sin.

Za kratko vrijeme smo se sprijateljili. Nije bio tako krupan kao Rontu, ali je imao očevu gustu dlaku i iste žute oči. Gledajući ga kako juri za galebovima na pješčanom prudu ili s grebena laje na vidre, često bih zaboravila da on nije Rontu.

Imali smo mnogo lijepih trenutaka tog ljeta, lovili smo ribu i odlazili u našem kanuu do Visoke hridi, ali sad sam sve više mislila na Tutok i moju sestru Ulape. Koji put mi se činilo da im čujem glasove u vjetru, a često, kad bih bila na moru, i u valovima što su blago šuškali uz kanu.

Nakon žestokih zimskih oluja mnogo dana nije bilo ni daška vjetra. Zrak je bio težak da si jedva disao, a sunce je tako žeglo da je more bilo kao samo sunce, prejarko da bi ga mogao gledati.

Posljednjeg dana takva vremena uzela sam kanu iz spilje i zaveslala oko grebena do pruda. Rontu-Arua nisam povel, jer koliko je volio hladnoću, toliko je mrzio vrućinu. I dobro je bilo što nije bio sa mnom. To je bio dan najgore pripeke, more je blještalo crvenilom. Na očima sam imala drvene štitnike s tankim prorezom da mogu gledati. Galebovi nisu letjeli, vidre su mirno ležale među algama, a račići se zavukli duboko u svoje rupe.

Izvukla sam kanu na žalost koje je bilo vlažno ali se pušilo na suncu. Uvijek sam u rano proljeće išla kanuom na prud i tu bih ga, gdje god treba krpila svježom smolom. To sam radila i cijelog tog jutra,

samo bih se tu i tamo malo osvježila u moru. Kad se sunce visoko popelo, prevrnula sam kanu, zavukla se ispod njega i zaspala u sjeni.

Nisam dugo spavala kadli me odjednom probudi nešto što mi se isprva učini grmljavinom, ali pogledavši iz svog zaklona vidjeh da na nebu nema oblaka. A onda tutnjava nije prestajala. Dopirala je izdaleka, s juga, i kako sam je slušala, tako je jačala.

Skočih na noge. Prvo za što mi je oko zapelo bilo je svjetlucavo žalo što se pružalo na južnoj kosini pruda. Nisam pamtila da sam ikad vidjela takvu nisku vodu na otoku. Hridi i grebenci, za koje nisam znala da postoje pod morem, sad su stršili goli na zažari. Kao da je to neki drugi svijet. Eto, zaspala sam i probudila se na nekom drugom otoku.

Odjednom, kao da se zrak oko mene zgusnuo. Čuo se neki nejasan zvuk, kao da neka golema zvijer kroza zube upija i upija zrak. S prazna neba približi se tutanj, ispuni mi uši. A onda, onkraj bljeskava žala, golih hridi i grebenaka, više od lige ispred njih, ugledala sam golemu bjeljavinu gdje se giba prema otoku.

Činilo se kao da se polako kreće između neba i mora, ali je to bilo samo more. Strgnula sam štitnike s očiju. U užasu sam potrčala pudom. Trčala sam, spoticala se, dizala i trčala dalje. Pod mojim nogma pijesak je zadrhtao od udara prvog vala. Oko mene se proli pjena kao kiša. S njom su pljuštali komadi algi i sitne ribe.

Krivinom pruda mogla sam se dohvatiti drage i utrenika što je vodio na zaravan, ali za to nije bilo vremena. Voda mi se već vrtložila oko koljena, vukla me sa svih strana. Ispred mene se dizala litica,

pa iako joj je kamen bio sklizak od mahovnjaka, našla sam jednoj ruci hvatište i jednoj nozi uporište. Tako sam se, stopu po stopu, verala uz liticu.

Krijesta vala prođe ispod mene i grmeći ode prema Koralj noj dragi.

Neko je vrijeme bila tišina. Onda je more potražilo svoje staro mjesto, pojurilo je natrag u dugim, pjenušavim strujama. Ali usred toga se novi golemi val pokrenuo s juga. Možda će biti i veći od prvoga. Uzgledala sam. Litica se sad dizala ravno iznad mene. Naprijed nisam mogla ni pedlja.

Pripila sam se uza stijenu sa stopalima na uskom izbojku i jednom šakom duboko zabijenom u neku pukotinu. Preko ramena vidjela sam kako dolazi val. Nije išao brzo, jer je prvi val još otjecao. Na tren mi se učini da i neće stići, jer se dva vala odjednom sretoše iza pruda. Prvi se val htio vratiti moru a drugi je srljao put obale.

Kao da su se dva diva sudarila. Vinuše se visoko u zrak, pa se ukriviše najprije na jednu stranu pa na drugu. Zagrmjelo je kao da se u boju golema koplja lome, a u crvenilu sunčeva svjetla pjena što se rasprsnu učini se kao krv.

Polako drugi val prisili prvi na uzmak, polako ga preklopi, a onda ga povuče za sobom na otok, kao što pobjednik vuče pobijeđenoga.

Val udari u liticu. Pošikljaše mu dugi jezici oko mene, od njih nisam mogla ništa vidjeti ni čuti. Vodeni jezici probiše se u svaku pukotinu, potegoše mi ruku i bosa stopala zakvačena za izbojak. Visoko se podigoše iznad mene, čelom litice, sve više i više, a onda klonuše pod nebom i padoše, šišteći oko mene, da se stope s vodom koja je jurila na dragu.

Odjednom je oko mene sve bilo tiho. U toj tišini čula sam kako mi srce tuče i znala da mi se ruka još drži stijene i da sam još živa.

Pade noć. Od straha bih najradije ostala na litici, ali sam znala da do zore nikako ne mogu izdržati, da ću zaspati i pasti. A znala sam i da neću naći puta do kuće, pa sam se spustila s izbojka i šćućurila podno litice.

Svanu zora s bezvjetricom i sparinom. Prud je bio prekriven brdima algi. Posvuda je bilo uginulih riba, jastoga i rakovica, a pod kameni zid drage nasukala se dva mala kita. Daleko uzbrdo, na utreniku što je vodio na zaravan, nalazila sam još svega i svačega iz mora.

Rontu-Aru me čekao kod ograde. Kad sam spuznula ispod nje, skočio je na mene i onda se zalijepio za me, ni trenu me nije puštao s vida.

Radovala sam se što sam kod kuće, na visokom rtu dokle valovi nisu dosegнули. Izbivala sam samo od jednog do drugog sunca, ali mi se činilo kao da su prošla mnoga sunca, kao onda kad sam bila otplovila kanuom. Dugo sam spavala tog dana i svašta sanjala, a kad sam se probudila, sve je oko mene bilo neobično. S obale se more uopće nije glasalo. Galebovi su bili tihi. Zemlja kao da je zadržavala dah, kao da je čekala neku strahotu.

U sumrak sam se vraćala s izvora s košarom vode na ramenu i s Rontu-Aruom išla duž litice. Na sve strane ocean je bio gladak i žut a naslonio se na otok kao da je jako umoran. Galebovi su jednako bili tihi, šćućureni na svojim gnijezdima u vrleti.

Zemlja se polako počela gibati. Izmače mi ispod nogu i na tren mi je bilo kao da lebdim. Pljusnu voda iz košare i curnu mi niz lice. Onda košara

pade na tlo. I ne znajući što radim, u glupom strahu da opet val srlja na mene, nagnula sam u bijeg. A *jest* i bio val, zemljani val, i zatalasa se poda mnom duž litice.

U tom trku prestiže me još jedan val. Osvrnuh se i vidjeh gdje ih s juga ide još mnogo, poput valova na moru. A onda samo znam da sam se našla na tlu, zajedno s Rontu-Aruom, te smo se oboje mučili da stanemo na noge. Onda smo opet trčali prema rtu, prema kući koja kao da nam odmiče u daljinu.

Otvor pred ogradom bio je zatrpan, morala sam razmaknuti kamenje da bismo mogli proći. Pade i noć, a zemlja se jednako dizala i spuštala kao da to neka divovska zvijer diše. Čulo se kako se stijenje otkida s litice i ruši u more.

Ležali smo u kući i cijelu noć je zemlja drhtala i stijene padale, ali ne i ona velika na rtu, koja bi pala da su oni što tresu svijetom bili doista ljuti na nas.

Ujutro je zemlja opet bila mirna, a od sjevernog mora puhao svjež vjetar, koji je odisao mirisom algi.

28

Potres mi nije načinio neku veliku štetu. Na izvoru nije bilo vode nekoliko dana, a onda je opet potekla, i to još jače nego prije. Ali su golemi valovi odnijeli sve što mi je bilo u spilji: hranu, oružje i kanu, koji sam bila prepravila, a i one kanue skrivene pod južnim liticama.

Gubitak kanua bio mi je najteži. Da nađem dovoljno drva za novi kanu, trebat će mi cijelo proljeće i ljeto. Zato, čim je svanuo prvi lijep dan, sišla sam na obalu da vidim ima li kakvih naplavina.

Među hridima kod južnih litica našla sam dio jednoga kanua, zatrpan pijeskom i hrpama algi. Iskapala sam ga cijelo jutro, pa sam ga i očistila, ali nisam znala što bih dalje. Mogla bih prerezati vezove i letve, prteći ih sve po dvije, prebaciti na liticu pa preko dina do Koralj ne drage, ali za to bi

mi trebalo mnogo dana. A mogla bih kanu graditi i tu, na hridi, u nadi da ću ga završiti prije kakve nove oluje, koja bi mi ga odnijela.

Na kraju nisam napravila ni jedno ni drugo. Iskoristila sam prvu utihu na moru, odrinula onaj ostatak kanua i, gurajući ga preda se, obišla sprud i utjerala ga u dragu. Tu sam onda rastavila olupinu i letve prenijela na utrenik, još dalje od točke koju su bili dosegli veliki valovi.

Našla sam i ostatke onoga moga kanua. Bio je odnesen duboko u spilju, i nisam ga mogla izvući. Zato sam se vratila podno južnih litica, gdje sam prekopala hrpe algi, i našla dovoljno građe da, uz onu koju već imam, sagradim novi kanu.

Dotle je već proljeće bilo odmaklo. Vrijeme nikako da se smiri, najčešće je sitna kiša sipila, ali sam svejedno počela graditi kanu jer mi je trebao za skupljanje školjki. Na Aleute više i nisam mislila, kako rekoh, ali ipak, bez kanua kojim mogu kamo hoću, nisam imala mira.

Letve su bile manje-više podjednako duge, kao moja ruka, ali, kako su bile od različitih kanua, nije ih bilo lako sastaviti. S druge strane, već su imale gotove rupe, što mi je uštedjelo mnogo truda i vremena. Pomoglo mi je i to što su veliki valovi nanijeli na obalu duge struke crne smole, koju je katkad bilo teško naći na otoku, a koja mi je bila nužna.

Kad sam letve sredila i obradila, posao mi je išao brže i pri kraju proljeća mogla sam završiti šavove. Tog jutra, kad sam naložila vatru da rastopim smolu, puhao je vjetar. Bio je hladan, a vatra mi se nikako nije htjela razgorjeti. Zato sam sišla na žaló da skupim suhe trave kojom ću je raspiriti.

Punih ruku krenula sam natrag, a onda se okrenula da pogledam obzorje, jer mi se po vjetru činilo da bi moglo biti oluje. Na sjeveru je nebo bilo vedro, ali su se na istoku, odakle bi katkad dolazile oluje u to doba godine, gomilali sivi oblaci sve jedan povrh drugoga.

I u tom trenu, u tamnoj sjeni od oblaka, spazila sam još nešto. I digoh ruke, zaboravivši da imam pun naramak morske trave. Trava se rasu na tlo.

Ono ondje na moru, na pola puta između obzorja i obale, bilo je jedro, bio je brod!

Dok sam stigla na rt, bio je već mnogo bliže, brzo se primicao, nosio ga je jak vjetar. Vidjela sam da na njemu nema crvenoga kljunastoga pramca Aleuta. A nije mi se činio ni kao brod bijelih ljudi, koji sam dobro pamtila.

Zašto li dolazi na Otok plavih dupina?

Dok mi je srce silno udaralo, čučala sam na rtu i pitala se da li ljudi što plove tim brodom dolaze da love vidre. Ako su to lovci, moram se skloniti prije nego što me vide. Ubrzo će mi naći vatru i kanu koji gradim, ali bih se ipak mogla sakriti u spilju i vjerojatno se spasiti od njih. A što ako ih šalju moji ljudi, da me odvedu odavde? Onda se ne bih smjela skrivati.

Brod polako prođe između dvije crne hridi i uđe u Koraljnu dragu. Sad sam mogla vidjeti i ljude. To nisu bili Aleuti.

Spustiše čamac, i u njemu dva čovjeka zaveslaše prema obali. Vjetar se bio osilio i onim ljudima je bilo teško pristati. Na kraju je jedan ostao u čamcu a drugi, onaj bez brade, skoči u vodu, izađe na žalo i pođe uz utrenik.

Nestao mi je s vida, ali se nakon nekog vremena čuo povik, pa drugi, i po tome sam znala da je našao moju vatru i kanu. A kako mu nitko nije odgovarao, ni onaj u dragi ni ostali na brodu, znala sam da to on zove mene.

Spuznula sam sa stijene i ušla u kuću. Kako su mi ramena bila gola, ogrnula sam se ogrtačem od vidrina krzna. Uzela sam suknju od kormoranova perja i kutiju od puzlatkine ljušture u kojoj sam držala ogrlicu i naušnice. A onda smo Rontu-Aru i ja krenuli putem koji je vodio u Koraljnu dragu.

Došla sam do hurnka gdje su moji preci katkad logorovali ljeti. Sjetila sam se njih, pa sretnih trenutaka koje sam bila provela u svojoj kući na rtu, pa svog kanua što nedovršen leži kraj utrenika. Sjetila sam se koječega, ali jača od svega bila mi je želja da budem ondje gdje ljudi žive, da im čujem glasove i smijeh.

Ostavila sam humak i zelenu travu što je na njemu rasla između bijelih školjki. Onoga čovjeka što je zazivao više nisam čula, pa sam potrčala. Kad sam stigla tamo gdje se dva puta sastaju, gdje sam bila naložila vatru, našla sam tragove toga čovjeka.

Pošla sam po njima do drage. Čamac se bio vratio na brod. Sad je vjetar urlao, dragom se kovitlala sumaglica, a valovi se gomilali na obali. Podigoh ruku i viknuh. Vikala sam i vikala, ali mi je vjetar odnosio glas. Strčah na žalo i zagazili u more. Oni ljudi me ne vidješe.

Provali kiša i vjetar me njome pljuskaao po licu. Zagazih još dalje u valove, dižući ruke prema brodu. A brod je polako odmicao u sumaglici. Krenu prema jugu. Stajala sam na mjestu sve dok mi se nije izgubio s vida.

Izminuše još dva proljeća i jednog jutra s bijelim oblacima i tihim morem brod se vrati. Ugledala sam ga u zoru, s rta, još daleko na obzorju. A kad mi je sunce bilo nad glavom, brod se usidrio u Koraljnoj dragi.

Sve do zalaza sunca gledala sam s rta kako ljudi dižu tabor na obali i lože vatru. Onda se vratih kući. Te noći oka nisam sklopila, razmišljala sam o onom čovjeku što me onda zazivao.

O njegovu glasu što me zove razmišljala sam već odavno, još od one olujne noći kad je brod bio otplovio. Za ta dva proljeća i dva ljeta nije bilo dana da nisam otišla na rt i gledala more, uvijek u zoru pa opet u sumrak.

Ujutro sam osjetila miris dima njihove vatre. Sišla sam u klanac i okupala se na izvoru, pa se ogrnula vidrinim krznom i navukla suknju od

kormoranova perja. I okitila se ogrlicom od crnih kamenčića i crnim naušnicama. Modrim muljem preko nosa nacrtala sam znak našeg plemena.

Onda učinih nešto od čega se nasmiješih na svoj račun. Ono isto što je moja starija sestra Ulape učinila kad je odlazila s Otoka plavih dupina. Ispod znaka našeg plemena pažljivo narisah znak da sam još neudata. Više nisam bila mlada djevojka, ali sam ga ipak nacrtala, modrim muljem i s malo bijela mulja za točkice.

Zatim se vratih kući, naložih vatru i spremih jelo za Rontu-Arua i sebe. Ali nije mi se jelo, pa je on pojeo i svoje i moje.

— Mi sad odlazimo — rekoh mu. — Odlazimo s našeg otoka.

A on samo nakrivi glavu na jednu stranu, kao što mu je otac često činio, i kako mu više ništa ne rekoh, odšeta na sunce, izvali se i zaspa.

Sad kad su se bijeli ljudi vratili, nisam mogla misliti što ću raditi kad odem preko mora, ni u glavi predočiti sebi bijele ljude i čime se oni ondje bave, niti zamisliti one moje ljude koji su bili tako davno otišli. Dapače, razmišljajući o prošlosti nakon tolikih minulih ljeta, zima i proljeća, nisam mogla zamisliti nijednog od njih napose. Svi su mi bili jedno, nešto što me steže u grudima i drugo ništa.

Jutro je bilo okupano suncem. Vjetar je mirisao po moru i svemu što živi u njemu. Ugledala sam ljude mnogo prije nego što će oni vidjeti kuću na rtu, još dok su bili daleko na dinamama prema jugu. Bila su trojica, dva visoka muškarca i jedan nizak, u nekoj dugoj sivoj halji. Spustiše se s dina i podoše duž litice, a onda spaziše dim vatre koju sam održavala i po njemu najzad stigoše do moje kuće.

Provukla sam se ispod ograde i stala njima sučelice. Onaj u sivoj halji nosio je oko vrata ogrlicu o kojoj je visio neki ukras od izglaćana drva. Taj čovjek podiže ruku i napravi mi neki znak, nalik na onaj ukras koji je nosio. Onda mi jedan od one dvojice koji su stajali iza njega nešto reče. Njegove riječi učiniše mi se najčudnijim zvukom što sam ga ikad čula. Došlo mi je najprije da se smijem, ali sam se ugrizla za jezik.

Zavrtjela sam glavom i nasmiješila mu se. Opet je nešto rekao, ovaj put polako, a njegove riječi zvučale su mi isto kao prije, i nisu mi imale smisla, ali mi je njihov zvuk sad bio sladak. To su bili zvuci ljudskoga glasa. A takvome zvuku nema ravna na cijelome svijetu.

Čovjek podiže ruku i pokaza prstom u dragu, a zatim mi napravi neki znak u zraku, kao oblik broda.

Nato klimnuh glavom i pokazah prstom u tri košare koje sam bila postavila kraj vatre, pa napravih znak da ih uzimam sa sobom na brod. A i krletku u kojoj su bila moja dva ptića.

Još smo se narazgovarali rukama prije nego što ćemo otići, a i ona dvojica su nešto govorila među sobom. Svidjela im se moja ogrlica, pa vidrina koža i suknja od kormoranova perja, koja se blistala na suncu. Ali čim smo došli na žalo, gdje im je bio tabor, onaj čovjek koji je najviše govorio odmah je rekao ostalima neka mi naprave haljinu.

Znala sam daje to rekao jer je jedan od njih stao preda me i nekom uzicom mjerio mi visinu od vrata do peta i širinu ramena.

Haljina je bila plava. Sastavili su je od dva para hlača, onih istih kakve su nosili bijeli ljudi. Hlače su

razrezali na komade, pa je jedan od njih sjeo na kamen i one komade opet sastavljao nekom bijelom niti. Imao je dug nos, baš kao igla kojom je baratao. Sjedio je cijelo popodne na kamenu, a igla mu išla gore-dolje, unutra-van, blistajući se na suncu.

Tu i tamo bi pridizao haljinu i klimao glavom, kao daje zadovoljan. Klimala sam i ja kao da sam zadovoljna, ali nisam bila. Radije bih ostala u svojoj suknji od kormoranova perja i ogrtaču od vidrina krzna, koji su bili mnogo ljepši od onoga što mi je on pravio.

Haljina me pokrivala od vrata do stopala, a nije mi se sviđala ni zbog boje ni zato što me grebla. I bilo mi je vruće u njoj. Ipak sam se nasmiješila, strpala suknju od kormoranova perja u košaru, da je nosim ondje preko mora u neko doba kad oko mene ne bude ljudi.

Brod je ostao u Koraljnoj dragi devet dana. Bio je došao po vidre, ali vidri nije bilo. Zacijelo je ipak bilo ostalo još nekih koje su pamtile Aleute, jer onog jutra nije ni jedne bilo na vidiku.

Znala sam kamo su bile otišle. Bile su otišle do Visoke hridi, ali kad su mi ljudi pokazali oružje koje su ponijeli da bi njime ubijali vidre, zavrtjela sam glavom i pravila se da ih ne razumijem. Pokazivali su u moje vidrino krzno a ja sam svejedno vrtjela glavom.

Onda sam ja njih upitala za brod koji je prije mnogo godina bio odveo moj narod, pravila sam znak broda i pokazivala na istok, ali me oni nisu razumjeli. Tek kad sam stigla u misiju Santa Barbare i upoznala oca Gonzalesa, od njega sam doznala daje onaj brod bio potonuo u nekoj velikoj oluji malo nakon dolaska u njegov kraj i da na

svem moru ondje nije bilo drugoga broda. To je bio razlog što se bijeli ljudi nisu vratili po mene.

Isplovili smo desetog dana. Togjutra nebo je bilo plavo, a od vjetra ni daha. Krenuli smo ravno prema suncu.

Dugo sam stajala i gledala Otok plavih dupina. S vida mi je posljednji iščeznuo visoki rt. Mislila sam na Rontua koji ondje leži pod kamenjem svakakvih boja, i na Won-a-nee koja je tko zna gdje, i na malu crvenu lisicu koja bi mi uzaludno grebla po ogradi, i na svoj kanu, skriven u spilji, i na sve one sretne dane.

Iz mora su izranjali dupini i plivali ispred broda. Ligama su tako ujutro plivali, vežući mnoge pjenušave preplete. Moje su ptičice cvrkutale u krleci, a kraj mene je sjedio Rontu-Aru.

BILJEŠKA AUTORA

Otok što je u ovoj knjizi nazvan Otok plavih dupina naselili su Indijanci oko 2000. prije n. e., a bijeli ljudi otkrili su ga tek 1602. godine.

Te je godine španjolski istraživač Sebastian Vizcaino krenuo iz Meksika u potragu za uvalom gdje bi se galijuni koji su prevozili blago s Filipina mogli skloniti u slučaju opasnosti. Jedreći na sjever, duž obale Kalifornije, ugledao je jedan otok, poslao na njega čamac i nazvao ga La Išla de San Nicolas, u čast sveca zaštitnika pomoraca, putnika i trgovaca.

Tijekom stoljeća Kalifornija je prešla iz ruku Španjolaca u ruke Meksikanaca, pa su u nju došli Amerikanci, ali na otok su samo povremeno navraćali lovci. Njegovi žitelji, Indijanci, nisu imali veze sa svijetom.

Robinzonka, čiju sam priču ovdje pokušao rekonstruirati, doista je živjela sama na otoku od

1835. do 1853, i povijest je zna kao Izgubljenu ženu sa San Nicolasa.

O njoj se malo zna. Iz izvještaja kapetana Hubbarda, čiji je škuner odvezao Indijance Ghalas-ata, znamo da je djevojka skočila u more unatoč pokušajima da je spriječe. Iz izvještaja kapetana Nidevera znamo da ju je on našao osamnaest godina poslije, samu u jednoj grubo napravljenoj kući na rtu, u suknji od kormoranova perja. Otac Gonzales, iz misije Santa Barbare, koji ju je, pošto je bila spašena, uzeo pod svoje, doznao je od nje da su joj brata bili ubili divlji psi. Osim toga, o njoj se ne zna mnogo više, jer njezin čudni jezik nisu mogli razumjeti ni otac Gonzales niti Indijanci u misiji. A Indijanci Ghalas-ata bili su već davno nestali.

Izgubljena žena sa San Nicolasa pokopana je na jednom brežuljku kod misije Santa Barbara. Njezinu suknju od kormoranova perja poslali su u Rim.

San Nicolas, najdalji od osam Kanalskih otoka, leži oko sedamdeset pet milja jugozapadno od Los Angelesa. Povjesničari su dugo mislili daje naseljen tek prije šest stoljeća, ali nedavnim iskapanjima na otoku i *radiokarbonskim* datiranjem pokazalo se da su Indijanci sa sjevera bili došli na nj mnogo prije početka naše ere. Njihove crteže bića s kopna, mora i zraka, slične onima nađenim na obalama Aljaske, i izuzetno vješto urezbarene, možemo vidjeti u Muzeju Jugozapada u Los Angelesu.

Budućnost San Nicolasa je neizvjesna. Zasad je to tajna baza Ratne mornarice SAD, ali znanstvenici predviđaju da će, zbog djelovanja jakih valova i žestokih vjetrova, jednog dana otok nestati u moru.

U pisanju *Otoka plavih dupina* mnogo su mi pomogli Maude i Delos Lovelace, te Bernice Eastman Johnson iz Muzeja Jugozapada, i Fletcher Carr, bivši kustos Muzeja čovjeka u San Diegu.

Nakladni zavod Znanje, Zagreb
Ul. socijalističke revolucije 17
Za izdvača: Dragutin Brenčun
Recenzenti: Omer Lakomica i Ivan Kušan
Lektor: Josip Katalinić
Korektor: štefica Konjevod
Tehnički urednik: Srećko Jolić
Tisak: Štamparski zavod »Ognjen Priča«
Zagreb, Savska c. 31
Naklada: 4 000 primjeraka
ISBN 86-313-0126-4
1987